

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

Η αναδιοργάνωση του ΝΑΤΟ μετά τον πόλεμο της Κορέας, 1950-1966: αίτια,
στόχοι, πολιτικές

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Κωνσταντίνος Παπαθανασίου

Αθήνα, 2025

Τριμελής Επιτροπή

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Κωνσταντίνος Υφαντής, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Δημήτριος Τριανταφύλλου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Κωνσταντίνος Παπαθανασίου, 2025

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψης προσωπικής ευθύνης

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάση επιστημονικής παράφρασης.

Αθήνα, 2025

Κωνσταντίνος Παπαθανασίου

*Την παρούσα εργασία την αφιερώνω στη σύζυγο μου
Ξένια και τα δυο μου παιδιά, Δημήτρη και Ειρήνη*

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνησή της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ιδιαίτερη μνεία και ευχαριστίες οφείλω, τόσο στους καθηγητές της Σχολής Εθνικής Άμυνας για την παροχή ακαδημαϊκών γνώσεων στον ευρύτερο τομέα των Στρατηγικών Σπουδών όσο και στους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Πάντειου Πανεπιστήμιου, οι οποίοι μου έδωσαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσω το συγκεκριμένο πρόγραμμα και να αποκτήσω σημαντικές γνώσεις στον τομέα των Στρατηγικών Σπουδών Ασφαλείας.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	13
Σκοπός.....	15
Προϋποθέσεις.....	15
Παράγοντες.....	16
Κεφάλαιο πρώτο.....	17
Ο Ψυχρός Πόλεμος – Ο Πόλεμος Της Κορέας.....	17
Ο Ψυχρός Πόλεμος.....	17
Ο πόλεμος της Κορέας.....	21
Κεφάλαιο δεύτερο.....	25
Η δημιουργία του Ανώτατου Στρατηγείου Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης [Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE)].....	25
Κεφάλαιο τρίτο.....	32
Η ένταξη της Ελλάδας και της Τουρκίας στη Συμμαχία.....	32
Κεφάλαιο τέταρτο.....	36
Η εισδοχή της Δυτικής Γερμανίας στο NATO και ο επανεξοπλισμός της.....	36
Κεφάλαιο πέμπτο.....	41
Το δόγμα των «μαζικών αντιποίνων» (massive retaliation).....	41
Κεφάλαιο έκτο.....	47
Η πρόκληση Ντε Γκωλ.....	47
Κεφάλαιο έβδομο.....	51
Η ανάπτυξη της στρατηγικής της «Ευέλικτης Ανταπόδοσης» (Flexible Response).....	51
Κεφάλαιο όγδοο.....	55
Η κρίση των πυραύλων στην Κούβα- Η συμφωνία του Nassau.....	55

Η κρίση των πυραύλων στην Κούβα	55
Η συμφωνία του Νασσάου	56
Κεφάλαιο ένατο	59
Ο διαμοιρασμός των πυρηνικών και η πρόταση για πολυμερή δύναμη	59
Κεφάλαιο δέκατο	63
Η αποχώρηση της Γαλλίας από το στρατιωτικό σκέλος του NATO	63
Συμπεράσματα	66
Πηγες-Βιβλιογραφία	69
Παράρτημα «Α» στη διπλωματική εργασία	72
Συνθήκη Ίδρυσης Βορειοατλαντικής Συμμαχίας	72
Παράρτημα «Β» στη διπλωματική εργασία	76
Φωτογραφικό Υλικό	76
Παράρτημα «Γ» στη διπλωματική εργασία	80
Δομή Διοίκησης Δυνάμεων NATO 1952-1966	80
Παράρτημα «Δ» στη διπλωματική εργασία	85
Οργανωτική Δομή NATO (Ιούνιος 1950- Απρίλιος 1952)	85
Παράρτημα «Ε» στη διπλωματική εργασία	86
Διάγραμμα Εξέλιξης Στρατηγικών Δογμάτων NATO	86

Πίνακες

Πίνακας 1. Στόχοι Δυνάμεων Συνόδου Λισσαβόνας	30
---	----

Διαγράμματα

Διάγραμμα Γ1. Κύριοι Στρατιωτικοί Διοικητές του NATO (1952-1991).....	80
Διάγραμμα Γ2. Αρχική δομή διοίκησης Ανώτατης Συμμαχικής Διοίκησης Ευρώπης	81
Διάγραμμα Γ3. Κύριοι υποτεταγμένοι Διοικητές στην Ανώτατη Συμμαχική Διοίκηση Ευρώπης.....	81
Διάγραμμα Γ4. Δομή Ανώτατης Συμμαχικής Διοίκησης Ευρώπης, 1962-1967.....	82
Διάγραμμα Δ1. Οργανωτική δομή NATO (Ιούνιος 1950-Απριλιος 1952)	85
Διάγραμμα Ε1: Εξέλιξη Στρατηγικών δογμάτων NATO	86

Εικόνες

Εικόνα Β1: Ο στρατηγός Ντουαίτ Αιζενχάουερ, ο πρώτος Ανώτατος Συμμαχικός Διοικητής.....	76
Εικόνα Β2. Ο Λόρδος Ίσμεϊ (Ismay) ο πρώτος Γενικός Γραμματέας του NATO	77
Εικόνα Β3. Το κτίριο της πρώτης έδρας της Συμμαχίας στο Λονδίνο (1950-1952)...	77
Εικόνα Β4. Το πρώτο κτίριο της έδρας της Συμμαχίας μετά τη μεταστάθμευση στο Παρίσι (1952-1959).....	78
Εικόνα Β5. Το δεύτερο κτίριο της έδρας της Συμμαχίας μετά τη μεταστάθμευση της στο Παρίσι (1959-1967).....	79

Περίληψη

Η ίδρυση του NATO και η επακόλουθη, μετά τον πόλεμο της Κορέας, αναδιοργάνωση του που περιέλαβε επιγραμματικά: αναμόρφωση δομής διοίκησης, διεύρυνση της Συμμαχίας με την είσοδο νέων κρατών, αναθεώρηση και προσαρμογή στρατηγικών και πολιτικών, συνέβαλλαν στην βασική αρχιτεκτονική ασφαλείας του Ψυχρού Πολέμου του Δυτικού κόσμου. Η παρούσα διατριβή επιδιώκει μια μελέτη της αναδιοργάνωσης του NATO μετά τον πόλεμο της Κορέας από το 1950 έως 1966 εστιάζοντας στη διερεύνηση των αιτιών, στόχων καθώς και την ανάλυση των πολιτικών. Η προσέγγιση του θέματος της διατριβής θα πραγματοποιηθεί με ιστορική ανασκόπηση της εξεταζόμενης περιόδου με έμφαση στα κύρια γεγονότα - ορόσημα, που διαδραμάτισαν κομβικό ρόλο στην αναδιοργάνωση της Συμμαχίας.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρατίθενται συνοπτικά τα γεγονότα και οι συνθήκες που προκάλεσαν την ανάδυση του Ψυχρού Πολέμου και πως αυτά οδήγησαν στην ίδρυση του NATO, ενώ στο ίδιο κεφάλαιο αναδεικνύεται η σημαντική επίδραση του πολέμου της Κορέας στην πολιτική των ΗΠΑ απέναντι στη Συμμαχία. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται το ιστορικό της σύστασης του Ανωτάτου Στρατηγείου Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης [Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE)], η δομή διοίκησης του οποίου αποτέλεσε και πεδίο πολιτικών διαβουλεύσεων και συμβιβασμών, πλέον των στρατιωτικών και επιχειρησιακών απαιτήσεων.

Το τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο πραγματεύεται τη διεύρυνση/επέκταση του NATO με είσοδο της Ελλάδας και της Τουρκίας στην Ατλαντική Συμμαχία, καθώς και την εισδοχή και τον επανεξοπλισμό της Δ.Γερμανίας. Τα παραπάνω γεγονότα ήταν αποτέλεσμα της επιμονής και σταθερής στάσης των ΗΠΑ παρά τις σοβαρές διαφωνίες άλλων κρατών της Συμμαχίας.

Η στρατηγική της Συμμαχίας και το στρατηγικό δόγμα των «μαζικών αντίποινων» αναλύονται στο πέμπτο κεφάλαιο. Στο έκτο κεφάλαιο εξετάζονται οι επιπτώσεις της προσπάθειας του Γάλλου πρόεδρου Ντε Γκώλ να αποκαταστήσει τη Γαλλία ως Μεγάλη Δύναμη και ως ισοτίμου εταίρου μεταξύ των ΗΠΑ και της Μ.Βρετανίας στη Συμμαχία αλλά και να ακολουθήσει μια πιο ανεξάρτητη στάση καθώς επιδιώκοντας την πρωτοκαθεδρία στην Ευρώπη.

Το έβδομο κεφάλαιο αναλύει την αλλαγή της αμυντικής στρατηγικής του NATO από τα «μαζικά αντίποινα» στην «ευέλικτη ανταπόδοση» στη δεκαετία του 1960 η οποία ήταν μία από τις σημαντικότερες προσαρμογές της Συμμαχίας κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Στο όγδοο κεφάλαιο περιγράφονται τα αποτελέσματα της κρίσης των πυραύλων στην Κούβα και της συμφωνίας ΗΠΑ και Ην.Βασιλείου στο Νασσάου, ως προς την απόκτηση των βαλλιστικών πύραυλων Polaris, στο πλαίσιο της Συμμαχίας.

Στο ένατο κεφάλαιο αναδεικνύεται το ζήτημα του διαμοιρασμού των πυρηνικών εντός της Συμμαχίας και τη συναφή πρόταση για Πολυμερή Δύναμη [Multilateral Force (MLF) Proposal] ενώ αναλύονται τα κίνητρα αυτής της πρότασης και η στάση των Συμμάχων. Το δέκατο κεφάλαιο αναφέρεται στην αποχώρηση της Γαλλίας από το στρατιωτικό σκέλος του NATO, τις επιπτώσεις και τους δημιουργούμενους συσχετισμούς εντός της Συμμαχίας.

Μέσα από την ιστορική ανασκόπηση των παραπάνω γεγονότων, θα αναζητηθούν τα αίτια, οι στόχοι και οι πολιτικές της αναδιοργάνωσης του NATO. Επίσης με την κριτική ανάλυση των ιστορικών γεγονότων της περιόδου θα επιχειρηθεί η αποτίμηση της εξέλιξης και προσαρμογής της Ατλαντικής Συμμαχίας καθώς και οι επιπτώσεις αυτής, τόσο στις πολιτικές των Συμμάχων όσο και στο διεθνές σύστημα. Τέλος, με την συγγραφή της διατριβής θα επιχειρηθεί η εξαγωγή συμπερασμάτων.

Λέξεις - Κλειδιά : NATO, Ψυχρός Πόλεμος, Αναδιοργάνωση, Στρατηγική, Πυρηνικά όπλα

The reorganization of NATO after the Korean War, 1950–1966: causes, objectives, policies

Konstantinos Papathanasiou

Abstract

The founding of NATO and its subsequent reorganization after the Korean War—which briefly included the reform of its command structure, the enlargement of the Alliance through the admission of new member states, and the revision and adaptation of strategies and policies—contributed to the basic security architecture of the Western world during the Cold War. This dissertation aims to study NATO’s reorganization after the Korean War from 1950 to 1966, focusing on investigating its causes, objectives, and the analysis of its policies. The approach to the subject will be carried out through a historical review of the period under examination, with emphasis on the key milestone events that played a pivotal role in the Alliance’s reorganization.

The first chapter briefly presents the events and circumstances that led to the emergence of the Cold War and how they resulted in the founding of NATO, while also highlighting the significant impact of the Korean War on U.S. policy toward the Alliance. The second chapter examines the background of the establishment of the Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE), whose command structure became an area of political consultations and compromises, in addition to military and operational requirements.

The third and fourth chapters discuss the enlargement/expansion of NATO with the entry of Greece and Turkey into the Atlantic Alliance, as well as the admission and rearmament of West Germany. These developments were the result of the persistence and firm stance of the United States, despite serious objections from other member states.

The Alliance’s strategy and the strategic doctrine of “massive retaliation” are analyzed in the fifth chapter. The sixth chapter examines the implications of French President Charles de Gaulle’s effort to restore France as a Great Power and as an equal partner to the United States and the United Kingdom within the Alliance, while also pursuing a more independent stance as he sought primacy in Europe.

The seventh chapter analyzes NATO's shift in the 1960s from the strategy of "massive retaliation" to "flexible response," which constituted one of the most significant adaptations of the Alliance during the Cold War. The eighth chapter describes the effects of the Cuban Missile Crisis and the U.S.–U.K. Nassau Agreement regarding the acquisition of Polaris ballistic missiles within the framework of the Alliance.

The ninth chapter highlights the issue of nuclear weapons sharing within the Alliance and the related proposal for a Multilateral Force (MLF), while analyzing the motivations behind this proposal and the positions of the Allies. The tenth chapter refers to France's withdrawal from NATO's integrated military command, the consequences of this decision, and the new dynamics created within the Alliance.

Through the historical review of the above events, this dissertation will seek to identify the causes, objectives, and policies of NATO's reorganization. Furthermore, by critically analyzing the historical developments of the period, it will attempt to assess the evolution and adaptation of the Atlantic Alliance and the consequences of this process, both on the policies of the Allies and on the international system. Finally, the dissertation will aim to draw conclusions from this analysis.

Keywords: NATO, Cold War, Reorganization, Strategy, Nuclear Weapons

Εισαγωγή

«Υπάρχει μόνο ένα πράγμα χειρότερο από το να πολεμάς με συμμάχους, και αυτό είναι να πολεμάς χωρίς αυτούς»

Ουίνστον Τσώρτσιλ

Ο Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου [North Atlantic Treaty Organization (NATO)] είναι ένας από τους πλέον σταθερούς και συνεχώς διευρυνόμενος πολιτικός και στρατιωτικός Οργανισμός στη βάση αμυντικής Συμμαχίας κρατών. Από την ίδρυση έως σήμερα παρά τις προκλήσεις που έχει αντιμετωπίσει, έχει επιδείξει αδι-αμφισβήτητη προσαρμοστικότητα και ανθεκτικότητα.

Η άποψη που έχει επικρατήσει είναι ότι το NATO ιδρύθηκε ως απάντηση στην απειλή από τη Σοβιετική Ένωση (ΕΣΣΔ), αληθεύει μόνο εν μέρει. Στην πραγματικότητα, η δημιουργία της Ατλαντικής Συμμαχίας ήταν μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας να εξυπηρετήσει τρεις σκοπούς: την αποτροπή του σοβιετικού επεκτατισμού, την απαγόρευση της αναβίωσης του εθνικισμού στην Ευρώπη μέσω μιας ισχυρής βορειοαμερικανικής παρουσίας στην ήπειρο, και την ενθάρρυνση και διευκόλυνση της ευρωπαϊκής πολιτικής ολοκλήρωσης (NATO, 2024).

Η Ευρώπη εξήλθε από το Β 'Παγκόσμιο Πόλεμο (ΠΠ) καθημαγμένη με τα περισσότερα κράτη να έχουν υποστεί καταστροφές και απώλειες άνευ προηγουμένου¹. Επιπλέον, οι κομμουνιστές με τη βοήθεια της Σοβιετικής Ένωσης απειλούσαν εκλεγμένες κυβερνήσεις σε όλη την Ευρώπη. Τον Φεβρουάριο του 1948, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Τσεχοσλοβακίας, με συγκεκαλυμμένη υποστήριξη από τη Σοβιετική Ένωση, ανέτρεψε τη δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση στη χώρα αυτή. Στη συνέχεια, αντιδρώντας στη δημοκρατική σταθεροποίηση της Δυτικής Γερμανίας, οι Σοβιετικοί απέκλεισαν το ελεγχόμενο από τους Συμμάχους Δυτικό Βερολίνο σε μια προσπάθεια να εδραιώσουν την κυριαρχία τους στη γερμανική πρωτεύουσα.

¹ Περίπου 36,5 εκατομμύρια Ευρωπαίοι έχασαν τη ζωή τους στη σύγκρουση, εκ των οποίων 19 εκατομμύρια άμαχοι. Οι προσφυγικοί καταυλισμοί και η διανομή συσσιτίων κυριαρχούσαν στην καθημερινή ζωή (NATO, 2024)

Ο αποκλεισμός του Βερολίνου και η επιβολή κομμουνιστικού καθεστώτος στην Τσεχοσλοβακία το 1948 σε συνδυασμό με την έκθεση Βάντενμπεργκ² και τις βρετανικές, κυρίως, πιέσεις θα πείσουν την Ουάσιγκτον, και κυρίως το επιφυλακτικό Κογκρέσο, για την ανάγκη υποστήριξης της ευρωπαϊκής άμυνας, προκειμένου να αποτραπεί ο έλεγχος της ηπείρου από τη Μόσχα. Εξάλλου, οι ευρωπαϊκές χώρες ήδη από το 1947 προωθούσαν τη στρατιωτική συνεργασία με το Σύμφωνο της Δουνκέρκης³ και το Σύμφωνο των Βρυξελλών⁴ με στόχο αρχικά τη διπλή ανάσχεση Γερμανίας και Σοβιετικής Ένωσης (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 99).

Με την υπογραφή της ιδρυτικής συνθήκης του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ) θα δεσμευθούν για πρώτη φορά σε καιρό ειρήνης για την ευρωπαϊκή ασφάλεια⁵. Κύριο σημείο εστίασης της Συμμαχίας θα καταστεί το άρθρο 5, το οποίο προέβλεπε τη συλλογική άμυνα σε περίπτωση επίθεσης εναντίον ενός κράτους-μέλους. Εκτός των χωρών του Συμφώνου των Βρυξελλών και των ΗΠΑ στα ιδρυτικά μέλη θα συμπεριληφθούν η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Δανία, η Ισλανδία, η Νορβηγία και ο Καναδάς αποσκοπώντας στον πλήρη έλεγχο του Ατλαντικού. Η ιδρυτική διακήρυξη και το πρώτο στρατηγικό δόγμα⁶ του NATO τόνιζαν ως πρωταρχικό στόχο την αποτροπή επιθετικών ενεργειών εναντίον των μελών του και ως δεύτερο τη χρήση στρατιωτικών δυνάμεων για την άμυνα αυτών, εφόσον η αποτροπή αποτύγχανε να εξασφαλίσει την ειρήνη και τη σταθερότητα.

² Την απάντηση για μια συμμετοχή σε μια δυτική στρατιωτική συμμαχία έδωσαν οι ΗΠΑ με την απόφαση Βαντενμπεργκ στις 11 Ιουνίου 1948 από τον Ρεπουμπλικάνου γερουσιαστή Arthur Vandenberg (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 105)

³ Υπογράφηκε στην Δουνκέρκη 4 Μαρτίου 1947 μεταξύ Ην. Βασιλείου και Γαλλίας σε μια προσπάθεια άμβλυνσης της όξυνσης που είχε προκαλέσει στις σχέσεις τους η διαφωνία για την πολιτική μορφή που έπρεπε να λάβουν οι περιοχές του Ρουρ και της Ρηνανίας (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 100)

⁴ Υπογράφηκε 17 Μαρτίου 1948 μεταξύ Ην. Βασιλείου, Γαλλίας, Βελγίου, Ολλανδίας, Λουξεμβούργου. Ήταν μια συμφωνία συλλογικής άμυνας με βάση την οποία οι 5 χώρες αναλάμβαναν την υποχρέωση αμοιβαίας βοήθειας σε περίπτωση επίθεσης τρίτης χώρας στην Ευρώπη εναντίον ενός ή περισσότερων χωρών-μελών του συμφώνου (Ο.π., σ.99)

⁵ Οι ΗΠΑ προσυπέγραψαν με την προσχώρησή τους στη Συμμαχία, την άρρηκτη σχέση της ασφαλείας τους με αυτή των ευρωπαϊκών χωρών (Μπότσιου, 2002, σ. 22)

⁶ Το πρώτο στρατηγικό δόγμα ήταν το DC 6/1 το οποίο εγκρίθηκε από το Βόρειοατλαντικό Συμβούλιο [North Atlantic Council (NAC)] την 6 Ιανουαρίου του 1950. Διαθεσιμό στην ιστοσελίδα του NATO. Strategic Concepts/ NATO's Strategic documents since 1949 πρόσβαση την 26/12/24 στο https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm

Η ίδρυση του NATO και η επακόλουθη, μετά τον πόλεμο της Κορέας, αναδιοργάνωση του που περιέλαβε επιγραμματικά: αναμόρφωση δομής διοίκησης, διεύρυνση της Συμμαχίας με την είσοδο νέων κρατών, αναθεώρηση και προσαρμογή στρατηγικών και πολιτικών, συνέβαλλαν στην βασική αρχιτεκτονική ασφαλείας του Ψυχρού Πολέμου του Δυτικού κόσμου.

Σκοπός

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να εξετάσει την αναδιοργάνωση του NATO μετά τον πόλεμο της Κορέας από το 1950 έως 1966 εστιάζοντας στη διερεύνηση των αιτιών, στόχων καθώς και την ανάλυση των πολιτικών.

Η προσέγγιση του θέματος της διατριβής θα επικεντρωθεί στην ιστορική ανασκόπηση της εξεταζόμενης περιόδου, μέσω δευτερογενών πηγών, με έμφαση στα κύρια γεγονότα - ορόσημα, όπως : ο πόλεμος της Κορέας, η δημιουργία του Ανωτάτου Στρατηγείου Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης [Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE)], η ένταξη της Ελλάδας και της Τουρκίας στην Ατλαντική Συμμαχία, η εισδοχή της Δυτικής Γερμανίας στο NATO και ο επανεξοπλισμός της, η πρόκληση Ντε Γκώλ, η κρίση των πυραύλων στην Κούβα, ο διαμοιρασμός των πυρηνικών και η πρόταση για Πολυμερή Δύναμη [Multilateral Force (MLF) Proposal], η αποχώρηση της Γαλλίας από το στρατιωτικό σκέλος του NATO κ.α.. Μέσα από την ιστορική ανασκόπηση, θα αναζητηθούν τα αίτια, οι στόχοι και οι πολιτικές της αναδιοργάνωσης του NATO, ενώ παράλληλα, θα αναλυθούν τα προς διερεύνηση ζητούμενα.

Επιπλέον, με την κριτική ανάλυση των ιστορικών γεγονότων της περιόδου θα επιχειρηθεί η αποτίμηση της εξέλιξης και προσαρμογής της Ατλαντικής Συμμαχίας καθώς και οι επιπτώσεις αυτής, τόσο στις πολιτικές των Συμμάχων όσο και στο διεθνές σύστημα. Από την συγγραφή της διατριβής θα επιχειρηθεί η εξαγωγή ολοκληρωμένων συμπερασμάτων.

Προϋποθέσεις

Η παρούσα διατριβή επιδιώκει την ανάλυση ιστορικών γεγονότων της αναδιοργάνωσης του NATO εντός συγκεκριμένου χρονικού πλαισίου. Ωστόσο, θα αναφερθούν γεγονότα και εκτός αυτού τα οποία συνδέονται με τις εξελίξεις του εξετα-

ζομένου χρονικού πλαισίου με σκοπό τη διατήρηση της συνέχειας και την ολοκληρωμένη ανάλυση.

Η διερεύνηση των αιτιών, στόχων και πολιτικών που συνδέονται με την αναδιοργάνωση του NATO θα επικεντρωθεί τόσο συλλογικά στη Συμμαχία όσο στις χώρες - μέλη του.

Η ανάλυση της παρούσας εργασίας βασίζεται στην αξιοπιστία της αναγραφόμενης βιβλιογραφίας.

Παράγοντες

Οι προκλήσεις ασφάλειας στο διεθνές περιβάλλον, κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο που πραγματεύεται η παρούσα διατριβή, ήταν διαρκείς και η συνεχής προσαρμογή των πολιτικών, των στρατηγικών δογμάτων και δόμων του NATO για την αντιμετώπιση τους ήταν πρωταρχικής σημασίας.

Η πολιτική της τότε Σοβιετικής Ένωσης καθώς και η συγκέντρωση δυνάμεων που παρέτασσε έναντι της Δύσης αποτέλεσαν υπαρξιακή απειλή για τη Δυτική Ευρώπη που δημιούργησε την ανάγκη ίδρυσης της Ατλαντικής Συμμαχίας και στη συνέχεια αναδιοργάνωσης και αναδιάρθρωσης του NATO για να εξισορροπηθεί η σοβιετική ισχύ.

Τα κράτη - μέλη της Συμμαχίας αποτέλεσαν και αποτελούν έως τώρα ορθολογικούς δρώντες εντός του Διεθνούς συστήματος.

Οι στρατηγικές, οι πολιτικές επιδιώξεις και ανησυχίες καθώς και η εξυπηρέτηση εθνικών συμφερόντων των χωρών της Συμμαχίας, ιδιαίτερα των ισχυρότερων κρατών, δημιούργησαν τριβές προκαλώντας αναθεωρήσεις και αναδιοργανώσεις των στρατηγικών δογμάτων και δόμων της Συμμαχίας.

Κεφάλαιο πρώτο

Ο Ψυχρός Πόλεμος – Ο Πόλεμος Της Κορέας

Ο Ψυχρός Πόλεμος

Έως σήμερα, αρκετά χρόνια από την λήξη του Ψυχρού Πολέμου, η ακριβής ημερομηνία έναρξης του οποίου αποτελεί αντικείμενο εξέτασης. Αυτό προκύπτει διότι η διαίρεση του κόσμου μεταπολεμικά σε δυο αντίπαλα στρατόπεδα με διαφορετικά ιδεολογικά, οικονομικά, πολιτικά και στρατιωτικά, συστήματα, είχε τα χαρακτηριστικά μιας βαθμιαία κλιμακούμενης διαδικασίας από τις δυο πλευρές (ΗΠΑ-ΕΣΣΔ), παρά ενός μεμονωμένου γεγονότος.

Με τη λήξη του Β'ΠΠ μια σειρά από γεγονότα ανέδειξαν την αντιπαράθεση των δυο ηγεμονικών δυνάμεων που πρόεκυψαν από τη λήξη του πολέμου, των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ. Η εγκαθίδρυση κομμουνιστικών καθεστώτων στις χώρες της Κεντρικής, Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης από την ΕΣΣΔ για την δημιουργία προστατευτικής ζώνης. Η στάση της, ως προς την ηττημένη Γερμανία, να υποστηρίξει την ένωση μόνο υπό τον όρο ότι αυτή θα υιοθετούσε την πολιτική της ουδετερότητας. Η απροθυμία της Μόσχας να μην αποσύρει τις ένοπλες δυνάμεις της από το Ιράν⁷ όπως και η προσπάθεια της αναθεώρησης της Συνθήκης⁸ του Montreux (1936) που καθόριζε το καθεστώς έλεγχου των Στενών από την Τουρκία, αποτέλεσαν τις πρώτες αφορμές της αυξανόμενης αμερικανό-σοβιετικής ψυχρότητας (Αρβανιτόπουλος & Ήφαιστος, 1999, σ. 64).

Ένα κείμενο που προκάλεσε σοβαρό αντίκτυπο στον τρόπο που «έβλεπαν» πλέον οι ΗΠΑ τη Σοβιετική Ένωση και τις επιδιώξεις της είναι το επονομαζόμενο «μακροσκελές τηλεγράφημα» που απέστειλε από την Μόσχα στην Κεντρική Υπηρεσία του State Department (Υπουργείο Εξωτερικών) στις 22 Φεβρουαρίου 1946 ο Τζορτζ Κένναν, ο οποίος υπηρετούσε στην αμερικανική πρεσβεία στη Μόσχα. Δεν

⁷ Η κρίση εκτονώθηκε τον Μάιο του 1946 όταν το αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών (State Department) απαίτησε την άμεση αποχώρηση των σοβιετικών στρατευμάτων (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 63).

⁸ Η απάντηση ήρθε από τις ΗΠΑ που είχαν αναπροσανατολίσει την εξωτερική τους πολιτική στο μοντέλο της Διεθνούς πόλωσης. Το μεγαλύτερο αεροπλανοφόρο που διέπλεε την Μεσόγειο από την άνοιξη του 1946, εισήλθε στα Στενά, η Ουάσιγκτον καταδείκνυε την αλλαγή εξωτερικής πολιτικής (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 64).

αποτελεί υπερβολή ότι το περιεχόμενο του τηλεγραφήματος αποτέλεσε την βάση για τη στρατηγική των ΗΠΑ προς τη Σοβιετική Ένωση καθ' όλη τη διάρκεια του υπόλοιπου Ψυχρού Πολέμου (Gaddis, 2005, σ. 33). Το συμπέρασμα του τηλεγραφήματος Κένναν ήταν ότι, η Δύση όφειλε να μην αναλωθεί σε χειρονομίες καλής θέλησης και εξευμενισμού της ΕΣΣΔ. Αντίθετα έπρεπε να αναθεωρήσει την στρατηγική της έναντι αυτής. Η νέα στρατηγική της ανάσχεσης⁹ θα απαντούσε στις προκλήσεις του Στάλιν και των δορυφόρων του.

Οι δυο άμεσες εκφράσεις της στρατηγικής της ανάσχεσης της ΕΣΣΔ ήταν το δόγμα Τρούμαν τον Μάρτιο του 1947 με την εξαγγελία της οικονομικής βοήθειας στην Ελλάδα και την Τουρκία και την ανοιχτή παρέμβαση των ΗΠΑ στον ελληνικό εμφύλιο¹⁰ καθώς και στη συνέχεια η εφαρμογή του Σχεδίου Μάρσαλ τον Ιούνιο του ίδιου έτους που διαδέχτηκε την αμερικανική βοήθεια τα έτη 1945-1947. Το ποσό που διατέθηκε στις ευρωπαϊκές χώρες ανήλθε στα 14 δισεκατομμύρια δολάρια¹¹. Η αντίδραση του Στάλιν στο Σχέδιο Μάρσαλ ήταν η ίδρυση της Cominform¹² τον Σεπτέμβριο του 1947, καταδικάζοντας το Σχέδιο Μάρσαλ ως όργανο του αμερικανικού ιμπεριαλισμού.

Δυο προκλητικές ενέργειες του Στάλιν που επιβάρυναν έτι περαιτέρω το κλίμα Σοβιετικής Ένωσης και της Δύσης ήταν το πραξικόπημα των κομμουνιστών στην Τσε-

⁹ Αυτό που θα χρειαζόταν, όπως το έθεσε ο Kennan σε μια δημοσιευμένη έκδοση του επιχειρηματολογίας του το επόμενο έτος (Το άρθρο "The sources of Soviet Conduct" στο περιοδικό Foreign Affairs 25 1947/4), ήταν μια «μακροπρόθεσμη, υπομονετική αλλά σταθερή και άγρυπνη ανάσχεση των ρωσικών επεκτατικών τάσεων» (Gaddis, 2005, σ. 33).

¹⁰ Οι Αμερικανοί ήταν αποφασισμένοι να τον παρουσιάσουν ως το πρώτο πεδίο δοκιμής του Ψυχρού Πολέμου, ως σύμβολο της παγκόσμιας σύγκρουσης ανάμεσα στον κομμουνισμό και τη δημοκρατία.

¹¹ Απόψεις που διαμόρφωσαν το Σχέδιο Μάρσαλ: Η σοβαρότερη απειλή για τα δυτικά συμφέροντα στην Ευρώπη δεν ήταν η προοπτική της σοβιετικής στρατιωτικής επέμβασης, αλλά μάλλον ο κίνδυνος ότι η πείνα, η φτώχεια και η απελπισία θα μπορούσαν να αναγκάσουν τους Ευρωπαίους να ψηφίσουν τους δικούς τους κομμουνιστές στην εξουσία, οι οποίοι στη συνέχεια θα υπηρετούσαν υπάκουα τις επιθυμίες της Μόσχας. Η αμερικανική οικονομική βοήθεια θα παρήγαγε άμεσα ψυχολογικά οφέλη και αργότερα υλικά οφέλη που θα αντιστρέψουν αυτή την τάση. Η Σοβιετική Ένωση δεν θα δεχόταν η ίδια τέτοια βοήθεια ούτε θα επέτρεπε στους δορυφόρους της να το κάνουν, επιδεινώνοντας έτσι τις σχέσεις της μαζί τους· και ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα μπορούσαν τότε να εκμεταλλευτούν τόσο τη γεωπολιτική όσο και την ηθική πρωτοβουλία στον αναδυόμενο Ψυχρό Πόλεμο. (Gaddis, 2005, σ. 35)

¹² Κομβικός οργανισμός συλλογής πληροφοριών και συντονισμού κομμουνιστικών χωρών σε θέματα κατασκοπείας και αντικατασκοπείας, επιπλέον είχε στόχο να καταπνίξει αυτονομιστικές τάσεις στο εσωτερικό του κομμουνιστικού συνασπισμού (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 94). Τελευταία έκδοση της παλιάς προπολεμικής Κομιντέρν, της οποίας το καθήκον ήταν να επιβάλει την «ορθοδοξία» μέσα στο διεθνές κομμουνιστικό κίνημα (Gaddis, 2005, σ. 36).

χοσλοβακία το Φεβρουάριο του 1948 και ο αποκλεισμός του Βερολίνου¹³ από τον Ιούνιο του 1948 έως τον Μάιο του 1949 που με την άμεση αντιμετώπιση από τους Δυτικούς και κυρίως τους Αμερικανούς, οδηγήθηκε στην αποτυχία. Το τσεχικό πραξικόπημα έπεισε το Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών - το οποίο δεν είχε ακόμη εγκρίνει το πρόγραμμα του Τρούμαν για την ευρωπαϊκή ανάκαμψη- να το πράξει γρήγορα. Τα γεγονότα στην Πράγα, μαζί με τον αποκλεισμό του Βερολίνου, έπεισαν τους Ευρωπαίους αποδέκτες της αμερικανικής οικονομικής βοήθειας ότι χρειάζονταν και στρατιωτική προστασία επιταχύνοντας τη διαδικασία για την ίδρυση του NATO (Gaddis, 2005, σ. 37).

Η είδηση που άλλαξε άρδην την ισορροπία δυνάμεων και προκάλεσε πανικό στις ΗΠΑ¹⁴ και στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, ήταν η ανακοίνωση του Κρεμλίνου σχετικά με τη έκρηξη της σοβιετικής ατομικής βόμβας στις 23 Σεπτεμβρίου 1949. Ο τερματισμός του αμερικανικού πυρηνικού μονοπωλίου σκίασε αισθητά την επιτυχία σύναψης του Βορειοατλαντικού Συμφώνου. Οι Αμερικανοί έχοντας επιλέξει το NATO ως επικουρικό φορέα άμυνας και ασφάλειας σε σχέση με το πυρηνικό τους οπλοστάσιο, αποφάσισαν να επενδύσουν στην ενίσχυση του¹⁵ με σκοπό να αντιμετωπίζει

¹³ Πιθανόν ο στόχος του αποκλεισμού ήταν να αναγκάσει τους Αμερικανούς, τους Βρετανούς και τους Γάλλους να εγκαταλείψουν τους αντίστοιχους τομείς της διαιρεμένης πόλης, εκμεταλλευόμενοι την εξάρτησή τους από τις γραμμές ανεφοδιασμού που διέσχιζαν τη σοβιετική ζώνη κατοχής. Ακόμη ενδεχομένως να ήταν απόπειρα για να επιβραδύνει τις προσπάθειές τους να εδραιώσουν τις δικές τους ζώνες, οι οποίες φαινόταν πιθανό να δημιουργήσουν ένα ισχυρό δυτικογερμανικό κράτος εντός του οποίου η Μόσχα δεν θα είχε καμία επιρροή. Όποιοι κι αν ήταν οι σκοποί του, ο αποκλεισμός του Στάλιν γύρισε μπούμερανγκ τόσο άσχημα όσο και η προσπάθειά του να πειθαρχήσει τον Τίτο. Οι δυτικοί σύμμαχοι αυτοσχεδίασαν μια αερομεταφορά για την πολιορκούμενη πόλη, κερδίζοντας έτσι την εμφατική ευγνωμοσύνη των Βερολινέζων, τον σεβασμό των περισσότερων Γερμανών (Gaddis, 2005, σ. 37)

¹⁴ Οι επιπτώσεις, για τους Αμερικανούς, ήταν τρομακτικές. Χωρίς το μονοπώλιό της, ατομικής βόμβας η κυβέρνηση Τρούμαν θα έπρεπε να εξετάσει το ενδεχόμενο αναβάθμισης των συμβατικών δυνάμεων, ενδεχομένως ακόμη και να μετασταθμεύσει μερικές από αυτές μόνιμα στην Ευρώπη, ένα ενδεχόμενο που δεν προβλεπόταν στο Βορειοατλαντικό Σύμφωνο. Θα έπρεπε να κατασκευάσει περισσότερες ατομικές βόμβες αν ήθελε να διατηρήσει ένα ποσοτικό και ποιοτικό προβάδισμα έναντι της ΕΣΣΔ. Ενώ βρέθηκε να εξετάζει και μια τρίτη και πιο τρομακτική επιλογή, την ύπαρξη της οποίας οι Αμερικανοί επιστήμονες αποκάλυψαν στον Τρούμαν μόνο εκείνη τη στιγμή: να προσπαθήσει να κατασκευάσει αυτό που τότε ονομαζόταν «υπερ-βόμβα» – μια θερμοπυρηνική βόμβα ή βόμβα «υδρογόνου» (Gaddis, 2005, σ. 38)

¹⁵ Το χειμώνα του 1949-50 οι αμερικανοί ήταν αποφασισμένοι να αποδείξουν ότι το NATO ήταν κάτι παραπάνω από μια εξαγγελία και μόνο. Προς τούτο ακολούθησαν μια διττή προσέγγιση, στο πρώτο σκέλος με τη βοήθεια κάποιων Δυτικοευρωπαίων Συμμάχων εργαστήκαν για μια «στρατηγική ενσωμάτωσης» η οποία περιστρεφόταν γύρω από ένα κοινό στρατηγικό δόγμα και ισορροπημένες συλλογικές δυνάμεις. Η στρατηγική του NATO διαμόρφωσε μέρος μιας συνολικής πολιτικής δημιουργίας

περιφερειακές κρίσεις, ως απάντηση στη δυνατότητα της Μόσχας να απειλεί ανά πάσα στιγμή τη Δυτική Ευρώπη με τα πυρηνικά όπλα (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 111).

Την 1η Οκτωβρίου 1949, μια εβδομάδα μετά την ανακοίνωση για τη σοβιετική ατομική βόμβα, ο Μάο Τσε Τουνγκ διακήρυξε το σχηματισμό της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας επικρατώντας των εθνικιστών. Η ήττα του παλαιού καθεστώτος είχε καθοριστική επίδραση στην επέκταση του Ψυχρού Πολέμου και στην οριστικοποίηση της αντιπαράθεσης Ανατολής –Δύσης.

Η εξέλιξη της επιτυχούς έκρηξης της σοβιετικής ατομικής βόμβας ανησύχησε τους Αμερικανούς και ιδιαίτερα τους αξιωματούχους του Υπουργείου Άμυνας. Έτσι ενώ ο υπουργός Εξωτερικών Άτσεσον διαβεβαίωνε το αμερικανικό Κογκρέσο την άνοιξη του 1949 ότι η αποστρατικοποίηση της Γερμανίας θα είναι ολοκληρωτική και απολυτή και παρόλο που 3 μήνες μετά την έκρηξη της σοβιετικής ατομικής βόμβας στις 30 Νοεμβρίου του ίδιου έτους αρνούταν ότι η Δυτική Γερμανία θα είχε κάποιο ρόλο στην δυτικοευρωπαϊκή άμυνα, οι αξιωματικοί του αρμόδιου κλάδου σχεδίασης Διακλαδικού Πολέμου (Joint War Plans) ξεκινούσαν την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου προγράμματος για τον επανεξοπλισμό της Δ.Γερμανίας. Αιτία αυτής της μεταστροφής ήταν η προειδοποίηση της αμερικανικής πρεσβείας στη Μόσχα στον πρόεδρο Τρούμαν και τον υπουργό Άτσεσον ότι η εκτίμηση ήταν ότι, οι ευνοϊκές εξελίξεις για την ΕΣΣΔ στον τομέα της ατομικής ενέργειας και στην Κίνα, η Μόσχα θα τις θεωρούσε κατάλληλη ευκαιρία για να αποκτήσει εκ νέου την πρωτοβουλία στο ζήτημα της Γερμανίας. Επιπλέον, η άποψη των Αμερικανών αξιωματικών υπευθύνων για τη σχεδίαση της ευρωπαϊκής άμυνας που μεταφέρθηκε στους Βρετανούς ομόλογους τους, ότι σε περίπτωση σοβιετικής επίθεσης ήταν αμφίβολη η έγκαιρη

μιας ενσωματωμένης, ανοιχτής και προσανατολισμένης στις αγορές Δυτική Ευρώπη. Στο δεύτερο σκέλος μέσω του NATO, συνέδεσε τις αμερικανικές πολιτικές προς τα βασικά κράτη – μέλη της συμμαχίας με τους αντικειμενικούς σκοπούς των ΗΠΑ οπουδήποτε στον κόσμο. Με αυτό τον τρόπο η Ατλαντική Συμμαχία είχε πλέον παγκόσμια εμπλοκή. Παράδειγμα αποτελεί η αμερικανική δέσμευση για βοήθεια στη Γαλλία σχετικά με τις αποικίες στην Νοτιανατολική Ασία με σκοπό να διασφαλίσει ότι το Παρίσι θα είναι πιο συνεργάσιμο στο NATO. Το Μάρτιο του 1950 η κυβέρνηση Τρούμαν δεσμεύτηκε για αμερικανική οικονομική βοήθεια στην Ινδοκίνα. Τον Μάιο του ίδιου έτους οι αποστολές βοήθειας είχαν εγκατασταθεί (Lafeber, 1989, σ. 469).

άφιξη των αμερικανικών στρατευμάτων στον Ρήνο πόταμο,¹⁶ προκειμένου να είναι αποτελεσματική η συνεισφορά στην άμυνα (Lafeber, 1989, p. 465).

Ο λόγος που ο Άτσεσον δεν υποστήριζε ξεκάθαρα και δημόσια τον επανεξοπλισμό της Δ.Γερμανίας, παρά τις ενδείξεις και την βούληση του αμερικανικού υπουργείου άμυνας να εκκινήσουν άμεσα οι συναφείς σχεδιασμοί, αλλά κράτησε στάση αναμονής έως και 3 μήνες μετά τον πόλεμο της Κορέας, πρέπει να αναζητηθεί στην άποψη ότι υπήρχε ένα απολυτό προαπαιτούμενο, και αυτό ήταν μια οικονομική συμφωνία μεταξύ Βόννης και Παρισιού η οποία θα την ενσωμάτωνε πλήρως στο Δυτικό σύστημα.

Το Παρίσι τον Μάιο του 1950 έφερε μια πρόταση προς αυτή την κατεύθυνση, με το περίφημο σχέδιο Σούμαν για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ)¹⁷¹⁸. Ωστόσο, την πρόταση δεν υποδέχθηκαν με ικανοποίηση η Ουάσιγκτον και το Λονδίνο και ο λόγος ήταν ότι αιφνιδιάστηκαν από την πρωτοβουλία της Γαλλίας καθώς δεν είχε προηγηθεί μεταξύ τους διαβούλευση. Ως αποτέλεσμα τόσο οι Βρετανοί όσο και Αμερικανοί δεν ήταν πρόθυμοι να δεσμευτούν για την υλοποίηση του σχεδίου. Παρά τη βούληση τους για ενσωμάτωση της Γερμανίας, δεν επιθυμούσαν τόσο στενή εποπτεία της Γαλλίας.

Ο πόλεμος της Κορέας

Το ξέσπασμα το πολέμου στην Κορέα στις 25 Ιουνίου 1950 θα διαφοροποιούσε τη σχέση των Δυτικών Συμμάχων με τη Γερμανία καθώς και τις έως τότε πολιτικές για το ζήτημα του επανεξοπλισμού αυτής, ενώ θα τροποποιούσε τη δομή της Ατλαντικής Συμμαχίας.

Ο πόλεμος της Κορέας επιτάχυνε την ήδη σχεδιασθείσα στρατηγική των Αμερικανών για τη Συμμαχία του οποίου τα βασικά στοιχεία ήταν: α) μια ταχέως αυξανό-

¹⁶ Η έως τότε σχεδιασθείσα γραμμή άμυνας μεταξύ χωρών NATO και σοβιετικού μπλοκ.: <https://www.globalsecurity.org/military/world/int/nato-ag.htm>. Πρόσβαση την 31/12/24.

¹⁷ Προέβλεπε την ενοποίηση της παράγωγης άνθρακα και χάλυβα των χωρών Γαλλίας, Γερμανίας, Ιταλίας και χωρών Μπενελούξ. Αποτέλεσε πρόδρομος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας /Ενωσης (Μπότσιου, 2002, σ. 31)

¹⁸ Η βασική βιομηχανία της Γερμανίας θα υπαγόταν σε υπερεθνικούς ευρωπαϊκούς μηχανισμούς και η επίμαχη περιοχή του Ρουρ θα οδηγούταν de facto σε διεθνοποίηση. Ως αποτέλεσμα η Γερμανία θα έχανε την κυριαρχία επί της εθνικής της παράγωγης και η Γαλλία θα αποκτούσε πρόσβαση στα πλούσια αποθέματα άνθρακα του Ρουρ (Μπότσιου, 2002, σ. 31).

μενη συναίνεση ότι το NATO χρειαζόταν δυτικογερμανικές συμβατικές δυνάμεις, β) η εκπλήρωση της προϋπόθεσης, τουλάχιστον της αρχικής, γερmano-γαλλικής οικονομικής ολοκλήρωσης γ) η συνειδητοποίηση ότι η απογοητευτική πρόοδος του Σχεδίου Μάρσαλ σήμαινε ότι απαιτούνταν άλλα είδη διορθωτικών μέτρων για την αποκατάσταση και την ασφάλεια της Δυτικής Ευρώπης και τέλος, δ) ένα σχέδιο του αμερικανικού Πενταγώνου για τη δημιουργία μιας δυτικογερμανικής δύναμης (Lafeber, 1989, σ. 473).

Οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι στο NATO με την έναρξη του πολέμου αρχικά φοβηθήκαν ότι η προσοχή και το ενδιαφέρον των Αμερικανών θα μετατοπιζόταν στη Νοτιανατολική Ασία και θα εγκατέλειπαν την Ατλαντική Συμμαχία. Η στάση και αντίδραση του Τρούμαν στην Βόρειοκορεατική επίθεση ήταν καθησυχαστική. Με το σκεπτικό ότι η Βόρεια Κορέα ήταν δορυφόρος της ΕΣΣΔ ο οποίος με την επίθεση σε μια χώρα, υπό την προστασία των ΗΠΑ, δοκίμαζε την αποφασιστικότητα της αμερικανικής αντίδρασης και με την ίδια λογική, ο Στάλιν με την βοήθεια ενός άλλου δορυφόρου (Ανατ.Γερμανία) θα προετοίμαζε το έδαφος για να πλήξει μια έτερη διαιρεμένη χώρα (Karlan, 1999, σ. 60). Κατόπιν αυτών των σκέψεων, ο πρόεδρος Τρούμαν πολλαπλασίασε τον προϋπολογισμό για τις δαπάνες για τις ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ και αποδέσμευσε επιπλέον 4 δις δολάρια ως στρατιωτική βοήθεια με το μεγαλύτερο μέρος να κατανέμεται στο NATO. Επίσης, το Σεπτέμβριο του 1950 ανακοινώσε ότι επιπλέον μεραρχίες θα μεταστάθμευαν στη Δυτική Ευρώπη και ανέμενε από τις ευρωπαϊκές χώρες να αυξήσουν τις δικές τους στρατιωτικές δυνάμεις (Lafeber, 1989, σ. 475).

Στη σύνοδο κορυφής του NATO στη Νέα Υόρκη τον Σεπτέμβριο του 1950 ο Άτσεσον πρότεινε¹⁹ επίσημα τον επανεξοπλισμό και την ενσωμάτωση της Δ.Γερμανίας στον ευρωπαϊκό στρατό και επίσης τη σύσταση ενιαίας συμμαχικής στρατιωτικής διοίκησης υπό Αμερικανό διοικητή. Για να μετριαστούν οι συνέπειες του επανεξοπλισμού ο υπουργός άμυνας των ΗΠΑ Μάρσαλ δεσμεύτηκε προφορικά ότι για το έτος 1951 οι ΗΠΑ θα έστελναν 5 ½ μεραρχίες στην Ευρώπη. Η Γαλλία δεν αποδέχτη-

¹⁹ έχοντας λάβει ενημέρωση από τον δυτικογερμανό καγκελάριο Αντενάουερ ότι 13 τεθωρακισμένες μεραρχίες είχαν προωθηθεί στα ανατολικά σύνορα της Δυτ.Γερμανίας και ανησυχούσε ότι οι Σοβιετικοί θα εκμεταλλευτούν την ανυπαρξία αμυντικών δυνατοτήτων και θα παρέμβουν στην Γερμανία

κε την αμερικανική πρόταση ως προς την επαναστρατικοποίηση της Δ.Γερμανίας ²⁰. Η πρόταση για την σύσταση της ενιαίας διοίκησης έγινε αποδεκτή και στην επομένη σύνοδο του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου, τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους, θα αποφαιζόταν και το όνομα του Διοικητή της υπό σύσταση Διοίκησης (Johnston, 2017, σ. 75). Το θέμα αυτό θα παρατεθεί στο επόμενο κεφάλαιο της διατριβής.

Στην πρόταση Άτσεσον για τον επανεξοπλισμό και την ενσωμάτωση της Δ.Γερμανίας, το Παρίσι αντέτεινε το Σχέδιο Πλεβέν ²¹ τα οποία προέβλεπε τον σχηματισμό ενός ενιαίου στρατού με τη συμμετοχή όλων των ευρωπαϊκών χωρών, συμπεριλαμβανομένης της Δ.Γερμανίας που θα μπορούσε ένα συνδεθεί με το ΝΑΤΟ, διοικητικά όμως θα υπαγόταν στον άμεσο έλεγχο ενός Ευρωπαίου υπουργού άμυνας και θα λογοδοτούσε σε ένα ευρωπαϊκό μηχανισμό. Η στρατιωτική ενσωμάτωση θα πραγματοποιούνταν στο επίπεδο της κατώτερης διοικητικής μονάδας. Οι επιδιώξεις της Γαλλίας ήταν προφανείς, αφενός διασφάλισε χρόνο για τον επανεξοπλισμό της Δ.Γερμανίας ο οποίος υπό την πίεση των Αμερικανών και Βρετανών, διαφαινόταν αναπόφευκτος, αφετέρου αποσκοπούσε σε ειδική μεταχείριση της Γερμανίας η οποία θα ήταν η μόνη χώρα της Ευρώπης η όποια δεν θα μπορούσε να είναι μέλος του ΝΑΤΟ ούτε να διαθέτει στρατό εκτός ευρωπαϊκού πλαισίου, στο οποίο βέβαια η Γαλλία θα είχε τον πρώτο λόγο.

Το Σχέδιο Πλεβέν δεν προκάλεσε ευχάριστα συναισθήματα στους Αμερικανούς και Βρετανούς ²². Το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο επικύρωσε στις 18-19 Δεκεμβρίου 1950 στις Βρυξέλλες μια νέα απόφαση για τον επανεξοπλισμό της Δυτ.Γερμανίας χωρίς, ωστόσο να οριστικοποιηθεί η ένταξη ή μη της χώρας στο ΝΑΤΟ (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 119). Παρά τις αντιδράσεις στην πρόταση για ευρωπαϊκό στρατό η Γαλλία δεν εγκατέλειψε την προσπάθεια, η πορεία της οποίας θα εξεταστεί σε επόμενο κεφάλαιο.

Συνοψίζοντας, ο πόλεμος της Κορέας υπήρξε σημείο καμπής στην ιστορία της Ατλαντικής Συμμαχίας καθώς προκάλεσε βραχυπρόθεσμα: α) την αύξηση της αμερι-

²⁰ Στην αντίδραση της Γαλλίας υπήρξε και χλιαρή υποστήριξη από το Βέλγιο και ο Λουξεμβούργο (Lafeber, 1989, σ. 475).

²¹ Πήρε το όνομα του Γάλλου Πρωθυπουργού Ρενέ Πλέβεν

²² Σύμφωνα με σχολιασμό του Foreign Office «Η γαλλική πολιτική στην πραγματικότητα κατευθύνεται ενάντιων του ΝΑΤΟ» (Lafeber, 1989, σ. 475)

κανικής στρατιωτικής βοήθειας, συμπεριλαμβανομένης της δέσμευσης για μεταστάθμευση επιπλέον στρατιωτικών δυνάμεων για το 1951, στο ευρωπαϊκό έδαφος β) την αναδιοργάνωση του NATO με την αποδοχή της πρότασης για σύσταση ενιαίας συμμαχικής στρατιωτικής διοίκησης γ) Τη συνειδητοποίηση για τον επανεξοπλισμό και την έναρξη της διαδικασίας ενσωμάτωσης της Δυτ.Γερμανίας στη Συμμαχία. Ενώ μακροπρόθεσμα διευκόλυνε την διεύρυνση του NATO με την είσοδο της Ελλάδας, Τουρκίας και έπειτα της Δ.Γερμανίας.

Κεφάλαιο δεύτερο

Η δημιουργία του Ανώτατου Στρατηγείου Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης [Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE)]

Τον Δεκέμβριο του 1950 στη σύσκεψη του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες, κατόπιν πρότασης των ΗΠΑ για τη σύσταση ενιαίας συμμαχικής στρατιωτικής Διοίκησης, συμφωνήθηκε ότι ο νέος ανώτατος συμμαχικός Διοικητής²³ θα ήταν ο Στρατηγός Αϊζενχάουερ, προσωπικότητα που έχαιρε εκτίμησης²⁴ και στις δυο πλευρές του Ατλαντικού λόγω της συμβολής του στη νικηφόρα, για τους Συμμάχους, έκβαση του Β΄ΠΠ²⁵.

Τον Ιανουάριο του 1951 ο Στρατηγός Αϊζενχάουερ, ο οποίος είχε ανακληθεί στην ενεργό υπηρεσία, έφτασε στην Ευρώπη για να αναλάβει τη θέση του πρώτου ανώτατου Διοικητή του NATO. Ένας άλλος θρύλος του Β΄ΠΠ, ο Βρετανός Στρατηγός Μοντγκόμερυ διορίστηκε αναπληρωτής αυτού. Για την στέγαση του Ανωτάτου Στρατηγείου Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης [Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE)] διέθεσε μια έκταση κοντά στις Βερσαλλίες και τον Ιούνιο του ίδιου έτους είχε περατωθεί η κατασκευή του κτιρίου και η μετεγκατάσταση του νεοσυσταθέντος Στρατηγείου από το ξενοδοχείο Αστόρια, στο Παρίσι, όπου λειτουργούσε προσωρινά μέχρι το πέρας των κατασκευών. Το ίδιο καλοκαίρι, ο Αϊζενχάουερ επισκέφθηκε πρωτεύουσες της Δυτικής Ευρώπης και την Ουάσιγκτον, με σκοπό να εγκαταστήσει (ή να αποκαταστήσει) τις καλές σχέσεις και να συνομιλήσει με βασικούς πολιτικούς και στρατιωτικούς ηγέτες και θέλοντας να διερευνήσει τις δυνατότητες διάθεσης πόρων καθώς και τις προθέσεις τους, προτρέποντας για άμεση ανάκαμψη των αμυντικών προγραμμάτων του NATO. Στο τέλος του ταξιδιού του, ο Αϊ-

²³ Supreme Allied Commander Europe (SACEUR).

²⁴ Σύμφωνα με τον Λόρδο Ismay πρώτο Γενικό Γραμματέα του NATO: «Οι λέξεις «ενοποιημένη δύναμη» και «ανώτατη διοίκηση» αμέσως έφεραν στο νου το όνομα του Ντουάιτ Αϊζενχάουερ. . . Ήταν πράγματι ευτύχημα για τον ελεύθερο κόσμο ότι ένας άνθρωπος με το μοναδικό κύρος, τα προσόντα και την εμπειρία του στρατηγού Αϊζενχάουερ ήταν διαθέσιμος σε αυτή την κρίσιμη συγκυρία. Το όνομά του συνδέθηκε με τη νίκη στο μυαλό εκατομμυρίων ανθρώπων, και ο διορισμός του ήταν ένα τεράστιο ψυχολογικό πλεονέκτημα για τη Συμμαχία» (Ismay, 1954)

²⁵ Ήταν ο επικεφαλής διακλαδικός Διοικητής των Συμμαχικών Δυνάμεων κατά την απόβαση στην Νορμανδία η οποία άνοιξε το δρόμο για την τελική επικράτηση των Συμμάχων έναντι της ναζιστικής Γερμανίας.

ζενχάουερ κατέθεσε στο Αμερικανικό Κογκρέσο, ότι κατά τις επαφές που είχε, βρήκε ισχυρή υποστήριξη για την ανάπτυξη του NATO με υλικές συνεισφορές και ηγεσία από τις ΗΠΑ, και μια ισχυρή δέσμευση για την άμυνα, λαμβανομένων υπόψη των οικονομικών περιορισμών που επικρατούσαν τότε στην Ευρώπη (Johnston, 2017, σ. 78).

Οι επαφές του νέου SACEUR σύντομα οδήγησαν σε σημαντικές βελτιώσεις που ξεπέρασαν κατά πολύ τα ευεργετικά αποτελέσματα του προγράμματος βοήθειας των ΗΠΑ. Οι βρετανικές και γαλλικές αμυντικές δαπάνες εκείνο το έτος αυξήθηκαν κατά 33%. Η Συμμαχία ξεκίνησε επίσης προγράμματα για την αύξηση της εκπαίδευσης, την προμήθεια μεγαλύτερων αποθεμάτων πυρομαχικών και άλλων πολεμικών αποθεμάτων και την κατασκευή νέων αεροδρομίων, δικτύων επικοινωνιών, αγωγών και εγκαταστάσεων αποθήκευσης. Αυτά τα μέτρα είχαν ως αποτέλεσμα την οικοδόμηση της πολύ σημαντικής στρατιωτικής υποδομής που ήταν απαραίτητη για να δημιουργήσει το NATO μια καλύτερη αμυντική στάση. Καθώς αυτά τα μέτρα τέθηκαν σε ισχύ, η αισιοδοξία άρχισε να αυξάνεται και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού (Kugler, 1990, σ. 54).

Μαζί με αυτές τις βελτιώσεις επήλθε και μια σειρά άλλων θεσμικών αλλαγών προς την κατεύθυνση της απλοποίησης των διαδικασιών και τον εξορθολογισμό της λειτουργίας του Οργανισμού, με σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητας του. Τον Μάιο του 1951, κατόπιν καναδικής πρότασης, αποφασίστηκε ότι το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο, το οποίο από ιδρύσεως της Συμμαχίας αποτελούταν από τους υπουργούς Εξωτερικών των κυβερνήσεων των κρατών-μελών, θα ενσωμάτωνε πλέον την Επιτροπή Άμυνας (Defence Committee)²⁶ και την Οικονομική και Οικονομική Επιτροπή Άμυνας (Defence Financial and Economic Committee)²⁷ και θα γινόταν έτσι «το μοναδικό υπουργικό όργανο του Οργανισμού» επιφορτισμένο με «την ευθύνη να εξετάζει τα θέματα που αφορούν την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης». Το Συμβούλιο θα αποτελούταν από υπουργούς Εξωτερικών, Άμυνας ή Οικονομικών, σύμφωνα με την απόφαση των κυβερνήσεων των κρατών. Η επιδίωξη ήταν να γίνει

²⁶ Αποτελούταν από υπουργούς Άμυνας

²⁷ Αποτελούταν από υπουργούς Οικονομικών

ένα Συμβούλιο κυβερνήσεων, όχι ένα Συμβούλιο μεμονωμένων υπουργών (Ismay, 1954, σ. 41).

Αν και οι Αναπληρωτές εκπρόσωποι του Συμβουλίου (Council Deputies) παρέμειναν εκπρόσωποι των κυβερνήσεών τους, λόγω του πρόσφατα διευρυμένου χαρτοφυλακίου του Συμβουλίου έγιναν, εκ των πραγμάτων, «η μόνιμη επιτροπή εργασίας του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου». Δημιουργήθηκε επίσης η Διεθνής Γραμματεία [International Staff (IS)], η οποία υπαγόταν στον πρόεδρο των Αναπληρωτών εκπρόσωπων του Συμβουλίου²⁸. Οι πληρωμές του προσωπικού της θα πραγματοποιούταν από έναν κοινό προϋπολογισμό που χρηματοδοτούταν από συνεισφορές όλων των κρατών-μελών. Τέλος, μια νέα επιτροπή που ονομάστηκε Χρηματοπιστωτική και Οικονομική Επιτροπή [Financial and Economic Board (FEB)] δημιουργήθηκε για να αντικαταστήσει όλες τις άλλες υπάρχουσες ομάδες και επιτροπές του NATO που λειτουργούσαν σε αυτό τον τομέα. Η επιτροπή FEB συστήθηκε στο Παρίσι, υπαγόμενη στους Αναπληρωτές εκπρόσωπους του Συμβουλίου (Johnston, 2017, σσ. 76-77).

Τον Νοέμβριο του 1951 δημιουργήθηκε το Κολέγιο Άμυνας του NATO. Στις αρχές του 1952, οι στρατιωτικές διοικήσεις SACLANT²⁹ και CINCHAN³⁰ ιδρύθηκαν επίσημα για να καθοδηγήσουν τις ναυτικές επιχειρήσεις του NATO στον Βόρειο Ατλαντικό. Λίγο αργότερα, ο Βρετανός Λόρδος Ίσμεϊ (Ismay) έγινε ο πρώτος Γενικός Γραμματέας (ΓΓ) του NATO, και τα διάφορα επιτελεία/Γραμματείες που υπαγόταν σε αυτόν συγχωνεύθηκαν σε ένα ενιαίο Αρχηγείο, που βρισκόταν στο Παρίσι. Η έδρα του NATO μεταφέρθηκε από το Λονδίνο στο Παρίσι υπό την πίεση των Αμερικανών στους Βρετανούς για τον κατευνασμό των Γάλλων εταίρων. Η εν λόγω μεταστάθμευση σαφώς και δεν εξυπηρετούσε τα βρετανικά συμφέροντα (Karlan L. S., 2004, σ. 12). Η αμερικανική πρωτοκαθεδρία στις αποφάσεις που λαμβάνονταν στο NATO δεν μπορούσε να αμφισβητηθεί. Η Βρετανία αφού απέτυχε να τοποθετήσει Άγγλο διοικητή της Ανώτατης Ατλαντικής Διοίκησης (SACLANT) η οποία θα ήταν υπεύθυνη

28 Την περίοδο εκείνη ήταν ο Αμερικανός Τσαρλς Σπόφορτ

29 Supreme Allied Commander Atlantic (SACLANT), βλ. "The Evolution of NATO's Command Structure, 1951-2009" διαθέσιμο στο: <https://shape.nato.int/history/information/documents>

30 Commander-in-Chief Channel (CINCHAN), Ο.π.

για τον έλεγχο του Βορείου Ατλαντικού, περιορίστηκε στην τοποθέτηση ενός Ναύ-αρχου στην νεοσυσταθείσα Διοίκηση CINCHAN που ήταν υπεύθυνη για τον έλεγχο της θάλασσας της Μάγχης. Αντίστοιχα η επιλογή του Ίσμεϊ ως ΓΓ του NATO ήταν ένα ελάχιστο αντιστάθμισμα για την αποτυχία της Βρετανίας να πετύχει εξίσωση με τις ΗΠΑ, τη δεδομένη στιγμή, στο NATO (Karlan, 1999, σ. 62).

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, το NATO ξεκίνησε επίσης μια προσπάθεια προσαρμογής μιας συνεκτικής στρατιωτικής στρατηγικής, με την οποία εγκαταλείφθηκε η προηγούμενη φιλοσοφία του «καταμερισμού της εργασίας»³¹ και η οποία πλέον απαιτούσε μια διευρυμένη ισχυρή αμυντική στάση των αμερικανικών και συμμαχικών δυνάμεων. Μια σειρά μελετών κατέληξε σε συμφωνία το 1951, η οποία αντικατοπτρίστηκε στο περιεχόμενο του εγγράφου της Στρατιωτικής Επιτροπής (Military Committee) της Συμμαχίας MC 14/1, την πρώτη επίσημη δήλωση στρατιωτικής στρατηγικής του NATO³². Αντιπροσωπεύοντας έναν συνδυασμό αμερικανικής και δυτικοευρωπαϊκής σκέψης, το MC 14/1 διατύπωσε μια στρατηγική που βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό σε στρατηγικά πυρηνικά όπλα. Αλλά ενσωμάτωσε επίσης φιλόδοξους στόχους για την αρχική άμυνα βασισμένη σε συμβατικές χερσαίες

31 Στην ουσία, η προηγούμενη στρατηγική αντίληψη απαιτούσε μια συμμαχία βασισμένη στην εθνική εξειδίκευση και όχι στην ομοιόμορφη κατανομή των στρατιωτικών αποστολών. Στις Ηνωμένες Πολιτείες ανατέθηκαν οι λειτουργίες στρατηγικού βομβαρδισμού και, μαζί με τη Βρετανία, η υπεράσπιση των θαλάσσιων οδών. Ενώ και στα δύο έθνη ανατέθηκε η αποστολή της παροχής υποστηρικτικών χερσαίων και αεροπορικών δυνάμεων, το καθήκον της υπεράσπισης του ευρωπαϊκού εδάφους ανατέθηκε σε μεγάλο βαθμό στους δυτικοευρωπαίους συμμάχους. Αυτή η προσέγγιση του «καταμερισμού της εργασίας» υιοθετήθηκε για έναν συνδυασμό λόγων που άγγιξαν τις ευαίσθητες χορδές και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Στρατιωτικά, ήταν ελκυστική επειδή επιδίωκε να διοχετεύσει τα κράτη-μέλη σε περιοχές όπου απολάμβαναν σχετικά πλεονεκτήματα. Πρόσφερε έτσι έναν τρόπο να χρησιμοποιηθούν οι περιορισμένες δυνάμεις του NATO προς μέγιστο όφελος (Kugler, 1990, σ. 43).

32 Στις 9 Δεκεμβρίου 1952 η Στρατιωτική Επιτροπή ενέκρινε το έγγραφο MC 14/1, «Strategic Guidance», το οποίο αντικατέστησε τόσο το MC 14 όσο και το DC 13. Ακολούθησε η έγκριση από το NAC κατά την υπουργική σύνοδο στο Παρίσι στις 15-18 Δεκεμβρίου 1952. Το MC 14/1 ήταν πολύ πιο λεπτομερές από το MC 14 επειδή το νέο έγγραφο περιελάμβανε πολλά θέματα που καλύπτονταν προηγουμένως από το DC 13, συμπεριλαμβανομένων υποθέσεων, εκτιμώμενων εχθρικών δυνατοτήτων και πορειών δράσης. Το MC 14/1 δήλωσε ότι ο γενικός στρατηγικός στόχος της Συμμαχίας ήταν «να διασφαλίσει την άμυνα της περιοχής του NATO και να καταστρέψει τη βούληση και την ικανότητα της Σοβιετικής Ένωσης και των δορυφόρων της να διεξάγουν πόλεμο. αρχικά μέσω αεροπορικής επίθεσης, ενώ ταυτόχρονα διεξάγονταν αεροπορικές, χερσαίες και θαλάσσιες επιχειρήσεις». Οι συμμαχικές στρατηγικές αεροπορικές επιθέσεις θα χρησιμοποιούσαν «όλους τους τύπους όπλων». Η MC 14/1 εξέτασε επίσης τον πιθανό αντίκτυπο των «όπλων μαζικής καταστροφής» στους στόχους των δυνάμεων του NATO και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι επειδή «οι συμβατικές δυνάμεις του NATO επί του παρόντος υπολείπονται κατά πολύ των απαιτήσεων, καμία χαλάρωση δεν μπορεί να επιτραπεί στην προγραμματισμένη επέκτασή τους» κατά την περίοδο 1953-54. (Pedlow, 1997)

δυνάμεις του NATO, ενώ καθόρισε αμυντική γραμμή αρχικά κατά μήκος του ποταμού Ρήνου. Ωστόσο, υπήρχε η πρόβλεψη αυτή αμυντική γραμμή σε πέντε χρόνια να μετακινηθεί προς τα ανατολικά, καθώς σε αυτό διάστημα οι δυνάμεις του NATO επρόκειτο να αυξηθούν στο σημείο που να καταστήσουν δυνατή μια πιο προωθημένη άμυνα.

Η στρατηγική προσέγγιση του MC 14/1 βασίστηκε στον αμερικανικό στρατηγικό βομβαρδισμό και την κινητοποίηση σε όλη τη Συμμαχία για την επίτευξη της τελικής νίκης. Σύμφωνα με το κείμενο της στρατηγικής, η επιλογή της προωθημένης άμυνας θα ήταν βιώσιμη μόνο εάν η χερσαία αμυντική στάση του NATO μπορούσε να ενισχυθεί σημαντικά³³.

Η στρατηγική της Συμμαχίας MC 14/1, όπως και η σύσταση της ενοποιημένης στρατιωτικής διοίκησης του NATO σε ένα βαθμό, εκπορεύθηκε από την αναφορά του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ, την NSC-68 η οποία συντάχθηκε λίγο πριν τον πόλεμο της Κορέας. Το NSC-68 επιχειρηματολογούσε ότι δεν υπήρχαν διαβαθμίσεις συμφερόντων, ζωτικών και περιφερειακών αλλά όλα τα συμφέροντα και όλα τα θέματα άμυνας έπρεπε να θεωρούνται το ίδιο σημαντικά, γιατί ταυτιζόταν με τις απειλές που ήταν πάντα παρούσες και υποκινούνταν από τη σοβιετική – κομμουνιστική απειλή. Για αυτό, το έγγραφο πρότεινε την αύξηση των αμυντικών δαπανών σε περίοδο ειρήνης, ώστε οι ΗΠΑ να είναι έτοιμες να απαντήσουν στρατιωτικά, όταν θα πρόεκυπτε σοβιετική επίθεση. Επιπλέον συνιστούσε την μαζική ενίσχυση του στρατιωτικών δυνάμεων³⁴ της χώρας και των συμμάχων της έως το σημείο που η συνδυασμένη ισχύς τους θα ήταν ανώτερη της ΕΣΣΔ και των δορυφόρων της (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 132).

33 Το στρατιωτικό επιτελείο του NATO παρήγαγε μια αναθεωρημένη εκτίμηση που προέβλεπε 90 ενεργές και εφεδρικές μεραρχίες διαθέσιμες. Αυτό το επίπεδο δύναμης, ωστόσο, δεν ίσχυε μόνο για την κεντρική περιφέρεια και τη διοίκηση Allied Forces Central Region (AFCENT) εκεί, η οποία αντιπροσώπευε μόνο 54 μεραρχίες. Οραματιζόταν επίσης μια ισχυρή συμβατική άμυνα κατά μήκος της νότιας πλευράς υπό την Allied Forces Southern Region (AFSOUTH), με 21 μεραρχίες, στη βόρεια πλευρά υπό την Allied Forces Northern Region (AFNORTH), με 14 μεραρχίες και στον Βόρειο Ατλαντικό (1 μεραρχία πιθανώς για την Ισλανδία). Έτσι, η στρατιωτική στρατηγική του NATO, ανταποκρινόμενη στην αύξηση των μελών της συμμαχίας, επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει ολόκληρο το ευρωπαϊκό θέατρο επιχειρήσεων (Kugler, 1990, σσ. 55).

34 Ιδιαίτερη έμφαση δινόταν στις συμβατικές στρατιωτικές δυνάμεις, η αντίδραση σε ένοπλη πρόκληση θα ήταν συμμετρική – ένας περιορισμένος πόλεμος θα έπρεπε να απαντηθεί με συμβατικές δυνάμεις ενώ ένα γενικός πόλεμος θα διεξαγόταν με πυρηνικά όπλα (Heuser, 1997, σ. 31)

Αν και η συμμαχία ανέβασε ρυθμούς, οι φιλόδοξοι στόχοι για την αύξηση της στρατιωτικής δύναμης του επιτελείου του NATO σύντομα αποδείχθηκαν μεγάλη πρόκληση. Εκείνη την περίοδο, ολόκληρη η δύναμη του NATO αριθμούσε μόνο περίπου 12 μεραρχίες και 900 μαχητικά αεροσκάφη. Πολλοί Ευρωπαίοι και Αμερικανοί πολιτικοί ηγέτες αντέτειναν ότι μια μεγάλη, ταχεία στρατιωτική συγκέντρωση θα κατανάλωνε οικονομικούς πόρους και τα λιγοστά επενδυτικά κεφάλαια, θα προκαλούσε πληθωρισμό, θα εξαντλούσε τα συναλλαγματικά αποθέματα και ως εκ τούτου θα υπονόμει την οικονομική ανάκαμψη της Δυτικής Ευρώπης. Σε απάντηση, η Συμμαχία ανέθεσε σε μια επιτροπή «σοφών»³⁵ μια περαιτέρω εσωτερική αναθεώρηση των στρατιωτικών απαιτήσεων της, προκειμένου να προσαρμόσει τα επίπεδα δύναμης, τα πρότυπα ετοιμότητας και τον προγραμματισμό στους επικρατούντες πολιτικούς και οικονομικούς περιορισμούς. Αποτέλεσμα της μελέτης ήταν οι στόχοι για την ελάχιστη οροφή των δυνάμεων που υιοθετήθηκαν επίσημα από το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο στη Λισαβόνα στις αρχές του 1952 και αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πινάκας 1. Στόχοι Δυνάμεων Συνόδου Λισαβόνας			
Έτος	1952	1953	1954
Μεραρχίες	50	75	96
Αεροσκάφη	4000	6500	9000
Αναδημοσίευση από το βιβλίο <i>Laying the Foundations: The Evolution of NATO in the 1950s</i> του Kugler, R. L., 1990, Table 2. © Santa Monica: RAND			

Οι στόχοι της Λισαβόνας καθιέρωσαν στόχους σε επίπεδο Συμμαχίας για τις χερσαίες και αεροπορικές δυνάμεις (μαζί με την αύξηση ναυτικών δυνάμεων σε πάνω από 700 πλοία). Αν και η συμφωνία της Λισαβόνας επρόκειτο αργότερα να χαρακτηριστεί ως μάταιη και ανέφικτη, εκείνη την εποχή θεωρήθηκε ως ένα σημαντικό επίτευγμα στον σχεδιασμό της Συμμαχίας. Αντανakλούσε μια απόφαση σε επί-

35 Αυτή η μελέτη διεξήχθη με επικεφαλής τους τρεις «σοφούς»- Averell Harriman (ΗΠΑ), Jean Monnet (Γαλλία) και Sir Edwin Plowden (Ηνωμένο Βασίλειο) οι οποίοι διέθεταν το πολιτικό ανάστημα σε όλη τη συμμαχία (Johnston, 2017, σ. 79)

πεδο NATO, εν μέρει να υποτάξει την οικονομική ανάκαμψη στον επανεξοπλισμό και να καθιερώσει ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς για την καθοδήγηση των αμυντικών προσπάθειών των Συμμάχων τα επόμενα χρόνια.

Αν και δεν μείωσε το συνολικό επίπεδο δύναμης που οραματίστηκαν προηγούμενες συναφείς μελέτες, επέκτεινε τον ρυθμό με τον οποίο τα μέλη του NATO θα απαιτούνταν να επιτύχουν τους νέους στόχους. Επίσης, καθόριζε ότι μόνο 35 έως 40 από τις 96 συνολικά μεραρχίες πρέπει να είναι ετοιμοπόλεμες³⁶. Ως αποτέλεσμα, οι στόχοι της Λισαβόνας κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι περίπου το 40% της δύναμης που θα παρέτασσε το NATO θα μπορούσε να είναι λιγότερο δαπανηρές εφεδρικές μονάδες που θα ήταν διαθέσιμες λίγες ημέρες ή εβδομάδες μετά την κινητοποίηση. Έτσι, προσπάθησε να προκαλέσει μια αύξηση στρατιωτικών δυνάμεων που θα ήταν οικονομικά προσιτή και πολιτικά ρεαλιστική. Ακόμα κι έτσι, οι στόχοι της Λισαβόνας έθεσαν αποθαρρυντικούς στόχους για τη συμμαχία (Kugler, 1990, σσ. 56-57).

³⁶ Η βασική του ιδέα ήταν να δημιουργήσει αρκετές ενεργές δυνάμεις για να αντιμετωπίσει εξαιρετικά έτοιμες σοβιετικές μονάδες που θα μπορούσαν να ξεκινήσουν μια αιφνιδιαστική επίθεση, αναπτύσσοντας παράλληλα τις υπόλοιπες ως λιγότερο δαπανηρές εφεδρικές μονάδες των οποίων η ετοιμότητα θα συνδεόταν με την άφιξη των σοβιετικών εφεδρειών που αναπτύχθηκαν αργότερα

Κεφάλαιο τρίτο

Η ένταξη της Ελλάδας και της Τουρκίας στη Συμμαχία

Η είσοδος της Ελλάδας και της Τουρκίας στο NATO το 1952, κατά τη Σύνοδο της Λισσαβόνας, αποτέλεσε ένα σημαντικό ορόσημο στην ιστορία της Ατλαντικής Συμμαχίας αλλά και στις μεταπολεμικές γεωπολιτικές εξελίξεις. Η ένταξή των δυο χωρών όχι μόνο επέκτεινε τη γεωγραφική εμβέλεια του NATO, αλλά κατέδειξε επίσης τη στρατηγική αναγκαιότητα της θωράκισης της νότιας πλευράς της Συμμαχίας ενάντια στον σοβιετικό επεκτατισμό. Ωστόσο, παρά τη φαινομενικά εύλογη εξέλιξη της απόφασης εισδοχής της Ελλάδας και της Τουρκίας στο Βορειοατλαντικό Σύμφωνο, η διαδικασία λήψης αυτής κάθε άλλο παρά εύκολη αποδείχτηκε, λόγω των προβληματισμών, διαφορετικών στοχεύσεων και πολιτικών επιδιώξεων των μελών της Συμμαχίας.

Τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία πριν την ίδρυση του NATO είχαν εκφράσει την επιθυμία για την ένταξη στη Συμμαχία καθώς θεωρούσαν ότι αυτή αποτελούσε τη λύση στο υπαρξιακό ζήτημα ασφάλειας που αντιμετώπιζαν με δεδομένη τη σοβιετική απειλή³⁷. Η Τουρκία και η Ελλάδα δεν έκρυβαν την δυσaráσκεια του για τον αποκλεισμό, παρά τις αιτήσεις τους για συμπερίληψη, τους από τις διερευνητικές συνομιλίες³⁸ για τον καθορισμό των χωρών που θα συμμετείχαν στη Συμμαχία, ειδικότερα μετά την αποδοχή της Ιταλίας σε αυτή.

Το ξέσπασμα του πολέμου στην Κορέα αλλά και το περιεχόμενο της αναφοράς NSC-68, τροποποιούν τη στάση των ΗΠΑ στο ζήτημα της ένταξης των δυο χωρών στη Συμμαχία³⁹. Έτσι, ενώ τον Ιούλιο του 1950 το αίτημα για ένταξη της Τουρκίας απορρίφθηκε από τους Αμερικανούς, τον Σεπτέμβριο κατόπιν πρότασης της Ουάσιγκτον πραγματοποιήθηκε η διασύνδεση (association) της Ελλάδας και της Τουρκίας στο

³⁷ Τον Νοέμβριο του 1948, η Τουρκία, σε αντίθεση με την Ελλάδα που βολιδοσκοπούσε προφορικά Γάλλους, Βρετανούς και Αμερικανούς, κατέθεσε για πρώτη φορά επίσημο υπόμνημα σε Αμερικανούς και Βρετανούς με το οποίο ζητούσε τη συμπερίληψή της στο NATO πριν ακόμη αυτό ιδρυθεί. Και οι δύο χώρες έλαβαν την ίδια, αρνητική, σαφή απάντηση ότι σε αυτή τη φάση η ένταξη των δύο χωρών δεν αποτελούσε καν αντικείμενο εξέτασης από την αμερικανική πολιτική ηγεσία (Στεργίου, 2021, σ. 61)

³⁸ Οι συνομιλίες γνώστες και ως «Washington Exploratory Talks on Security» (WET) διήρκησαν από Ιούλιο 1948 έως Μάρτιο 1949

³⁹ Οι αρχές της NSC-68 επέκτειναν σημαντικά την περίμετρο των συμφερόντων και ο αντίκτυπος της Κορέας παρήγαγε μεγαλύτερη ενασχόληση με στρατιωτικά και στρατηγικά ζητήματα (Smith, 2000)

στρατηγικό σχεδιασμό της Συμμαχίας⁴⁰. Τόσο οι Αμερικανοί όσο και Βρετανοί αντιλαμβάνονταν πως για πολιτικούς και γεωστρατηγικούς λόγους, αν εντασσόταν η Τουρκία στο NATO, θα έπρεπε να ενταχθεί και η Ελλάδα (Chourchoulis, 2014). Μια σημαντική λεπτομέρεια που συμπεριλήφθηκε στην απόφαση διασύνδεσης, ήταν η προϋπόθεση θετικής απόκρισης για διασύνδεση από την Τουρκία ώστε να προσκληθεί για διασύνδεση η Ελλάδα γεγονός που καταδεικνύει ότι οι δυο χώρες αντιμετωπιζόταν ως μια ενιαία περιοχή, αλλά ως σημαντικότερη εκλαμβάνονταν η Τουρκία (Smith, 2000, σ. 77). Η απόφαση για διασύνδεση, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Συμβούλιο Αναπληρωτών προκάλεσε αντιδράσεις από την Ολλανδία, τη Νορβηγία και τον Καναδά⁴¹ χωρίς ωστόσο να μη γίνει αποδεκτή.

Ήταν φανερό ότι απόφαση της διασύνδεσης για τις δυο χώρες ήταν μια προσπάθεια εξασφάλισης χρόνου από μεριάς Αμερικανών με σκοπό την ολοκλήρωση της αναδιοργάνωσης της Συμμαχίας και της συγκρότησης της δυτικοευρωπαϊκής άμυνας η οποία βρισκόταν σε εξέλιξη. Η Άγκυρα δεν ήταν ικανοποιημένη με την απόφαση της διασύνδεσης καθώς δεν θεωρούσε ότι δεν προσέδιδε τις εγγυήσεις ασφάλειας που επιζητούσε από τις ΗΠΑ και απειλούσε με στροφή της εξωτερικής της πολιτικής και ουδετερότητα σε περίπτωση μη αποδοχής ένταξης. Κατόπιν των εξελίξεων οι ΗΠΑ αφού εξέτασαν και απέρριψαν άλλες πιθανές εναλλακτικές προτάσεις, όπως διμερείς συμφωνίες με τις δυο ενδιαφερόμενες χώρες ή σύναψη Μεσογειακού Συμφώνου⁴², κατέληξαν στην απόφαση αποδοχής πλήρους ένταξης των

40 Η επιλογή αυτή παρουσίαζε ορισμένα δυνητικά πλεονεκτήματα. Πρώτον, σήμαινε ότι η Ελλάδα και η Τουρκία δεν θα ήταν στην πραγματικότητα πλήρη μέλη και, ως εκ τούτου, η απόφαση δεν θα υπόκειτο στη διαδικασία επικύρωσης, η οποία ήταν πιθανό να είναι δύσκολη σε ορισμένα κράτη μέλη. Δεύτερον, θα παρακάμψει την ανάγκη θέσπισης νέων συμφωνιών. Τρίτον, θα σήμαινε μόνο συντονισμό του στρατιωτικού σχεδιασμού, και έτσι δεν θα σήμαινε την περιπλοκή της οικοδόμησης της δομής διοίκησης του NATO προσθέτοντας μια διάσταση Ανατολικής Μεσογείου/Μέσης Ανατολής. Αυτό το σχέδιο για μια θεσμοθετημένη σχέση εργασίας μεταξύ των ανώτερων στρατιωτικών σχεδιαστών τέθηκε στη συνάντηση των Υπουργών Εξωτερικών Βρετανίας-Γαλλίας-ΗΠΑ, και στο Συμβούλιο των Αντιπροσώπων του NATO, τον Σεπτέμβριο του 1950. Οι υπουργοί Εξωτερικών ενέκριναν την ιδέα ως «τη λιγότερο κακή επιλογή» και, ως εκ τούτου, εξασφαλίστηκε η υποστήριξη των δύο βασικών ευρωπαϊκών δυνάμεων (Βρετανίας-Γαλλίας) και δυνάμεων της Μόνιμης Ομάδας (Standing Group). (Smith, 2000, σ. 77)

41 Οι τρεις χώρες αντιτάχθηκαν στη πρόταση με το σκεπτικό ότι η εισδοχή της Ελλάδας και ιδιαίτερα της Τουρκίας, ακόμη και με τη μορφή διασύνδεσης, θα άλλαζε το NATO «από μια στενά συνδεδεμένη κοινότητα σε μια ευρεία αντισοβιετική συμμαχία και θα την αποδυνάμωνε» (Ο.π.,σ.77).

42 Προτάσεις των Βρετανών και Γάλλων οι οποίοι αντιτίθονταν στην ένταξη της Ελλάδας και Τουρκίας στο NATO (Στεργίου, 2021, σ. 65).

δυο χωρών. Ωστόσο, έπρεπε να πειστούν οι υπόλοιποι Σύμμαχοι για την σκοπιμότητα της απόφασης.

Οι περισσότερες χώρες να εξέφραζαν προβληματισμούς για με την ένταξη των δυο ενδιαφερόμενων χωρών, με την Δανία, τη Νορβηγία και Ολλανδία να είναι σφόδρα αντίθετες καθώς θεωρούσαν την Ελλάδα και ιδιαίτερα την Τουρκία εντελώς ξένες προς τον χαρακτήρα της Συμμαχίας. Το αίτημα για ένταξη ουσιαστικά, πλην των ΗΠΑ, έβρισκε υποστήριξη μόνο από την Ιταλία. Η Βρετανία και η Γαλλία αρχικά ήταν αντίθετες με την ένταξη, η καθεμία για τους δικούς τις λόγους.

Η Βρετανία πρότεινε τη δημιουργία Διοίκησης Μέσης Ανατολής [Middle East Command (MEC)] προκειμένου να ενισχύσει την θέση της στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και η επιδίωξη της ήταν να θέσει τις ένοπλες δυνάμεις της Τουρκίας και ενδεχομένως της Ελλάδας υπό Βρετανική Διοίκηση στην οποία να εμπλέξει και αμερικανικά τμήματα. Η θέση του Ανωτάτου Συμμαχικού Διοικητή Μ.Ανατολής (SUCME⁴³) αυτή δημιουργήθηκε μετά από πίεση των Βρετανών ως αντιστάθμισμα των Αμερικανών στην ανάθεση της Διοίκησης SACLANT, όχι σε Βρετανό, αλλά σε Αμερικανό Ναύαρχο. Η Βρετανία θεωρούσε ότι η ένταξη της Τουρκίας στο NATO θα αποσπούσε δυνάμεις από τη συγκεκριμένη Διοίκηση επ'ωφελεία του SHAPE. Επίσης η Βρετανία επιθυμούσε τη σύσταση αντίστοιχης Ναυτικής Διοίκησης Μεσογείου που θα συμπεριλάμβανε όλες τις ναυτικές δυνάμεις τις περιοχής (Chourchoulis, 2014, σσ. 19-21). Η Γαλλία από την άλλη, παρακολουθώντας τις εξελίξεις ως προς την προσπάθεια της Βρετανίας για την σύσταση Ναυτικής Διοίκησης Μεσογείου, επιδίωξε την σύσταση αντίστοιχης Ναυτικής Διοίκησης Δυτικής Μεσογείου υπό Γάλλο Ναύαρχο (Smith, 2000, σ. 83).

Ενώ για την Ελλάδα, σε ότι αφορά το θέμα υπαγωγής των δυνάμεων, ήταν ξεκάθαρο ότι θα ετίθεντο υπό τον SACEUR, για την Τουρκία η προτεινόμενη υπαγωγή των δυνάμεων της στην Διοίκησης Μέσης Ανατολής, δεν ήταν η επιθυμητή εξέλιξη και την έβρισκε αντίθετη.

Οι ΗΠΑ όμως ήταν αποφασισμένες για την ένταξη των δυο χωρών στο NATO και για να παρακάμψουν τις βρετανικές και γαλλικές ενστάσεις, συμφωνήσαν να

43 Supreme Allied Commander of Middle East

αποσυνδεθεί το ζήτημα της Διοίκησης Μ.Ανατολής από την διαδικασία εισδοχής. Οι τελικές αποφάσεις ελήφθησαν στην Σύνοδο Κορυφής της Οττάβα το Σεπτέμβριο 1951 όπου παρά τις αντιρρήσεις των Σκανδιναβικών χωρών δεν επηρέασαν την αποδοχή της ένταξης. Στα τέλη Σεπτεμβρίου κοινοποιήθηκε στην Αθήνα και την Άγκυρα η θετική απόφαση η οποία έπρεπε όμως να επικυρωθεί από τα κοινοβούλια των κρατών –μελών. Η διαδικασία είχε ολοκληρωθεί έως τον Φεβρουάριο του 1952 και οι δυο χώρες προσκλήθηκαν επίσημα, ως μέλη, στη Σύνοδο Κορυφής της Συμμαχίας στη Λισαβόνα (Στεργίου, 2021, σσ. 67-69).

Στην ίδια Σύνοδο διευθετήθηκαν και τα ζητήματα διοίκησης και επιχειρησιακής ευθύνης που είχαν δημιουργήσει προσκόμματα στην ενταξιακές προσπάθειες της Ελλάδας και της Τουρκίας. Οι χερσαίες δυνάμεις των δυο χωρών θα υπάγονταν στη Διοίκηση της νότιας πτέρυγας της Συμμαχίας [Allied Forces Southern Europe (AFSOUTH)] με έδρα την Νάπολη και Διοικητή Αμερικανό στρατηγό. Η Βρετανία εξασφάλισε ως αντάλλαγμα την σύσταση Συμμαχικής Διοίκησης Μεσόγειου υπό βρετανική διοίκηση (Στεργίου, 2021, σ. 69).

Η ένταξη της Ελλάδας και της Τουρκίας στο NATO διαμορφώθηκε από τα ανταγωνιστικά πολιτικά κίνητρα και τα στρατηγικά συμφέροντα των κρατών- μελών της Συμμαχίας. Ενώ οι ΗΠΑ υπερασπίστηκαν την ένταξή τους για γεωστρατηγικούς λόγους, μερικά ευρωπαϊκά κράτη εξέφρασαν προβληματισμούς για τη συνοχή του NATO. Η Βρετανία και η Γαλλία εξισορρόπησαν τις επιφυλάξεις με τους ευρύτερους στόχους τους στη Μεσόγειο, ευθυγραμμιζόμενες τελικά με την θέση των ΗΠΑ. Αυτή η διεύρυνση ανέδειξε την ικανότητα του NATO να προσαρμοστεί στην εξελισσόμενη δυναμική του Ψυχρού Πολέμου, ενώ αποκάλυψε εντάσεις μεταξύ πολιτικής ενότητας και στρατηγικής αναγκαιότητας.

Κεφάλαιο τέταρτο

Η εισδοχή της Δυτικής Γερμανίας στο NATO και ο επανεξοπλισμός της

Ο επανεξοπλισμός και η ένταξη της Δυτ.Γερμανίας στο NATO ήταν ένα ζήτημα που απασχολούσε τη Συμμαχία από την έναρξη του πολέμου στην Κορέα, όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο. Η Γαλλία με το σχέδιο Πλέβεν είχε προτείνει τη δημιουργία ενός υπερεθνικού ευρωπαϊκού στρατού με σκοπό να αποτρέψει την ένταξη της Δ.Γερμανίας στο NATO αλλά και ούτε να διαθέτει στρατό εκτός ευρωπαϊκού πλαισίου, του οποίου βέβαια, τον πρώτο λόγο θα είχε η Γαλλία (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σσ. 118-119).

Οι επίσημες συνομιλίες για την γαλλική πρόταση εγκαινιάστηκαν στο Παρίσι στις 15 Φεβρουαρίου 1951 και συνεχίστηκαν στη Σύνοδο των τριών δυτικών δυνάμεων κατοχής της Γερμανίας στην Ουάσιγκτον, από 10 έως 14 Σεπτέμβριου κατά την οποία οι Γάλλοι προέβησαν σε κάποιες παραχωρήσεις⁴⁴ και πέτυχαν να υιοθετηθεί η προσπάθεια για τη θεσμοθέτηση μιας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας⁴⁵ (ΕΑΚ), ενώ αποφασίστηκε ότι η Γερμανία θα απαλλασσόταν από την τριπλή κατοχή μόνο μετά την δημιουργία της ΕΑΚ. Επιπλέον, η Βρετανία αν και προσκλήθηκε να συμμετάσχει στο σχήμα, απέρριψε την πρόταση (Μπότσιου, 2002, σ. 45). Η Βρετανία είχε αντισταθεί στην δημιουργία της ΕΑΚ είτε με το επιχείρημα της έλλειψης πρακτικότητας, είτε από υποψία ότι αντιπροσώπευε μια γαλλική προσπάθεια για ηπειρωτική πρωτοκαθεδρία και μια εκτροπή από το Ατλαντικό πλαίσιο, που επιθυμούσε η Βρετανία, είτε από φόβο ότι αν η ΕΑΚ τελικά λειτουργούσε, αναπόφευκτα θα κυριαρχούνταν από τη Γερμανία (Smith, 2000, σ. 110).

Τον Μάιο του 1952 υπογράφηκε η Συνθήκη για την ίδρυση της ΕΑΚ. Η εξέλιξη αυτή ικανοποίησε τους Αμερικανούς που θεωρούσαν ότι η αμυντική κοινότητα ήταν αναγκαία προσθήκη στην προσπάθεια οικονομικής συνεργασίας που ξεκίνησε με

44 Δημιουργία του ευρωπαϊκού στρατού σε επίπεδο μεραρχιών και όχι συνταγμάτων

45 European Defence Community (EDC)

τον ΟΕΟΣ⁴⁶ και της μερικής ευρωπαϊκής οικονομικής ενοποίησης που είχε αρχίσει με την ΕΚΑΧ. Οι αμυντικές δυνατότητες που δημιουργούσε η ΕΑΚ θα οργανωνόταν και θα διοικούσαν από ευρωπαϊκά όργανα, ωστόσο, δεν θα λειτουργούσαν αυτόνομα, αλλά επιβοηθητικά της Ατλαντικής Συμμαχίας ενώ ο SACEUR θα είχε την ευθύνη της διοίκησης και ανάπτυξης των δυνάμεων της ΕΑΚ. Για τους Αμερικανούς η ΕΑΚ συνέβαλε στην προώθηση της ευρωπαϊκής ενότητας κάτω από την ατλαντική ομπρέλα και εξασφάλιζε τον επανεξοπλισμό της Δ. Γερμανίας και την ένταξη της στην δυτικο-ευρωπαϊκή και ατλαντική πολιτική και άμυνα (Αρβανιτόπουλος & Ήφαιστος, 1999, σ. 111).

Τον Μάιο του 1952, ο Στάλιν σε μια προσπάθεια να αποτρέψει το ενδεχόμενο ένταξης της Δ.Γερμανίας στο ΝΑΤΟ, ανακοινώσε απροσδόκητα μια πρόταση που ζητούσε την επανένωση της Γερμανίας και την απόσυρση των ξένων στρατευμάτων με αντάλλαγμα μια ουδετερότητα που θα κρατούσε τη Γερμανία έξω από το ΝΑΤΟ. Η Δ.Γερμανία και οι άλλες δυτικές κυβερνήσεις αποφάσισαν ότι η πρόταση του Στάλιν θα έδινε στους Σοβιετικούς υπερβολικό περιθώριο για να παρέμβουν στις υποθέσεις της Γερμανίας και αρνήθηκαν να διαπραγματευτούν επίσημα (Kugler, 1990, σ. 67).

Κατά ειρωνικό τρόπο, η Συνθήκη της ΕΑΚ η οποία προέκυψε από γαλλική πρωτοβουλία, ακυρώθηκε από την Γαλλική Εθνοσυνέλευση τον Αύγουστο του 1954. Σε αυτό το διάστημα, η Γαλλία εντόπισε νέα προβλήματα που προέκυψαν από την ανησυχία για την αυξανόμενη αίσθησης κατωτερότητας έναντι του Γερμανικού στρατού καθώς ο πόλεμος της Ινδοκίνας της απορρόφησε δυναμικό και πόρους. Η αίσθηση ότι το αποτέλεσμα της ΕΑΚ δυνητικά θα προκαλούσε την απώλεια οικονομικής καθώς και στρατιωτικής πρωτοκαθεδρίας λειτούργησε αποτρεπτικά. Εξίσου σημαντικό ήταν το πλήγμα στο γόητρο της Γαλλίας για την απορρόφηση του στρατού της σε μια υπερεθνική δύναμη, παρά τα πρόσθετα πρωτόκολλα που προστέθηκαν το 1953 για τη διατήρηση της ακεραιότητας των γαλλικών ενόπλων δυνάμεων, αυτά δεν ήταν επαρκή για την έγκριση της Συνθήκης. Όταν ο πρωθυπουργός Μεντέ -

⁴⁶ Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας, συστήθηκε την 16 Απριλίου του 1948 στο Παρίσι για τη διανομή και διαχείριση (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 91)

Φράνς πίεσε για ένα ακόμη πρωτόκολλο σε μια διάσκεψη για την ΕΑΚ στις Βρυξέλλες τον Αύγουστο του 1954, για να εξασφαλίσει την έγκριση στην Εθνοσυνέλευση, αυτό δεν έγινε αποδεκτό από τους Συμμάχους. Αυτό που ήταν κομβικό στην απόρριψη της Συνθήκης της ΕΑΚ από τη Γαλλία ήταν η αποδυνάμωση της γαλλικής κυριαρχίας που προκαλούσε η Συνθήκη (Kaplan, 2004, p. 18). Επίσης, ένας άλλος λόγος ήταν η βελτίωση του κλίματος στις σχέσεις Ανατολής-Δύσης το 1953-1954. Ο θάνατος του Στάλιν, και οι ενδείξεις για μια πιο μετριοπαθή σοβιετική ηγεσία, καθώς και η ανακωχή στην Κορέα, μετρίασαν τους φόβους των Ευρωπαίων για την σοβιετική απειλή (Αρβανιτόπουλος & Ήφαιστος, 1999, σ. 111).

Μπροστά σε αυτό το αδιέξοδο η λύση προήλθε από βρετανική πρωτοβουλία. Ο βρετανός υπουργός Εξωτερικών Άντονι Ήντεν πρωτοστάτησε στη σύγκληση διάσκεψης στο Λονδίνο στις 28 Σεπτεμβρίου 1954, με τις αντιπροσωπείες των έξι χωρών της ΕΑΚ (Βέλγιο, Γαλλία, Δυτ. Γερμανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία) της Βρετανίας, των Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά. Η «Τελική Πράξη» της Διάσκεψης του Λονδίνου περιέγραψε τα αποτελέσματα σε έξι βήματα. Πρώτον, η Γαλλία, η Βρετανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες θα τερμάτιζαν την κατοχή της Γερμανίας, ανακαλώντας το καθεστώς κατοχής. Δεύτερον, η Συνθήκη των Βρυξελλών θα αναθεωρούνταν για να σχηματίσει την Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ), στην οποία η Γερμανία και η Ιταλία θα καλούνταν να ενταχθούν ως μέλη. Η ΔΕΕ θα ρύθμιζε τις ποσότητες και τους τύπους όπλων που κατέχουν τα μέλη της, επιτρέποντας τη στενή ευρωπαϊκή (και ιδιαίτερα γαλλική) παρακολούθηση του γερμανικού επανεξοπλισμού. Η Δυτική Γερμανία συμφώνησε να μην κατασκευάσει ατομικά, βιολογικά ή χημικά όπλα, πυραύλους ή νάρκες πολεμικά πλοία ή στρατηγικά βομβαρδιστικά. Τρίτον, η Βρετανία ανέλαβε τη δέσμευση να διατηρήσει μια δύναμη τεσσάρων μεραρχιών και μια τακτική αεροπορική δύναμη στην ηπειρωτική Ευρώπη. Μαζί με τις δυνάμεις που ήδη είχαν υποσχεθεί οι Ηνωμένες Πολιτείες στο ΝΑΤΟ, αυτές οι δυνάμεις θα παρείχαν ασφάλεια ενάντια σε μια τυχόν αναθεωρητική Γερμανία. Τέταρτον, η επόμενη συνεδρίαση του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου θα προσκαλούσε την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (Δυτική Γερμανία) να ενταχθεί στη συμμαχία ως πλήρες μέλος. Πέμπτον, η Γερμανία δήλωνε ότι θα ασκήσει την πολιτική στο πλαίσιο του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, της Συνθήκης των Βρυξελλών και του

Βορειοατλαντικού Συμφώνου, αποκηρύσσοντας συγκεκριμένα τη χρήση βίας για να αλλάξει τα σύνορά της ή να αναγκάσει την επανένωση της. Σε απάντηση, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι Ηνωμένες Πολιτείες θα αναγνώριζαν την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ως τη μόνη γερμανική κυβέρνηση «ελεύθερα και νόμιμα συγκροτημένη».

Το έκτο μέρος της τελικής πράξης αφορούσε τον τρόπο με τον οποίο τα προηγούμενα πέντε βήματα θα υλοποιούνταν μέσω των επίσημων διαδικασιών του Βορειοατλαντικού Συμφώνου και άλλων σχετικών συμφωνιών. Οι συμφωνίες που επιτεύχθηκαν στη Διάσκεψη του Λονδίνου (και επισημοποιήθηκαν στο Παρίσι λίγο αργότερα) αντιμετώπισαν επιτυχώς το γερμανικό ζήτημα και καθιέρωσαν το μεταπολεμικό ευρωπαϊκό σύστημα ασφάλειας που διατηρήθηκε για δεκαετίες⁴⁷. Στο Παρίσι στις 23 Οκτωβρίου 1954, το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο κάλεσε τη Γερμανία να ενταχθεί στο NATO. Δώδεκα σημαντικές συνθήκες υπογράφηκαν την επόμενη μέρα και η Γερμανία έγινε μέλος του NATO μετά τις επικυρώσεις στις 6 Μαΐου 1955 (Johnston, 2017, σσ. 90-91).

Με αυτή την συμφωνία οι ΗΠΑ είχαν επιτύχει τους κυριότερους στόχους τους. Το καθεστώς κατοχής της Γερμανίας είχε τερματιστεί η Δ.Γερμανία είχε αποκτήσει την κυριαρχία της και είχε γίνει μέλος της ΔΕΕ και του NATO. Ο επανεξοπλισμός της θα συντελείτο μέσα από ένα ελεγχόμενο θεσμικό πλαίσιο συμβάλλοντας ενεργά στην ευρωπαϊκή αμυντική θωράκιση. Η Γαλλία που είχε τις περισσότερες ενστάσεις για την ένταξη της Δ.Γερμανίας, για την αλλαγή της στάσης της έλαβε ως ανταλλάγματα την οικονομική σύνδεση της περιοχής Ζάαρ με τη Γαλλία, μέχρι να καταρτιστεί το κείμενο ειρήνης με τη Δ.Γερμανία και ευρωπαϊκοποίηση της περιοχής προκειμένου η περιοχή να ενσωματωθεί στη διαδικασία ευρωπαϊκής ενοποίησης. Επιπλέον,

⁴⁷ Οι συμφωνίες Λονδίνου - Παρισιού ήταν ιδιαίτερα σημαντικές για τη Συμμαχία. Από την πλευρά των ΗΠΑ, η Συμφωνία του Παρισιού επισημοποίησε τη δέσμευση για την παροχή τόσο εκτεταμένης πυρηνικής αποτροπής στη Δυτική Ευρώπη όσο και μιας αρκετά μεγάλης αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας εκεί. Με αυτόν τον τρόπο αντέστρεψε οριστικά την αρχική δέσμευση της συμμαχίας σε έναν καταμερισμό εργασίας που απάλλασσε τις Ηνωμένες Πολιτείες από την υπεράσπιση της ευρωπαϊκής ηπείρου. Όσο για τη Δυτική Γερμανία, απέσπασε μια δέσμευση για επανεξοπλισμό, αλλά με μετριοπαθή και πολιτικά αποδεκτή αναλογία. Για τους άλλους δυτικούς συμμάχους, συμπεριλαμβανομένης της Βρετανίας, εξασφάλισε τη δέσμευση να παράσχει σημαντικές στρατιωτικές δυνάμεις για την άμυνα της ηπείρου (Kugler, 1990, σσ. 70-71).

η θέση της είχε αποδυναμωθεί και από την ταπεινωτική ήττα που είχε υποστεί στην Ινδοκίνα⁴⁸ από το Βόρειο Βιετνάμ και αυτή τη φορά δεν τόλμησε να δυναμιτίσει την διαδικασία αμυντικής θωράκισης της Ευρώπης. Τις κινήσεις προς αυτή την κατεύθυνση συμπλήρωσε η προσπάθεια για έμμεση σύνδεση της αιρετικής Γιουγκοσλαβίας με το NATO μέσω του Βαλκανικού Συμφώνου (1953-1954) (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σσ. 120,127).

Μια νέα εποχή γαλλογερμανικής συνεργασίας είχε αρχίσει, η οποία θα προωθούνταν περαιτέρω με τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957, με την οποία δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Οι εξελίξεις αυτές έγιναν δεκτές με ικανοποίηση από την αμερικανική πλευρά, καθώς η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ήταν ένας μακροχρόνιος στόχος της αμερικανικής πολιτικής ο οποίος πρωτοστάτησε, μαζί με την ανάσχεση του σοβιετικού κομμουνισμού, ως μέσο τερματισμού για πάντα, των εσωτερικών πολέμων στην Ευρώπη. Πρακτικά για τους Αμερικανούς, μια ενωμένη Ευρώπη θα ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει την κομμουνιστική απειλή χωρίς οι Ηνωμένες Πολιτείες να αναλαμβάνουν τα οικονομικά και στρατιωτικά βάρη (Karlan, 2004, σ. 18).

Αυτή η διεύρυνση του NATO δεν έμεινε αναπάντητη από την ΕΣΣΔ. Το κόστος για την ένταξη της Δυτ.Γερμανίας στο NATO ήταν η δημιουργία του Συμφώνου της Βαρσοβίας σε όλη την Ανατολική Ευρώπη, στο οποίο προσχώρησε η Ανατ.Γερμανία διχοτομώντας την ενιαία Γερμανία. Η ανάσχεση θα ενίσχυε εφεξής τη διαίρεση της Ευρώπης και της Γερμανίας (Karlan, 1999, σ. 63).

⁴⁸ Το τελικό αποτέλεσμα του πολέμου της ήταν μια καταστροφική ήττα για τη Γαλλία με την απώλεια της φρουράς της στο Ντιεν Μπιεν Φου τον Μάιο του 1954, οι Γάλλοι επέρριψαν ευθύνη στις Ηνωμένες Πολιτείες για την καταστροφή και την επακόλουθη παράδοση όλης της Ινδοκίνας στη Διάσκεψη της Γενεύης τον Ιούλιο του ίδιου έτους. Οι δύο σύμμαχοι αντάλλασσαν όλο και πιο πικρές κατηγορίες. Η ατμόσφαιρα επισκιάστηκε από τη γαλλική κατηγορία για προδοσία, όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες αρνήθηκαν να χρησιμοποιήσουν τα πυρηνικά τους όπλα για να βοηθήσουν τον πολιορκούμενο σύμμαχο τη στιγμή της κρίσης τους. Ο αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων των ΗΠΑ υποστήριξε ότι δεν έγινε ποτέ δέσμευση για τη χρήση πυρηνικών όπλων (Karlan, 2004, σ. 23).

Κεφάλαιο πέμπτο

Το δόγμα των «μαζικών αντιποίνων» (massive retaliation)

Οι προσπάθειες των ΗΠΑ να ενσωματώσουν τα πυρηνικά όπλα στην προβολή ισχύος και τη στρατηγική τους άρχισαν να επιταχύνονται στις αρχές του 1953, λίγο μετά την ανάληψη των καθηκόντων της κυβέρνησης Αϊζενχάουερ⁴⁹. Ο ίδιος ο Αϊζενχάουερ διέβλεψε τις στρατιωτικές δυνατότητες των πυρηνικών όπλων και τα θεώρησε ως τη λύση στα αμυντικά προβλήματα της Δύσης. Γνωρίζοντας ότι η συμμαχία επρόκειτο να αντιμετωπίσει δυσκολίες στην επίτευξη των στόχων της δομής δυνάμεων της Συνόδου της Λισαβόνας, αισθάνθηκε ότι το NATO θα είχε σοβαρό πρόβλημα να εκτελέσει τα όλο και πιο φιλόδοξα αμυντικά του σχέδια εάν συνέχιζε να βασίζεται σε συμβατικές στρατιωτικές δυνάμεις. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα πυρηνικά όπλα προσφέρουν έναν βιώσιμο μηχανισμό για την ανάληψη της στρατιωτικής στρατηγικής της Δύσης. Ο Αϊζενχάουερ παρακινήθηκε επίσης από τις δικές του δημοσιονομικές προτεραιότητες.

Στα τέλη του 1953 ο Λευκός Οίκος εξέδωσε την αναφορά NSC 162, στην οποία διατυπώθηκε μια εντελώς νέα πολιτική εθνικής ασφάλειας για την κυβέρνηση Αϊζενχάουερ. Αποκαλούμενη Νέα Οπτική «New Look», αυτή η πολιτική απέρριψε την υπόθεση της αναφοράς NSC-68 ότι οι σχέσεις Ανατολής-Δύσης ήταν πιθανό να φτάσουν σε ένα μέγιστο σημείο κινδύνου στο εγγύς μέλλον. Οραματιζόταν αντ' αυτού έναν διαρκή ανταγωνισμό Ανατολής-Δύσης που θα διαρκούσε πολλά χρόνια, το New Look υποστήριξε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να προετοιμαστούν σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Αυτό σήμαινε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες έπρεπε να δώσουν υψηλή προτεραιότητα όχι μόνο στην αμυντική ετοιμότητα, αλλά και στη δική τους οικονομική βιωσιμότητα και κοινωνική συνοχή. Πέρα απ' όλα, στο NSC-162 διατυπωνόταν η άποψη, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα μπορούσαν να αντέξουν οικονομικά το ενδεχόμενο χρεοκοπίας επιδιώκοντας στρατιωτική ισχύ που θα παρείχε βρα-

⁴⁹ Στα καθήκοντα του SACEUR τον αντικατέστησε ο Στρατηγός Ρίτζγουεϊ από τον Μάιο του 1952 ο οποίος παρέμεινε έως τον Ιούλιο του 1953 όταν αντικαταστήθηκε από τον Στρατηγό Γκρούντερ. https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_157680.htm. Πρόσβαση την 27/1/25

χυπρόθεσμη ασφάλεια σε βάρος της απώλειας της ανταγωνιστικότητάς των ΗΠΑ σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Κύρια συστατικά της πολιτικής New Look ήταν: α) η συνέχιση της στρατηγικής της αποτροπής⁵⁰ β) ο διαχωρισμός της απειλής σε άμεση/ζωτική και έμμεση/περιφερειακή και γ) η απελευθέρωση των σοβιετικών δορυφόρων μέσω ψυχολογικού και οικονομικού πολέμου καθώς και διπλωματίας (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 134). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την πολιτική του New Look η Δύση δεν θα έπρεπε να προσπαθήσει άμεσα να αντισταθμίσει τη σοβιετική συμβατική στρατιωτική δύναμη σε περιοχές γύρω από την περιφέρεια της ΕΣΣΔ, όπου οι Σοβιετικοί θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις δυνάμεις τους. Αντ' αυτού, οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι Σύμμαχοί τους θα πρέπει να προσπαθήσουν να ενισχύσουν την αποτροπή μέσω της απειλής αντιποίνων αλλού όπως στις θαλάσσιες περιοχές, σε άλλες τοποθεσίες και, εάν είναι απαραίτητο, με πυρηνική κλιμάκωση. Δεν προϋπόθετε τέτοια αντίδραση σε κάθε μικρής έντασης κρίση, αλλά σε περίπτωση μεγάλης σοβιετικής επίθεσης στις ΗΠΑ και στην Δυτική Ευρώπη, η αντίδραση θα ήταν μια γρήγορη πυρηνική κλιμάκωση. Η στρατιωτική στρατηγική που υιοθετήθηκε για αυτή την κατάσταση ήταν αυτή των «μαζικών αντιποίνων», ένας όρος που ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών Ντάλλες έκανε διάσημο στην ομιλία του στο Συμβούλιο Εξωτερικών Σχέσεων στις αρχές του 1954. Τα μαζικά αντίποινα ήταν μια στρατηγική, στην οποία τα πυρηνικά όπλα αποτελούσαν τον ακρογωνιαίο λίθο της, που στόχευε κυρίως στην αποτροπή μιας σοβιετικής επίθεσης, καθιστώντας τους κινδύνους και το κόστος της επιθετικότητας να υπερτερούν κατά πολύ οποιουδήποτε ορθολογικού υπολογισμού του οφέλους.

Τα «μαζικά αντίποινα» ήταν επίσης μια προγραμματική στρατηγική, με στόχο την εξυπηρέτηση των μειωμένων αμυντικών προϋπολογισμών που η κυβέρνηση Αϊ-

⁵⁰ Αποτροπή (deterrence) είναι η διατήρηση του status quo (είναι η υφιστάμενη κατάσταση πραγμάτων) με απειλή χρήσης βίας. Θεμελιώδες στοιχείο της αποτροπής και του πειθαναγκασμού είναι η αξιοπιστία τους (credibility). Για να είναι αξιόπιστη μια αποτρεπτική ή πειθαναγκαστική απειλή, θα πρέπει όχι μόνο να υπάρχουν τα μέσα και η θέληση πραγματοποίησής της, αλλά συνάμα ο αντίπαλος θα πρέπει να γνωρίζει ότι υπάρχουν τα εν λόγω μέσα και να πιστεύει ότι υπάρχει η εν λόγω θέληση. (Κολιόπουλος, 2008, σσ. 21-22)

ζενχάουερ ήταν πρόθυμη να χρηματοδοτήσει⁵¹. Ενώ παρείχε μια ισχυρή αιτιολόγηση για την ενίσχυση της Στρατηγικής Αεροπορικής Διοίκησης (SAC) και για τη διανομή πυρηνικών όπλων στις αμερικανικές και συμμαχικές δυνάμεις στην Ευρώπη, καθιστούσε τις συμβατικές στρατιωτικές δυνάμεις του NATO χωρίς σημαντικό ρόλο στην υπεράσπιση της Δυτικής Ευρώπης. Ως εκ τούτου, προσέφερε μια εύλογη αιτία για τη μείωση των δαπανηρών συμβατικών δυνάμεων, οι οποίες πλέον υποβιβάζονταν σε δευτερεύοντα ρόλο στη στρατιωτική στρατηγική των ΗΠΑ και στον αμυντικό σχεδιασμό του NATO.

Από τη στιγμή που η κυβέρνηση Αϊζενχάουερ αποφάσισε να εδραιώσει τη στρατιωτική στρατηγική των ΗΠΑ πάνω στα πυρηνικά όπλα, ξεκίνησε μια διπλωματική προσπάθεια να αναδιαμορφώσει τη στρατιωτική στρατηγική του NATO προς την ίδια κατεύθυνση. Η διαδικασία με την οποία το NATO κατάφερε επίσημα να υιοθετήσει μια πυρηνική στρατηγική ξεκίνησε στα τέλη του 1953, όταν το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο ενέκρινε μια διαφορετική προσέγγιση στον αμυντικό σχεδιασμό που άμβλυne την προηγούμενη επείγουσα απαίτηση του NATO σχετικά με την οικονομία συμβατικών δυνάμεων. Το επόμενο έτος εκδόθηκε το έγγραφο MC 48⁵², το

⁵¹ Ως αποτέλεσμα του «New Look» και των «μαζικών αντιποίνων» και της αποστράτευσης μετά την Κορέα, οι αμυντικές δαπάνες των ΗΠΑ μειώθηκαν από 44 δισεκατομμύρια δολάρια το 1953 σε περίπου 36 δισεκατομμύρια δολάρια το 1955 και το 1956. Μαζί με αυτούς τους μικρότερους προϋπολογισμούς ήρθαν σημαντικές μειώσεις στις δυνάμεις μάχης των ΗΠΑ. Ο στρατός έλαβε εντολή να μειωθεί από 20 μεραρχίες και 1,5 εκατομμύριο στρατιώτες σε 14 μεραρχίες και 1,0 εκατομμύριο άνδρες. Το Πολεμικό Ναυτικό διατάχθηκε να μειώσει από 1126 πολεμικά πλοία σε 1030, με ισοδύναμη μείωση του ανθρώπινου δυναμικού από 760.000 σε 650.000. Το Σώμα Πεζοναυτών διατήρησε τις τρεις μεραρχίες του, αλλά μειώθηκε από 240.000 σε 190.000 άνδρες. Αντίθετα, η Πολεμική Αεροπορία, ο κύριος δικαιούχος της πυρηνικής στρατηγικής, είχε τη δυνατότητα να αυξηθεί από 910.000 άνδρες και 110 πτέρυγες σε 975.000 άνδρες και 137 πτέρυγες. (Kugler R. L., *Laying the Foundations: The Evolution of NATO in the 1950s*, 1990, σ. 80)

⁵² MC 48, «The Most Effective Pattern of NATO Military Strength for the Next Few Years». Σε αντίθεση με προηγούμενα έγγραφα στρατηγικής, τα οποία έκαναν μόνο συγκαλυμμένες αναφορές στα πυρηνικά όπλα χρησιμοποιώντας τη φράση «όλοι οι τύποι όπλων χωρίς εξαίρεση», το έγγραφο MC 48 αναφερόταν ρητά στη χρήση πυρηνικών όπλων. Το νέο έγγραφο ανέφερε ότι «η έλευση των συστημάτων ατομικών όπλων θα αλλάξει δραστικά τις συνθήκες του σύγχρονου πολέμου». Ως αποτέλεσμα, «η υπεροχή στα ατομικά όπλα και η δυνατότητα χρήσης τους θα είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας σε έναν διευρυμένο πόλεμο στο άμεσο μέλλον». Το MC 48 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «οι απαραίτητες δυνάμεις του NATO πρέπει πρώτα απ' όλα να είναι δυνάμεις υπαρκτές/ενεργές» και εξοπλισμένες με μια «ενσωματωμένη πυρηνική δυνατότητα». Ενώ στο έγγραφο περιγραφόταν η υπόθεση ότι αναμενόταν ότι ένας μελλοντικός μεγάλος πόλεμος στην Ευρώπη θα ξεκινούσε με μια

οποίο άνοιγε το δρόμο στην απαίτηση για τακτικά⁵³ πυρηνικά όπλα που όχι μόνο θα εξόπλιζαν τις ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ, αλλά θα μπορούσαν επίσης να διανεμηθούν σε συμμαχικές μονάδες σε περίοδο πολέμου. Αυτή η προσπάθεια αναδιαμόρφωσης της στρατιωτικής στρατηγικής που ξεκίνησε στα τέλη του 1953, συνεχίστηκε σταθερά από το 1954 έως το 1956 και κορυφώθηκε στη Σύνοδο κορυφής του NATO το φθινόπωρο του 1957. Στη συγκεκριμένη Σύνοδο, η συμμαχία υιοθέτησε επίσημα μια νέα, πυρηνικά προσανατολισμένη στρατιωτική στρατηγική με το έγγραφο MC 14/2⁵⁴ και ενέκρινε αρκετές σημαντικές προγραμματικές αποφάσεις για την ανάπτυξη των απαιτούμενων (και καθοριζόμενων από τη νέα στρατηγική αυτή), πυρηνικών δυνάμεων.

Μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετώπισε η κυβέρνηση Αϊζενχάουερ στην Ευρώπη ήταν να πείσει τους δυτικοευρωπαίους συμμάχους να αναγνωρίσουν τις αρετές μιας στρατηγικής προσανατολισμένης στα πυρηνικά. Αρχικά, οι Δυτικοευρωπαίοι Σύμμαχοι, πολλοί από τους οποίους δεν ήταν ακόμη εξοικειω-

αιφνιδιαστική σοβιετική επίθεση και θα περιλάμβανε μαζικά πυρηνικά πλήγματα εκατέρωθεν, το MC 48 δεν περιόριζε τη χρήση πυρηνικών όπλων από το NATO μόνο σε ένα δεύτερο πλήγμα, ως αντίποινα μετά το πρώτο πυρηνικό πλήγμα των Σοβιετικών (Pedlow, 1997, σ. 18).

⁵³ χαμηλής απόδοσης σε σχέση με τα στρατηγικά πυρηνικά όπλα.

⁵⁴ Το έγγραφο MC 14/2 "Overall Strategic Concept for the Defence of the NATO Area", έδωσε μεγάλη έμφαση στη χρήση πυρηνικών όπλων για την άμυνα της περιοχής του NATO. Το τμήμα του MC 14/2 για το Στρατηγικό Δόγμα καθόριζε: «Ο κύριος στόχος μας είναι να αποτρέψουμε τον πόλεμο δημιουργώντας ένα αποτελεσματική αποτροπή για την επιθετικότητα. Τα κύρια στοιχεία της αποτροπής είναι επαρκείς πυρηνικές και άλλες έτοιμες δυνάμεις και η έκδηλη αποφασιστικότητα να ανταποδώσουμε εναντίον οποιουδήποτε επιτιθέμενου με όλες τις δυνάμεις που έχουμε στη διάθεσή μας, συμπεριλαμβανομένων των πυρηνικών όπλων, που θα απαιτούσε η άμυνα του NATO. Κατά την προετοιμασία ενός γενικού πολέμου, που τυχόν μας επιβληθεί: α) Πρέπει πρώτα να διασφαλίσουμε την δυνατότητα να πραγματοποιήσουμε μια άμεση και καταστροφική πυρηνική αντεπίθεση με όλα τα διαθέσιμα μέσα και να αναπτύξουμε την δυνατότητα να απορροφήσουμε και να επιβιώσουμε από την επίθεση του εχθρού. β) Ταυτόχρονα και στενά συνδεδεμένη με την επίτευξη αυτού του στόχου, πρέπει να αναπτύξουμε την δυνατότητα μας να χρησιμοποιήσουμε τις χερσαίες, θαλάσσιες και αεροπορικές δυνάμεις μας για την υπεράσπιση των εδαφών και των θαλάσσιων περιοχών του NATO όσο το δυνατόν πιο προωθημένα για να διατηρήσουμε την ακεραιότητα της περιοχής του NATO, υπολογίζοντας στη χρήση πυρηνικών όπλων από την αρχή». Αν και η MC 14/2 χαρακτηρίζεται συχνά ως μια στρατηγική «μαζικών αντιποίνων» στην οποία οι συμβατικές δυνάμεις του NATO χρησίμευαν απλώς ως «σύρμα παγίδευσης» για την εκτόξευση των πυρηνικών αντιποίνων του NATO, το ίδιο το έγγραφο παρείχε κάποια ευελιξία στην αντιμετώπιση «διείσδυσης, εισβολών ή εχθρικών τοπικών ενεργειών». Σύμφωνα με την πολιτική οδηγία, το MC 14/2 καθόριζε οι συμβατικές δυνάμεις να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τέτοια μικρότερα απρόοπτα «χωρίς απαραίτητα να καταφύγουν σε πυρηνικά όπλα» (Pedlow, 1997, σ. 20)

μένοι με τα πυρηνικά όπλα, αντέδρασαν με αβεβαιότητα στην ιδέα. Η αντίδραση ήταν πιο υποτονική στο Παρίσι όπου η γαλλική κυβέρνηση αρχικά άργησε να κατανοήσει τις συνέπειες της στροφής της Ουάσιγκτον. Στη Γερμανία, εν τω μεταξύ, η ιδέα μιας πυρηνικής στρατηγικής προκάλεσε αρχικά μια έντονα αρνητική και συναισθηματική αντίδραση από τον γενικό πληθυσμό⁵⁵. Αν και ο καγκελάριος Αντενάουερ αναγνώριζε τα επιχειρήματα αναφορικά με τα στρατιωτικά και δημοσιονομικά πλεονεκτήματα αυτής της επιλογής, ωστόσο φοβόταν ότι μια πυρηνική συσσώρευση και εξάρτηση θα μπορούσε να οδηγήσει στην απόσυρση των αμερικανικών δυνάμεων και επιπλέον ότι ένας πραγματικός πυρηνικός πόλεμος θα είχε ως αποτέλεσμα την εξάλειψη της Ευρώπης. Ως αποτέλεσμα, αρχικά αμφιταλαντεύτηκε ως προς την στάση που θα διαμόρφωνε απέναντι στο ζήτημα (Kugler, 1990, σσ. 76-89).

Οι Βρετανοί ήταν ευνοϊκά διακείμενοι προς μια πυρηνική στρατηγική για κυρίως δημοσιονομικούς λόγους. Παρ' όλα αυτά, το Λονδίνο εξέφρασε ανησυχίες παρόμοιες με αυτές της Βόννης, ενώ αμφισβήτησε επίσης εάν η απειλή του NATO για κλιμάκωση θα ήταν αξιόπιστη στη Μόσχα. Παρά τις αρχικές τους επιφυλάξεις, τόσο η Βόννη όσο και το Λονδίνο αποφάσισαν τελικά να αναγνωρίσουν την αμερικανική άποψη και ηγεσία σε αυτό το ζήτημα. Ένας λόγος ήταν η απροθυμία τους να προκαλέσουν διαίρεση στη Συμμαχία. Για αυτούς, ο πιο σημαντικός στόχος ήταν να διατηρηθεί η δέσμευση των ΗΠΑ στο NATO. Το ζήτημα της στρατιωτικής στρατηγικής, αν και σημαντικό, ήταν δευτερεύον. Επίσης, φοβόντουσαν ότι η τυχόν αντίδραση τους θα είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια της επιρροής τους στα συμβούλια του NATO. Υπήρξαν και αλλά συμμαχικά κράτη που είχαν επιφυλάξεις, αλλά τελικά αντέδρασαν με παρόμοιο ρεαλιστικό τρόπο.

Ευθυγραμμιζόμενο με τις επιταγές του «New Look», το SHAPE του Στρατηγού Γκρούντερ, του νέου SACEUR από τον Ιούλιο του 1953, είχε στείλει στη Μόνιμη Ομάδα (Standing Group) του NATO το 1954 ένα σχέδιο με ορίζοντα τριετίας, για την

⁵⁵ Αυτό συνέβη ιδιαίτερα όταν σε ένα πολεμικό παίγνιο του SHAPE τον Ιούνιο του 1955, που δυστυχώς ονομάστηκε Λευκή Επιταγή (Carte Blanche), πρότεινε ότι ακόμη και μια σχετικά μικρή πυρηνική ανταλλαγή στο έδαφος της Δυτικής Γερμανίας θα μπορούσε να οδηγήσει στην έκρηξη πάνω από 300 κεφαλών προκαλώντας πέντε εκατομμύρια απώλειες. Η κυβέρνηση της Δυτικής Γερμανίας χειρίστηκε το παίγνιο "Carte Blanche" με ψυχραιμία, αλλά παρά ταύτα δεν τάχθηκε αμέσως υπέρ μιας πυρηνικής στρατηγικής (Kugler, 1990, σ. 82)

αναδιοργάνωση των στρατιωτικών δυνάμεων του NATO με βάση τη διαθεσιμότητα πυρηνικών όπλων. Η χαμηλότερη οροφή ανθρώπινου δυναμικού που τέθηκε αντανακλούσε την αντικατάσταση ορισμένων συμβατικών δυνάμεων από τα πυρηνικά. Η παραπάνω αντίληψη ενσωματώθηκε στο έγγραφο MC 70, το οποίο περιελάμβανε σχεδιασμό για 30 ετοιμοπόλεμες μεραρχίες, εξοπλισμένες με τακτικά πυρηνικά όπλα. Ως εκ τούτου, οι στόχοι της δομής δυνάμεων της Συνόδου της Λισαβόνας αναθεωρήθηκαν επίσημα προς τα κάτω μέχρι το 1957 (Karlan, 1994, p. 57).

Συμπερασματικά, λαμβάνοντας υπόψη την σοβιετική υπεροχή σε συμβατικές δυνάμεις, η στήριξη στα πυρηνικά ήταν φθηνότερη και θεωρήθηκε πιο αποτελεσματική. Ο σχεδιασμός αυτός και το δόγμα των μαζικών αντιποίνων θα τεθούν υπό αμφισβήτηση στη σκιά της επιτυχούς εκτόξευσης του Σπούτνικ το 1957 από τη Σοβιετική Ένωση. Η απόκτηση διηπειρωτικών πυραύλων και η δυνατότητα απευθείας πλήγματος εναντίον των ΗΠΑ, εκτός της ανησυχίας για το «πυραυλικό χάσμα» στο εσωτερικό των Ηνωμένων Πολιτειών προκάλεσε αμφιβολίες στους Ευρωπαίους κατά πόσο η Ουάσιγκτον θα ήταν διατιθεμένη να ρισκάρει ένα πλήγμα στο έδαφός της για χάρη της Ευρώπης. Την περίοδο αυτή ξεκινούν οι εγκαταστάσεις πυραύλων σε κράτη-μέλη της Συμμαχίας, ενώ τίθεται στην ατζέντα ο πολιτικός συντονισμός και έλεγχος πέραν των στρατιωτικών ζητημάτων.

Κεφάλαιο έκτο

Η πρόκληση Ντε Γκωλ

Τον Ιούνιο του 1958, ο Σαρλ Ντε Γκωλ επέστρεψε στην εξουσία ως πρωθυπουργός και στη συνέχεια, το 1959, ως Πρόεδρος της Γαλλίας και σύντομα εξέφρασε τη δυσарέσκειά του για τη δομή και λειτουργία του ΝΑΤΟ. Πίστευε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες ασκούσαν υπερβολική επιρροή στη συμμαχία, υποβιβάζοντας τα ευρωπαϊκά κράτη, ειδικά τη Γαλλία, σε δευτερεύοντες ρόλους. Η άποψη του Ντε Γκωλ διαμορφώθηκε από το ευρύτερο όραμά του για το γαλλικό «Grandeur» (μεγαλείο) και τη στρατηγική ανεξαρτησία (Jackson, 2018).

Ένα από τα πρώτα του βήματα προς τη διεκδίκηση της ανεξαρτησίας ήταν η αμφισβήτηση της πυρηνικής πολιτικής του ΝΑΤΟ. Οι ΗΠΑ διατήρησαν μια πυρηνική ομπρέλα πάνω από την Ευρώπη, αλλά ο Ντε Γκωλ αμφέβαλλε αν η Ουάσιγκτον θα διακινδύνευε τις δικές της πόλεις για να προστατεύσει την Ευρώπη σε μια πυρηνική σύγκρουση με τη Σοβιετική Ένωση (Sloan, 2010, p. 74). Αυτή η ανησυχία ήταν αποτέλεσμα της εκτόξευσης του ρώσικου δορυφόρου Σπούτνικ και της σοβιετική προόδου στην κατασκευή διηπειρωτικών βαλλιστικών πυραύλων. Για να αντιμετωπίσει αυτή την ανησυχία, η Γαλλία επιτάχυνε την ανάπτυξη της δικής της πυρηνικής δύναμης, της “force de frappe”, πραγματοποιώντας την πρώτη επιτυχημένη πυρηνική δοκιμή της το 1960 (Karlan, 1994, p. 86). Ήδη από το 1954, η γαλλική κυβέρνηση αποφάσισε ότι η Γαλλία έπρεπε να γίνει πυρηνική δύναμη. Στην απόφαση συνετέλεσε και το γεγονός όταν την άνοιξη του 1954, οι Γάλλοι απέτυχαν να πείσουν τον πρόεδρο Αϊζενχάουερ να απειλήσει με χρήση πυρηνικών όπλων για να βοηθήσει τις πολιορκημένες γαλλικές δυνάμεις στο Ντιεν Μπιεν Φου. Η δε απόρριψη από την πλειοψηφία στην Εθνοσυνέλευση στα τέλη του 1954 του σχεδίου της ΕΑΚ συνδέθηκε, μεταξύ άλλων, με το όριο που επέβαλε στην παραγωγή πλουτωνίου, το οποίο θα εμπόδιζε την κατασκευή πυρηνικών όπλων (Heuser, 1997, σ. 93).

Μία από τις πρώτες μεγάλες προκλήσεις του Ντε Γκώλ για το ΝΑΤΟ ήρθε το 1959 όταν με ιδιόχειρη επιστολή προς τον πρόεδρο Αϊζενχάουερ και τον βρετανό πρωθυπουργό Μακμίλλαν πρότεινε τριμερές διευθυντήριο που θα έδινε στη Γαλλία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Βρετανία ίσο λόγο στις στρατηγικές αποφάσεις του

NATO συμπεριλαμβανόμενων των πυρηνικών όπλων, ενώ επιθυμούσε γεωγραφική επέκταση του ρόλου του NATO όπου διακυβευόταν τα συμφέροντα της Δύσης⁵⁶ (Sayle, 2019, σσ. 52-58). Η πρόταση αυτή είχε τις ρίζες της σε διάφορες βασικές ανησυχίες. Ο Ντε Γκώλ πίστευε ότι η Γαλλία δεν πρέπει να είναι δευτερεύουσα δύναμη σε μια συμμαχία όπου οι ΗΠΑ υπαγόρευαν την πολιτική⁵⁷. Οραματίστηκε μια δομή ηγεσίας του NATO όπου η Ευρώπη θα είχε ισχυρότερη φωνή ανεξάρτητη από την αμερικανική κυριαρχία⁵⁸ και θεωρούσε ότι η Γαλλία χρειαζόταν μια ανεξάρτητη πυρηνική δύναμη για να εξασφαλίσει την ασφάλειά της (Trachtenberg, 1999, p. 239). Ο Ντε Γκώλ είδε τη στενή σχέση της Βρετανίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες ως εμπόδιο στην ευρωπαϊκή στρατηγική ανεξαρτησία. Υποστήριξε ότι τριμερές διευθυντήριο θα μπορούσε να εξισορροπήσει τη λήψη αποφάσεων του NATO, εμποδίζοντάς το να καθοδηγείται εξ ολοκλήρου από την Ουάσιγκτον (Sayle, 2019, σσ. 47-54).

Οι Αμερικανοί πίστευαν ότι η ίδρυση ενός τέτοιου διευθυντηρίου θα δημιουργούσε δυο κατηγορίες χωρών στο NATO και τελικά θα προκαλούσε αποσύνθεση στη Συμμαχία. Ωστόσο για να μην απορρίψουν απευθείας την πρόταση Ντε Γκώλ οι Αμερικανοί προσέφεραν τακτικές τριμερείς διαβουλεύσεις με συναντήσεις σε επίπεδο πρέσβων και τη δημιουργία μιας ειδικής τηλεφωνικής γραμμής μεταξύ Παρι-

⁵⁶ Το Παρίσι επιδίωκε η άμυνα των αποικιών της να αποτελεί μέρος της άμυνας του NATO, υπονοώντας ότι το NATO είχε δεσμευτεί να υποστηρίξει τη γαλλική προσπάθεια να κρατήσει τις αποικίες του. Η Ουάσιγκτον είχε διαφορετική άποψη: οι γαλλικές αποικίες δεν υπάγονταν επίσημα στο NATO και σε κάθε περίπτωση οι Ηνωμένες Πολιτείες έβλεπαν τον εαυτό τους ως αντιαποικιακή δύναμη. Το Παρίσι ήταν ιδιαίτερα απογοητευμένο από την έλλειψη υποστήριξης που έλαβε από τις Ηνωμένες Πολιτείες για την Αλγερία, την οποία θεωρούσε μέρος της Γαλλίας. αλλά, παρά το γεγονός ότι η Αλγερία στην πραγματικότητα ενέπιπτε στη συνθήκη του NATO, η Ουάσιγκτον την θεωρούσε ως μια περιοχή που, όπως και άλλες αποικιακές περιοχές, έπρεπε να λάβει την ανεξαρτησία της νωρίτερα παρά αργότερα. (Lundestad, 2003, p. 114)

⁵⁷ Η αφορμή της επιστολής της δημιουργήθηκε από τα γεγονότα στο Λίβανο, την Ιορδανία και το Ιράκ, και στο Quemoy-Matsu στην Κίνα το 1958. Στη Μέση Ανατολή, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Βρετανία είχαν παρέμβει στον παραδοσιακά κυριαρχούμενο από τη Γαλλία Λίβανο χωρίς να συμβουλευτούν τους Γάλλους. Πράγματι, οι αμερικανικές βάσεις στο γαλλικό έδαφος είχαν χρησιμοποιηθεί χωρίς διαβούλευση. Και στην Κίνα η Ουάσιγκτον ήταν προφανώς πρόθυμη να διακινδυνεύσει έναν μεγάλο πόλεμο, και πάλι χωρίς να συμβουλευτεί τους Γάλλους. Ξανά και ξανά ο Ντε Γκώλ υποστήριζε ότι οι μονομερώς καθορισμένες ενέργειες των ΗΠΑ εκτός της περιοχής ευθύνης του NATO θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην εμπλοκή των συμμάχων του NATO (Lundestad, 2003, σ. 116)

⁵⁸ Κατά την άποψη του Ντε Γκώλ, η Αμερική ήταν μια ηγεμονική δύναμη και προσπάθησε να κρατήσει τα ευρωπαϊκά έθνη χαμηλά. Εάν οι Ευρωπαίοι επρόκειτο να διεκδικήσουν τη δική τους πολιτική ταυτότητα, η αμερικανική επιρροή θα έπρεπε να μειωθεί. Το NATO ήταν το όργανο της αμερικανικής ηγεμονίας. Επομένως, η δομή του NATO έπρεπε να μετασχηματιστεί ριζικά. (Trachtenberg, 1999, σ. 239)

σιού και Ουάσιγκτον, όπως υπήρχε μεταξύ Λονδίνου και Ουάσιγκτον (Jackson, 2018, σ. 726). Αυτό δεν ήταν αρκετό για τον για τον Ντε Γκωλ, ο οποίος με την πρόταση του ουσιαστικά επεδίωκε την επίσημη αναγνώριση από τη Δύση, στο ανώτατο πολιτικό επίπεδο, ως μεγάλη δύναμη. Ο Ντε Γκωλ συνέχισε να πιέζει τις κυβερνήσεις Αιζενχάουερ, και στη συνέχεια Κέννεντι, για το ζήτημα έως τις αρχές του 1960. Μετά την ουσιαστική απόρριψη της πρότασης, στράφηκε εναντίον του NATO υποστηρίζοντας ότι η άμυνα πρέπει να έχει εθνικό χαρακτήρα. Στη βάση αυτής της πεποίθησης απέσυρε το 1959 το γαλλικό στόλο της Μεσογείου από τη δομή διοίκησης του NATO (Αρβανιτόπουλος & Ήφαιστος, 1999, σσ. 122-123). Τέσσερα χρόνια αργότερα απέσυρε το γαλλικό στόλο του Ατλαντικού από τη νατοϊκή διοίκηση SACLANT (Kaplan, 1994, σ. 87). Επιπλέον αρνήθηκε την υλοποίηση του σχεδιασμού της Συνόδου Αρχηγών Κρατών της Συμμαχίας του 1957 για αποθήκευση πυρηνικών στην Ευρώπη αλλά και την εγκατάσταση βάσεων εκτόξευσης Βαλλιστικών Πυραύλων Μέσου Βεληνεκούς [Intermediate Range Ballistic Missiles (IRBM)] σε γαλλικό έδαφος (Sayle, 2019, σ. 61).

Ο Ντε Γκωλ εκλάμβανε την αγγλοαμερικανική αλληλεγγύη και «ειδική σχέση» μεταξύ τους ότι λειτούργει εις βάρος της Γαλλίας. Στο ζήτημα του έλεγχου και διαχείρισης των πυρηνικών η Γαλλία του Ντε Γκωλ θα αποκλειόταν. Καμία βοήθεια δεν θα δινόταν στην ανάπτυξη ανεξάρτητης πυρηνικής δυνατότητας της Γαλλίας (*force de frappe*). Στην πραγματικότητα, η προσφορά στη Γαλλία να εγκαταστήσει IRBM στο γαλλικό έδαφος θα διατηρούσε τον έλεγχο υπό την εξουσία του SACEUR, ενώ οι IRBM με έδρα τη Βρετανία θα υπαγόταν στη διμερή αμερικανό-βρετανική διοίκηση. Δεν είναι τυχαίο που ο Ντε Γκωλ απέρριψε την προσφορά των ΗΠΑ το 1959 (Kaplan, 1994, p. 88).

Ο Ντε Γκωλ προσπάθησε να καθιερώσει τη Γαλλία ως ηγέτιδα δύναμη σε μια πολιτικά ενοποιημένη Ευρώπη, ανεξάρτητη από την αμερικανική και σοβιετική επιρροή. Η πρώτη πρωτοβουλία του, προς αυτή την κατεύθυνση, το σχέδιο Fouchet, στόχευε στη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής πολιτικής ένωσης των έξι κρατών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ). Προτάθηκε το 1961 και έδινε έμφαση στην εθνική κυριαρχία έναντι της υπερεθνικής διακυβέρνησης. Ωστόσο, το σχέδιο απέτυχε το 1962 λόγω της αντίθεσης χωρών όπως η Ολλανδία και το Βέλγιο, οι οποίες

προτιμούσαν τους στενούς δεσμούς με το NATO. Ο Ντε Γκωλ αργότερα ακολούθησε μια πολιτική για τη δημιουργία γαλλογερμανικού άξονα , με αποκορύφωμα τη Συνθήκη των Ηλυσίων το 1963 (Αρβανιτόπουλος & Ήφαιστος , 1999, σσ. 124-125).

Τέλος, ο ίδιος ο Ντε Γκωλ αργότερα θα ισχυριζόταν ότι δεν είχε λάβει καμία απάντηση στην επιστολή με την οποία κοινοποίησε τις προτάσεις του, και θα χρησιμοποιούσε την έλλειψη απάντησης ως αφορμή για να απομακρύνει τελικά τη Γαλλία από την ενοποιημένη στρατιωτική διοίκηση του NATO το 1966 ⁵⁹

⁵⁹ Τον Ιανουάριο του 1963 ο Ντε Γκωλ είπε σε έναν από τους υπουργούς του, τον Αλέν Πεϊρεφίτ (Alain Peyrefitte) , ότι η επιστολή του 1958 προοριζόταν ως διπλωματικό μέσο. «Έπρεπε να βρω έναν τρόπο να φύγω από το NATO, να πάρω πίσω την ελευθερία που είχε εγκαταλείψει η Τέταρτη Δημοκρατία. Γι' αυτό ζήτησα το φεγγάρι». Όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Βρετανία αρνήθηκαν να του δώσουν το αδύνατο, ο Ντε Γκωλ ήταν ελεύθερος να βγάλει τα συμπεράσματά του (Lundestad, 2003, σ. 116)

Κεφάλαιο έβδομο

Η ανάπτυξη της στρατηγικής της «Ευέλικτης Ανταπόδοσης» (Flexible Response)

Η δεκαετία 1960 χαρακτηρίστηκε από μια συνεχή και επίμονη προσπάθεια των αμερικανικών κυβερνήσεων, αρχικά του προέδρου Κέννεντι (1961-1963) και στη συνέχεια του προέδρου Τζόνσον (1963-1968) για τροποποίηση της στρατηγικής προς την κατεύθυνση της «ευέλικτης ανταπόδοσης» και παρουσίας ισχυρότερων συμβατικών στρατιωτικών δυνάμεων στην Κεντρική Ευρώπη.

Η αλλαγή της αμυντικής στρατηγικής του NATO από τα «μαζικά αντίποινα» στην «ευέλικτη ανταπόδοση» στη δεκαετία του 1960 ήταν μία από τις σημαντικότερες προσαρμογές της Συμμαχίας κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Η μετατόπιση αυτή καθοδηγήθηκε από τις αλλαγές στη στρατηγική ισορροπία, τις πολιτικές ανησυχίες πάνω στην κλιμάκωση, και τη συνειδητοποίηση ότι το NATO χρειαζόταν μια πιο αξιόπιστη και προσαρμόσιμη στάση αποτροπής εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης⁶⁰. Η νέα στρατηγική, που υιοθετήθηκε επίσημα το 1967, στόχευε στο να παράσχει στο NATO μια σειρά από στρατιωτικές επιλογές, διασφαλίζοντας ότι οποιαδήποτε σοβιετική επιθετικότητα θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί αναλογικά, αντί να βασίζεται αποκλειστικά στην απειλή μαζικών πυρηνικών αντιποίνων.

Ο υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ Ρόμπερτ Μακναμάρα (Robert McNamara) ηγήθηκε των προσπάθειών για την εφαρμογή ενός δόγματος «ευέλικτης ανταπόδοσης», το οποίο επεδίωκε να παράσχει στο NATO μια σειρά στρατιωτικών επιλογών, από συμβατική άμυνα έως περιορισμένη πυρηνική κλιμάκωση, πριν καταφύγει σε πυρηνικό πόλεμο πλήρους κλίμακας για μια ενδεχόμενη σύγκρουση. Ο Μακναμάρα επιθυμούσε, αφενός να αναδείξει στους Σύμμαχους, την ανάγκη για μεγαλύτερη ευελιξία στη στρατιωτική στρατηγική του NATO, αφετέρου επιζητούσε την να μειώσει τη σημασία της στρατηγικής των μαζικών αντίποινων και την πυρηνική κλιμάκωση ως το κύριο θεμέλιο της αποτροπής. Επιπλέον, επεδίωκε να αποθαρρύνει τους Δυτικοευρωπαίους από την ανάπτυξη των δικών τους πυρηνικών όπλων και να τους

⁶⁰ Η κρίση του Βερολίνου το 1961 είχε οδηγήσει το Λευκό Οίκο στο συμπέρασμα ότι τόσο οι ΗΠΑ όσο και το NATO θα έπρεπε να ενισχύσουν τις συμβατικές δυνάμεις (Kugler, 1991, σ. 27).

ωθήσει να δεσμευτούν για ισχυρότερες συμβατικές δυνάμεις. Ανησυχούσε ιδιαίτερα για το πυρηνικό πρόγραμμα της Γαλλίας, το οποίο δεν ήθελε να αποτελέσει πρότυπο για μίμηση από τους υπόλοιπους Συμμάχους (Kugler, 1991, σ. 30).

Η υιοθέτηση της «ευέλικτης ανταπόδοσης» ήταν αποτέλεσμα πολύπλοκων διαπραγματεύσεων και συμβιβασμών μεταξύ των συμμάχων του NATO. Οι Ηνωμένες Πολιτείες αρχικά οραματίστηκαν μια σημαντική ενίσχυση των συμβατικών δυνάμεων του NATO για να καταστήσουν βιώσιμη την «ευέλικτη ανταπόδοση». Ωστόσο, οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι, ιδιαίτερα η Δυτική Γερμανία και η Βρετανία, αντιστάθηκαν σε μεγάλης κλίμακας αύξησης συμβατικών δυνάμεων λόγω οικονομικών περιορισμών και φόβων για αποδυνάμωση της πυρηνικής αποτροπής (Heuser, 1997, p. 46). Ως αποτέλεσμα, η τελική έκδοση της ευέλικτης ανταπόδοσης άφησε σημαντική ασάφεια σχετικά με το πότε και πώς το NATO θα μετέβαινε από τη συμβατική άμυνα στην πυρηνική κλιμάκωση.

Επιπλέον, η «ευέλικτη ανταπόδοση» είχε ως στόχο να καθησυχάσει τους Ευρωπαίους συμμάχους για τη δέσμευση των ΗΠΑ στην ευρωπαϊκή άμυνα, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τις ανησυχίες σχετικά με την αξιοπιστία της πυρηνικής αποτροπής. Η Γαλλία, υπό τον Ντε Γκωλ, αντιτάχθηκε όπως ήταν αναμενόμενο, στη νέα στρατηγική⁶¹ και τελικά αποσύρθηκε από την ενοποιημένη στρατιωτική διοίκηση

⁶¹ Οι Γάλλοι αντέδρασαν με έναν ιδιαίτερα εχθρικό και αναμενόμενο τρόπο, δεδομένου του σκεπτικισμού του Ντε Γκωλ σχετικά με τις αμερικανικές προθέσεις και τη σταθερή δέσμευσή του σε μια πυρηνική στρατηγική. Η άποψη του Ντε Γκωλ ότι οι ΗΠΑ, που πλέον απειλούνταν από σοβιετικούς πυραύλους, φαινόταν να υποχωρούν από τις πυρηνικές δεσμεύσεις τους στην Ευρώπη. Η Ουάσιγκτον παρέμεινε πρόθυμη να διεξάγει έναν συμβατικό πόλεμο και ίσως και έναν τακτικό πυρηνικό πόλεμο, αλλά στο μυαλό του Ντε Γκωλ, η αμερικανική κυβέρνηση δεν φαινόταν πλέον πρόθυμη να εκθέσει τις Ηνωμένες Πολιτείες σε μια σοβιετική πυρηνική επίθεση (Kugler, 1991, σ. 30). Η Βρετανία αντέδρασε με πιο ουδέτερο τρόπο. Η κυβέρνηση Μακμίλαν ενοχλήθηκε από την προφανή κριτική της Ουάσιγκτον για τη βρετανική πυρηνική αποτροπή. Αλλά δεν αντιτάχθηκε στην προσπάθεια της Ουάσιγκτον για μια πιο ευέλικτη αμυντική στρατηγική. Εκεί που πήρε αποστάσεις από τον Μακναμάρα ήταν στην αξιολόγηση των συμβατικών προτεραιοτήτων βελτίωσης του NATO. Αμφισβήτησε κατά πόσο η στρατιωτική ισορροπία ήταν τόσο κοντά όσο ισχυριζόταν ο Μακναμάρα. Σε αντίθεση με την επιθυμία του Μακναμάρα για μια συμβατική αμυντική στάση τριών μηνών, η κυβέρνηση Μακμίλαν ήταν υπέρ μιας στάσης που θα μπορούσε να αμυνθεί με συμβατικές δυνάμεις μόνο λίγες ημέρες πριν πυρηνικοποιηθεί (Kugler, 1991, σ. 38). Για τη Βόννη μεγαλύτερη σημασία είχε αμερικανική πυρηνική εγγύηση, η δέσμευση του NATO για προωθημένη άμυνα του γερμανικού εδάφους και η στενή σχέση της Δ. Γερμανίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Σε αυτούς ακριβώς τους τομείς, ωστόσο, η νέα στρατηγική έκανε την κυβέρνηση Αντενάουερ περισσότερο ανήσυχη. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν φέρει τον Αντενάουερ σε δύσκολη εσωτερική θέση ανακοινώνοντας μια αλλαγή στρατηγικής μόλις λίγα χρόνια αφότου είχε ηγηθεί μιας πικρής εσωτερικής διαμάχης, κατ' εντολή της Ουάσιγκτον, για την πυρηνικοποίηση του δυτικογερμανικού στρατού. Η απότομη μεταστροφή της Ουάσιγκτον

του NATO το 1966. Μία από τις κύριες προκλήσεις στην εφαρμογή της νέας στρατηγικής ήταν η απροθυμία των Ευρωπαίων συμμάχων να αυξήσουν τις συμβατικές στρατιωτικές τους δυνατότητες⁶². Ο Μακναμάρα και οι ΗΠΑ πίεσαν για μεγαλύτερες επενδύσεις σε συμβατικές δυνάμεις, αλλά οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις προτίμησαν να διατηρήσουν μια ισχυρή πυρηνική αποτροπή για να αποφύγουν τον κίνδυνο παρατεταμένου συμβατικού πολέμου στο έδαφός τους (Heuser, 1997, p. 152). Αυτή η ένταση είχε ως αποτέλεσμα το NATO να υιοθετήσει την «ευέλικτη ανταπόδοση» χωρίς να δεσμευτεί πλήρως στην απαραίτητη δομή δυνάμεων για να διατηρήσει τη συμβατική άμυνα ενάντια σε μια μεγάλης κλίμακας σοβιετική επίθεση. Επιπλέον, η «ευέλικτη ανταπόδοση» διατήρησε στοιχεία πυρηνικής ασάφειας, τα οποία ορισμένα μέλη του NATO θεωρούσαν ως πλεονέκτημα στην αποτροπή. Ωστόσο, αυτή η ασάφεια οδήγησε επίσης σε στρατηγική αβεβαιότητα, καθώς δεν υπήρχε σαφής συναίνεση σχετικά με το πότε θα ήταν απαραίτητη η πυρηνική κλιμάκωση. Ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη φοβούνταν ότι μια παρατεταμένη συμβατική σύγκρουση θα μπορούσε να αναγκάσει το NATO σε πυρηνικό πόλεμο υπό δυσμενείς συνθήκες (Stromseth, 1988).

Η υιοθέτηση του δόγματος της «ευέλικτης ανταπόδοσης» το 1967 αντιπροσώπευε μια θεμελιώδη αλλαγή στη στρατηγική σκέψη του NATO⁶³. Ενώ αντιμετώπιζε βασικές αδυναμίες των «μαζικών αντιποίνων», η εφαρμογή του απαιτούσε σημαντι-

είχε ως αποτέλεσμα την έγκριση της πρότασης που είχε υιοθετήσει το αντιπολιτευόμενο κόμμα SPD, ενώ επέβαλε στη Δυτική Γερμανία μια στρατηγική που φαινόταν να καθιστά την πυρηνική εγγύηση των ΗΠΑ διφορούμενη. Ως αποτέλεσμα, η πολιτική ηγεσία του Αντενάουερ, όντας ήδη αποδυναμωμένη, διαβρώθηκε περαιτέρω. Επίσης, η στάση της Ουάσιγκτον περιέπλεξε τις προσπάθειες του Αντενάουερ να διατηρήσει καλές σχέσεις με τον Ντε Γκωλ. Ο Αντενάουερ βρέθηκε τώρα διχασμένος μεταξύ Ουάσιγκτον και Παρισιού και η απροθυμία του να προσβάλει τον Ντε Γκωλ επέβαλλε περιορισμό στο πόσο μακριά ήταν διατεθειμένος να πάει προς στην αναθεώρηση της στρατηγικής (Kugler, 1991, σ. 39).

⁶² Πολλές συμμαχικές κυβερνήσεις δεν καλωσόρισαν τις αμερικανικές πιέσεις να αυξήσουν τις δαπάνες τους για συμβατικές δυνάμεις πέρα από αυτό που θα επέτρεπαν τα εθνικά κοινοβούλια και οι εθνικοί προϋπολογισμοί. (Kugler, 1991, σ. 42)

⁶³ Η στρατηγική της «ευέλικτης ανταπόδοσης» υιοθετήθηκε επίσημα από το NATO το 1967 με την έγκριση του εγγράφου MC 14/3 της Στρατιωτικής Επιτροπής. Αυτή η στρατηγική βασίστηκε σε τρεις βασικούς πυλώνες: άμεση άμυνα, σκόπιμη κλιμάκωση και γενική πυρηνική αντίδραση. Επέτρεψε στο NATO να ανταποκριθεί αναλογικά σε διαφορετικά επίπεδα σοβιετικής επιθετικότητας, διατηρώντας παράλληλα την πυρηνική αποτροπή ως έσχατη λύση (Pedlow, 1997, p. 24).

κές στρατιωτικές και οικονομικές δεσμεύσεις. Η στρατηγική παρείχε με επιτυχία στο NATO ένα ευρύτερο φάσμα επιλογών για την αντιμετώπιση των απειλών διατηρώντας παράλληλα την αποτροπή. Ωστόσο, οι διαφωνίες μεταξύ των μελών του NATO, ιδιαίτερα με τη Γαλλία, αποκάλυψαν τις προκλήσεις της επίτευξης μιας ενοποιημένης στρατηγικής προσέγγισης. Τελικά, η «Ευέλικτη Ανταπόδοση» διαμόρφωσε την αμυντική στάση του NATO καθ' όλη τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, διασφαλίζοντας ότι η συμμαχία παρέμεινε προσαρμόσιμη ενόψει των εξελισσόμενων απειλών για την ασφάλεια. Τα πυρηνικά οπλοστάσια των δυο υπερδυνάμεων του Ψυχρού Πολέμου είχαν «ακυρώσει το ένα το άλλο». Εάν χρησιμοποιούνταν πυρηνικά όπλα, θα έπρεπε ασφαλώς να χρησιμοποιηθούν με πιο περιορισμένο και πιο ελεγχόμενο τρόπο και το NATO στην πραγματικότητα υιοθέτησε μια στρατηγική ελεγχόμενης κλιμάκωσης (Trachtenberg, 2012, p. 163).

Κεφάλαιο όγδοο

Η κρίση των πυραύλων στην Κούβα- Η συμφωνία του Nassau

Η κρίση των πυραύλων στην Κούβα

Η κρίση των πυραύλων της Κούβας ήταν η πρώτη και πρακτικά μόνη άμεση σύγκρουση των δυο Υπερδυνάμεων στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και προκλήθηκε από την ανακάλυψη σοβιετικών πυρηνικών πυραύλων στην Κούβα τον Οκτώβριο 1962. Οι Ηνωμένες Πολιτείες αντέδρασαν στην πρόκληση να επιβάλλοντας ναυτικό αποκλεισμό και απαίτησαν την απομάκρυνσή των πυραύλων (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σσ. 154-156). Αν και ήταν κυρίως μια διμερής αντιπαράθεση μεταξύ των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης, οι επιπτώσεις της επεκτάθηκαν και στο ΝΑΤΟ.

Το ΝΑΤΟ διαδραμάτισε περιορισμένο ρόλο στην κρίση. Σε αντίθεση με την κρίση του Βερολίνου, στην οποία ενεπλάκησαν άμεσα τα ευρωπαϊκά μέλη του ΝΑΤΟ, η αντιπαράθεση στην Κούβα εκτυλίχθηκε έξω από την περιοχή ευθύνης του ΝΑΤΟ. Ως αποτέλεσμα, οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι, ιδιαίτερα η Γαλλία⁶⁴, αισθάνθηκαν παραγκωνισμένοι από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων των ΗΠΑ (Lundestad, 2003, p. 155). Η κρίση επιβεβαίωσε τη θέση ότι, εντός του ΝΑΤΟ, οι Ηνωμένες Πολιτείες, ως η κύρια πυρηνική μεγάλη δύναμη, υπαγόρευαν τις πολιτικές ασφαλείας της Συμμαχίας με ελάχιστη διαβούλευση ενώ στην απευθείας αντιπαράθεση με την ΕΣΣΔ δρούσαν μονομερώς.

Η κρίση τέλειωσε όταν οι ΗΠΑ απείλησαν με εισβολή εντός 24 ωρών στην Κούβα σε περίπτωση που δεν αποσυρόταν οι σοβιετικοί πύραυλοι. Για την απόσυρση των σοβιετικών πύραυλων οι ΗΠΑ δεσμεύτηκαν να μην εισβάλουν στην Κούβα στο μέλλον και να ανατρέψουν το καθεστώς. Επιπλέον ενημέρωσαν τους Σοβιετικούς ότι σε μερικούς μήνες θα απέσυραν και τους πυρηνικούς πύραυλους Jupiter από την Τουρκία ως παρωχημένους. Η τελευταία πρόταση δεν έγινε με τη συγκατάθεση της

⁶⁴ Ο Ντε Γκωλ θεώρησε ότι η κρίση στην Κούβα είχε αποδείξει τη γνωστή του άποψη ότι ήταν λίγο πολύ αναπόφευκτο ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα σκέφτονταν πρώτα και κύρια τον εαυτό τους. Οι Ευρωπαίοι θα μπορούσαν να διακινδυνεύσουν να εγκαταλειφθούν ή θα μπορούσε ακόμη και να υπάρξει «εξόντωση χωρίς αντιπροσώπευση». (Lundestad, 2003, σ. 156)

Τουρκίας και των άλλων νατοϊκών Συμμάχων, καθώς η προηγούμενη τοποθέτηση τους αποτέλεσε απόφαση του Βορειοατλαντικού Σύμφωνου και τηρήθηκε μυστική με την απειλή να μην τηρηθεί η συμφωνία, από πλευράς ΗΠΑ, σε περίπτωση διαρροής αυτής της πληροφορίας από σοβιετικής πλευράς (Trachtenberg, 1999, σσ. 354-355).

Η κρίση των πυραύλων της Κούβας αποδείχθηκε επίσης μια καμπή στις σχέσεις ΗΠΑ-Σοβιετικής Ένωσης που επρόκειτο να έχει έμμεση, κατά κάποιο τρόπο, αρνητική επίδραση στη συζήτηση για τον διαμοιρασμό των πυρηνικών εντός της Συμμαχίας. Η κρίση, η οποία έφερε τις δύο πλευρές επικίνδυνα κοντά στον πόλεμο, οδήγησε τον Κέννεντι στο συμπέρασμα ότι είχε φτάσει η ώρα για μια προσπάθεια μείωσης των εντάσεων με τη Μόσχα. Από εκείνο το σημείο και μετά, ο Αμερικανός πρόεδρος άρχισε να τονίζει τον στόχο των σταθερών σχέσεων, έναν στόχο που εκφράστηκε καλύτερα στην ομιλία ορόσημο στο Αμερικανικό Πανεπιστήμιο την άνοιξη του 1963. Οι Σοβιετικοί ανταποκρίθηκαν και τα δύο έθνη άρχισαν να αναζητούν τρόπους για να καταλήξουν σε συγκεκριμένες συμφωνίες (Kugler, 1991, σ. 51). Η έμφαση μεταφέρθηκε στη στρατηγική της ειρήνης (Strategy for Peace) και την καλύτερη επικοινωνία των δυο μπλοκ. Η στροφή της πολιτικής Κέννεντι έγινε εμφανής και από την συμφωνία για την απαγόρευση πυρηνικών δοκιμών στην ατμόσφαιρα την οποία συνυπέγραψαν Αμερικανοί, Βρετανοί και Σοβιετικοί (Βαληνάκης & Μπότσιου, 2000, σ. 157).

Η συμφωνία του Νασσάου

Η συμφωνία του Νασσάου τον Δεκέμβριο του 1962 ήταν μια άμεση απάντηση στην απώλεια του προγράμματος πυραύλων Skybolt από τη Βρετανία⁶⁵. Η συμφωνία ε-

⁶⁵ Το φθινόπωρο του 1962, ο Κέννεντι, ακύρωσε τα σχέδια για την ανάπτυξη του πυραύλου Skybolt. Αυτός ο πύραυλος προοριζόταν για τοποθέτηση σε στρατηγικά βομβαρδιστικά των ΗΠΑ ως μέσο για να χτυπήσει τη σοβιετική αεράμυνα. Ακυρώθηκε για λόγους κόστους και αποτελεσματικότητας, όταν οι επιχειρησιακές δοκιμές έδειξαν ότι ήταν ελαττωματικό. Αυτό το βήμα πυροδότησε αμέσως μια σοβαρή κρίση στις σχέσεις ΗΠΑ-Βρετανίας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν προηγουμένως υποσχεθεί να πουλήσουν το Skybolt στους Βρετανούς και η κυβέρνηση Μακμίλαν το είχε καταστήσει κεντρικό σημείο αναφοράς των προσπαθειών της να οικοδομήσει ένα ανεξάρτητο, προσανατολισμένο στα βομβαρδιστικά βρετανικό πυρηνικό αποτρεπτικό μέσο. Χωρίς να ερωτηθεί πλήρως εκ των προτέρων από τους Αμερικανούς, ο Μακμίλαν βρέθηκε σε μια αρκετά ενοχλητική θέση. Ο Κέννεντι και ο Μακμίλαν συναντήθηκαν στο Νασσάου στα τέλη Δεκεμβρίου του 1962 και συζήτησαν το πρόβλημα Skybolt σε βάθος. Αφού εξέτασαν διάφορες επιλογές, τελικά κατέληξαν σε ένα σχέδιο στο οποίο οι

ξασφάλιζε ότι οι ΗΠΑ θα προμήθευαν βαλλιστικούς πυραύλους Polaris που εκτοξεύονται από υποβρύχια (SLBM)⁶⁶ στη Βρετανία, εξασφαλίζοντας την ανεξάρτητη πυρηνική αποτροπή της τελευταίας (Heuser, 1997, σ.70-71). Αυτοί οι πύραυλοι θα ήταν επ'ωφελεία του ΝΑΤΟ, αλλά παρέμειναν υπό βρετανικό έλεγχο, ενισχύοντας την αγγλοαμερικανική πυρηνική εταιρική σχέση, ενώ εμβάθυναν τις διαιρέσεις εντός της συμμαχίας.

Μετά τη συμφωνία του Νασάου και την διάθεση των πύραυλων Polaris στη Βρετανία, η κυβέρνηση Κέννεντι, προσέφερε το ίδιο πρόγραμμα και στη Γαλλία, τόσο λόγω ευαισθησίας για τις επιπτώσεις από τη δημιουργία ενός αγγλοαμερικανικού άξονα όσο και για την στήριξη της βρετανικής αίτησης για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η αμερικανική πρόσφορα απορρίφθηκε από τον Ντε Γκωλ για πρακτικούς και συμβολικούς λόγους. Το γαλλικό ναυτικό δεν διέθετε τα κατάλληλα υποβρύχια για να χρησιμοποιήσει επιχειρησιακά τους πυραύλους Polaris. Επίσης, σε συμβολικό επίπεδο, ο Ντε Γκωλ δεν θα ήταν δυνατό να αποδεχθεί αυτή τη προσφορά, η οποία ήταν προϊόν αγγλοαμερικανικής συμφωνίας, χωρίς τη συμμετοχή της Γαλλίας στη διαμόρφωση της, και η οποία προτάθηκε μετά τη δημοσιοποίησή της. Επιπλέον ο Ντε Γκωλ ήταν καχύποπτος για τα κίνητρα αυτής της ενέργειας καθώς θεωρούσε ότι με αυτό τον τρόπο οι ΗΠΑ επιδίωκαν να θέσουν τη γαλλική πυρηνική δύναμη υπό νατοϊκό έλεγχο. Συνέπεια αυτών ήταν η αποκήρυξη της αμερικανικής προσφορά των πυραύλων στη συνέντευξη τύπου, την 14 Ιανουάριου 1963, στην οποία ο Ντε Γκωλ ανακοινώσε και το γαλλικό βέτο στο βρετανικό αίτημα για ένταξη στην ΕΟΚ (Αρβανιτόπουλος & Ήφαιστος, 1999, σσ. 118-119). Ο αποκλεισμός της

Ηνωμένες Πολιτείες συμφώνησαν να πουλήσουν τους πυραύλους Polaris στους Βρετανούς που θα τους εγκαθιστούσαν σε υποβρύχια δικής τους κατασκευής ενώ θα εξόπλιζαν τους πυραύλους με τους πυρηνικές κεφαλές που κατασκεύαζαν οι ίδιοι. Με τη σειρά τους, αυτά τα υποβρύχια, μαζί με ίσο αριθμό υποβρυχίων Polaris των ΗΠΑ, θα τίθονταν υπό νατοϊκή διοίκηση και θα συμμετείχαν στο σχεδιασμό και στοχοποίηση της Συμμαχίας. Οι Βρετανοί όμως θα διατηρούσαν το δικαίωμα να αποσύρουν αυτά τα υποβρύχια και να τα χρησιμοποιήσουν με δική τους πρωτοβουλία όταν διακυβεύονταν βρετανικά «υπέρτατα εθνικά συμφέροντα». Η συμφωνία του Νασάου, η οποία βοήθησε να επουλωθεί το ρήγμα στις αμερικανο-βρετανικές σχέσεις, είχε ως αποτέλεσμα να γίνουν τα πρώτα επίσημα βήματα προς τη δημιουργία μιας πολυεθνικής δομής δυνάμεων. Το ΝΑΤΟ υιοθέτησε επίσημα τη συμφωνία του Νασάου τον Μάιο του 1963, όταν οι υπουργοί Άμυνας συναντήθηκαν στην Οτάβα (Kugler, 1991, σ. 52)

⁶⁶ Submarine Launched Ballistic Missiles

Μ.Βρετανίας από την ΕΟΚ είχε στόχο να αποκλείσει την αμερικανική επιρροή στην Ευρώπη μέσω του πιστού εταίρου στην άλλη μεριά του Ατλαντικού.

Επίσης, ο Γάλλος πρόεδρος, απογοητευμένος από την στάση των ΗΠΑ και της Βρετανίας, συνυπέγραψε με τον Γερμανό καγκελάριο Αντενάουερ τη Συνθήκη Φιλίας και Συνεργασίας μεταξύ των δυο χωρών⁶⁷ την 22 Ιανουαρίου 1963, καθώς και η Δ.Γερμανία ήταν επίσης απογοητευμένη από την στάση ανοχής των ΗΠΑ έναντι του οριστικού, όπως διαφαινόταν, αποκλεισμού του Ανατ.Βερολίνου (Kugler, 1991, σ. 53).

⁶⁷ Το πολιτικό νόημα της συνθήκης, τη δεδομένη στιγμή, ήταν αρκετά σαφές. Ο Αντενάουερ συντασσόταν με τη γκωλική πολιτική της δημιουργίας ενός ισχυρού ευρωπαϊκού ηπειρωτικού μπλοκ, ανεξάρτητου από την Αμερική και ικανού να χαράξει τη δική του πορεία στις παγκόσμιες υποθέσεις (Trachtenberg, 1999, σ. 371). Στη συνέχεια κατά την επικύρωση της από τη γερμανική βουλή, η συνθήκη τροποποιήθηκε την προσθήκη ενός προλόγου για τους βασικούς στόχους της γερμανικής εξωτερικής πολιτικής, στους οποίους αναφερόταν η ανάγκη συνεργασίας Ευρώπης- Αμερικής, της κοινής Αμυνας στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ και της ενοποίησης της Ευρώπης συμπεριλαμβάνοντας τη Μ.Βρετανία και οσες ευρωπαϊκές χώρες ήθελαν να συμμετάσχουν. Η προσθήκη του προλόγου ήταν απόρροια εσωτερικών και εξωτερικών πιέσεων προς την κυβέρνηση Αντενάουερ. Οι εξωτερικές πιέσεις προήρθαν από την αμερικανική κυβέρνηση η οποία ήταν δυσανεστήμενη με το αρχικό κείμενο της Συνθήκης (Αρβανιτόπουλος & Ήφαιστος, 1999, σ. 125).

Κεφάλαιο ένατο

Ο διαμοιρασμός των πυρηνικών και η πρόταση για πολυμερή δύναμη

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η σχέση μεταξύ της Δυτικής Γερμανίας και των Ηνωμένων Πολιτειών εντός του NATO ήταν ιδιαίτερα τεταμένη λόγω των πολιτικών που αφορούσαν την πυρηνική αποτροπή και άμυνα. Ενώ η Γαλλία συχνά διαφωνούσε με τις θέσεις των ΗΠΑ και η Βρετανία φαινόταν να διαχειρίζεται τον δευτερεύον ρόλο της στη Συμμαχία, η Δυτική Γερμανία παρουσίαζε μια μοναδική ιδιαιτερότητα. Η χώρα είχε ενταχθεί στο NATO έμμεσα μέσω της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης, συμφωνώντας να παραιτηθεί από τα πυρηνικά όπλα ως προϋπόθεση για την ένταξη. Ωστόσο, αυτή η εξάρτηση από την αμερικανική πυρηνική προστασία δημιούργησε εντάσεις.

Οι ανησυχίες της Δυτικής Γερμανίας σχετικά με την πυρηνική πολιτική έγιναν πιο έντονες μετά από σημαντικά γεγονότα του Ψυχρού Πολέμου. Η εκτόξευση του Σπούτνικ από τη Σοβιετική Ένωση το 1957 και η κρίση του Βερολίνου το 1961 διέυρυναν τους γερμανικούς φόβους σχετικά με την αξιοπιστία των αμυντικών δεσμεύσεων των ΗΠΑ. Η κρίση ήταν ιδιαίτερα ανησυχητική επειδή οι Σοβιετικοί απείλησαν να μεταβιβάσουν τον έλεγχο του Ανατολικού Βερολίνου στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας (ΛΔΓ), μια πράξη που θα υπονόμευε την αφοσίωση της Δυτικής Γερμανίας στην Ατλαντική Συμμαχία. Ενώ ο πρόεδρος Κέννεντι πήρε αρχικά μια σταθερή στάση ενάντια στη σοβιετική επιθετικότητα, η τελική αποδοχή του Τείχους του Βερολίνου το 1961 θεωρήθηκε από τους Γερμανούς ηγέτες, όπως ο δήμαρχος του Βερολίνου Βίλι Μπραντ, ως ένδειξη αδυναμίας. Ο καγκελάριος Αντενάουερ ήταν ιδιαίτερα απογοητευμένος από την αντίδραση των ΗΠΑ στην κατασκευή του τείχους.

Περαιτέρω επιδείνωση των γερμανικών ανησυχιών προκάλούσε η μετατόπιση της αμυντικής στρατηγικής των ΗΠΑ, η οποία επεδίωκε να ενισχύσει τις συμβατικές στρατιωτικές δυνάμεις και να αυξήσει το «κατώφλι» για πυρηνικά αντίποινα. Ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες προωθούσαν μια στρατηγική «ευέλικτης ανταπόδοσης», οι Γερμανοί ηγέτες ανησυχούσαν ότι η χώρα τους θα μπορούσε να μείνει αβοήθητη σε περίπτωση σοβιετικής επίθεσης. Ο Γερμανός υπουργός Άμυνας Στράους πρότεινε ακόμη ότι η Ευρώπη χρειάζεται τη δική της πυρηνική αποτροπή σε περίπτωση που

οι ΗΠΑ αποφασίσουν να συνάψουν συμφωνία με τους Σοβιετικούς σε βάρος της Ευρώπης. Η προοπτική του απηχούσε την γκωλική προσέγγιση στη Γαλλία, όπου ο Ντε Γκωλ πίεζε για μια ανεξάρτητη πυρηνική ικανότητα.

Η ιδέα της Πολυμερούς Δύναμης (MLF) ήταν ένας τρόπος αντιμετώπισης, από πλευράς Αμερικανών, των ανησυχιών της Γερμανίας για τα πυρηνικά χωρίς να της επιτρέπει να αναπτύξει η ίδια, τα δικά της αντίστοιχα όπλα. Η ιδέα των Αμερικανών, ήταν να δημιουργηθεί μια κοινή ευρωπαϊκή πυρηνική δύναμη, με τη Δυτική Γερμανία να συμμετέχει μαζί με άλλους συμμάχους του NATO υπό κοινό έλεγχο. Αυτή η πρωτοβουλία παρέπεμπε σε προηγούμενες προσπάθειες, όπως η ΕΑΚ στη δεκαετία του 1950, η οποία προσπάθησε να ενσωματώσει τις ευρωπαϊκές στρατιωτικές δυνάμεις. Ενώ η ΕΑΚ στόχευε στον τερματισμό της γαλλογερμανικής αντιπαλότητας, η MLF σχεδιάστηκε για να αποτρέψει τη Γερμανία να αναζητήσει εθνικές πυρηνικές δυνατότητες.

Στις κυβερνήσεις Αϊζενχάουερ και Κέννεντι, η MLF διαμορφώθηκε με τη συγκρότηση ενός στόλου 25 πλοίων επιφανείας εξοπλισμένων με πυραύλους Polaris A-3, που θα διαχειρίζονταν από κοινού οι Σύμμαχοι του NATO. Το κλειδί ήταν η κοινή κυριότητα και φύλαξη των πυρηνικών όπλων. Ωστόσο, το σχέδιο ήταν κυρίως μια αμερικανική προσπάθεια να διατηρηθεί η γερμανική αφοσίωση στο NATO, ενώ παράλληλα να πειστούν οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι να βοηθήσουν στη χρηματοδότηση του έργου. Παρά τη στρατηγική του στόχευση, η MLF απέτυχε λόγω ανταγωνιστικών οραμάτων μεταξύ των αξιωματούχων των ΗΠΑ και αντίστασης από τις μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις.

Ο Ανώτατος Συμμαχικός Διοικητής Στρατηγός Νόρσταντ πρότεινε μια ακόμη πιο φιλόδοξη εκδοχή της MLF, οραματιζόμενος το NATO ως τέταρτη πυρηνική δύναμη⁶⁸ με τους δικούς της βαλλιστικούς πυραύλους μεσαίου βεληνεκούς εδάφους - εδάφους. Ωστόσο, το σχέδιο αυτό αντιμετώπισε ισχυρή αντίδραση, ειδικά από τη Γαλλία και τη Βρετανία. Η Γαλλία, υπό τον Ντε Γκωλ, είδε την MLF ως ένα αμερικανικό σχέδιο για να διατηρήσει τον έλεγχο της Ευρώπης ενώ η Βρετανία ενδιαφερόταν περισσότερο να διατηρήσει την ειδική σχέση της με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Εν τω

⁶⁸ ΗΠΑ, Βρετανία, Γαλλία και NATO

μεταξύ, το Κογκρέσο των ΗΠΑ ήταν προβληματισμένο με την ιδέα ότι πολλά κράτη θα είχαν πρόσβαση και επιρροή σε πυρηνικά όπλα, ιδιαίτερα με τη συμμετοχή της Γερμανίας⁶⁹.

Μια ξεχωριστή πρωτοβουλία υπό την ηγεσία του Στέιτ Ντιπάρτμεντ επεδίωξε να μετατρέψει την MLF σε μια ευρύτερη ευρωπαϊκή πυρηνική κοινότητα, η οποία θα μπορούσε τελικά να οδηγήσει σε μεγαλύτερη ισότητα ΗΠΑ-Ευρώπης εντός του NATO. Αυτή η προσπάθεια βρήκε ισχυρό υποστηρικτή στον Τζορτζ Μπολ, υφυπουργό Εξωτερικών κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης Κέννεντι⁷⁰. Ωστόσο, παρά την κάποια πρόοδο, η MLF δεν κέρδισε ποτέ ευρεία υποστήριξη. Ενώ κατασκευάστηκε το πρώτο σκάφος με πολυμερή στελέχωση, δεν σημειώθηκε περαιτέρω πρόοδος.

Όταν ο Πρόεδρος Λίντον Τζόνσον ανέλαβε καθήκοντα του πρόεδρου των ΗΠΑ μετά τη δολοφονία Κέννεντι, ο ενθουσιασμός για την MLF είχε ατονήσει. Ο Αμερικανός υπουργός Άμυνας Μακναμάρα, αν και πραγματιστής, είχε μόνο περιορισμένη υποστήριξη για το έργο. Ο Ντε Γκωλ παρέμεινε σταθερά αντίθετος και η Βρετανία, υπό τον πρωθυπουργό Μακμίλαν, ήταν επιφυλακτική σχετικά με την κοινή χρήση του πυρηνικού ελέγχου με μικρότερα μέλη του NATO. Ουσιαστικά μόνο η Γερμανία έβλεπε ευνοϊκά την ιδέα της MLF. Αυτή η προοπτική προκαλούσε τρόμο σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες και δημιουργούσε τουλάχιστον ταραχή στη Σοβιετική Ένωση. Οι Βρετανοί προσπάθησαν να αντικαταστήσουν το MLF με μια Ατλαντική Πυρηνική Δύναμη (ANF), ενσωματώνοντας αμερικανικές και βρετανικές πυρηνικές δυνάμεις μαζί με μια συμβουλευτική ομάδα ευρωπαϊκών εθνών, συμπεριλαμβανομένης της Γαλ-

⁶⁹ Το Κογκρέσο δεν ήταν πρόθυμο να εγκαταλείψει τον νόμο Μακμαχον, ο οποίος δεν επέτρεπε στους Ευρωπαίους (εκτός από τους Βρετανούς) την πρόσβαση στις αμερικανικές πυρηνικές ικανότητες (Karlan, 2004, σ. 39).

⁷⁰ Ακόμη και αν ο Ανώτατος Συμμαχικός Διοικητής ήταν Αμερικανός, η προοπτική των 15 δακτύλων στο πυρηνικό κουμπί ήταν απαράδεκτη για το Κογκρέσο. Ένα επιπλέον εμπόδιο στις φιλοδοξίες του SACEUR βρισκόταν σε ένα αντίπαλο σχέδιο που ξεκίνησε από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ σχεδόν ταυτόχρονα. Μια δικομματική ομάδα ευρωκεντριστών Αμερικανών αξιωματούχων, με επικεφαλής τον Robert Bowie, διευθυντή Σχεδιασμού και Πολιτικής του Αϊζενχάουερ, είδε σε μια πολυμερή δύναμη μια ευκαιρία όχι μόνο να μετριάσει τις γερμανικές ευαισθησίες καθιστώντας την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας εταίρο σε μια ευρωπαϊκή πυρηνική κοινότητα, αλλά και να καταστήσει την MLF ένα σκαλοπάτι προς μια ισότιμη εταιρική σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Κέρδισαν το προσωνόμιο των «θεολόγων» όταν αυτοί οι θιασώτες της ευρωπαϊκής ενοποίησης μετέτρεψαν το σχέδιο Νόρστααντ σε ένα μοντέλο που θα πραγματοποιούσε τους στόχους της παλιάς ΕΑΚ, καθώς δελέαζε τη Γαλλία να εγκαταλείψει την ιδέα της ανεξάρτητης πυρηνικής δύναμης, ενώ αξιοποιούσε τις βρετανικές ενέργειες –δηλαδή την χρήση των αεροσκαφών τους– και εξουδετέρωνε τις γερμανικές πιέσεις για τη δική τους πυρηνική αποτροπή (Karlan, 2004, σ. 40)

λίας, της Γερμανίας και της Ιταλίας. Ωστόσο, αυτή η εναλλακτική λύση ήταν πιθανώς μια προσπάθεια «τορπιλισμού» της πρωτοβουλίας MLF χωρίς ανοιχτή απόρριψη (Kaplan, 2004, σσ. 38-41).

Μέχρι τον Δεκέμβριο του 1964, ούτε η MLF ούτε η ANF εμφανίστηκαν στα ανακοινωθέντα των Συνόδων του NATO, και μέχρι το 1965, ουσιαστικά εξαφανίστηκαν με χρήση αόριστων λεκτικών. Αντ' αυτού, οι υπουργοί Άμυνας του NATO αναγνώρισαν αόριστα την ανάγκη για καλύτερη διαβούλευση σχετικά με τον πυρηνικό σχεδιασμό, το οποίο αποτελούσε μια συμβολική πράξη και όχι μια συγκεκριμένη αλλαγή πολιτικής. Η αποτυχία αυτών των πρωτοβουλιών ανέδειξε τις βαθιές διαιρέσεις εντός του NATO στο ζήτημα της πυρηνικής πολιτικής, καθώς επίσης και τη συνεχιζόμενη αμερικανική επιμονή στη διατήρηση της πυρηνικής πρωτοκαθεδρίας (Kaplan, 1994, σ. 95).

Συμπερασματικά, η πρωτοβουλία της MLF ήταν ένα εγχείρημα, εν μέσω Ψυχρού Πολέμου, με στόχο την αντιμετώπιση των ανησυχιών της Γερμανίας σχετικά με την πυρηνική εξάρτησή της από τις ΗΠΑ, εμποδίζοντάς την παράλληλα να αναπτύξει το δικό της πυρηνικό οπλοστάσιο. Παρά τις αμερικανικές ελπίδες, το σχέδιο υπονομεύτηκε από την ευρωπαϊκή αντίσταση, τις στρατηγικές αντιφάσεις και τις μεταβαλλόμενες πολιτικές των ΗΠΑ. Η πρωτοβουλία τελικά απέτυχε να παράσχει μια λειτουργική λύση στο δίλημμα του διαμοιρασμού των πυρηνικών εντός του NATO.

Κεφάλαιο δέκατο

Η αποχώρηση της Γαλλίας από το στρατιωτικό σκέλος του NATO

Στις 7 Μαρτίου 1966, ο Γάλλος πρόεδρος Ντε Γκωλ ενημέρωσε τους Συμμάχους του NATO ότι η Γαλλία δεν θα έθετε πλέον τις στρατιωτικές της δυνάμεις στη διάθεση του NATO. Ενώ η Γαλλία δεν εγκατέλειπε επίσημα το Βορειοατλαντικό Σύμφωνο, ο Ντε Γκωλ ανακοίνωσε ότι τα ξένα στρατεύματα στη Γαλλία, που δεν ήταν υπό γαλλική διοίκηση, έπρεπε να αποχωρήσουν. Ωστόσο, τα γαλλικά στρατεύματα που στάθμευαν στη Γερμανία υπό νατοϊκή διοίκηση θα συνέχιζαν την εκεί παραμονή τους.

Αντί να προτιμήσει την αντιπαράθεση, ο Αμερικανός πρόεδρος Τζόνσον υιοθέτησε μια πιο διπλωματική προσέγγιση⁷¹. Ακολουθώντας συμβουλές από τον αξιωματούχο του NSC Φράνσις Μπέιτορ και τον σύμβουλό του Ρόμπερτ Κόμερ, έστειλε μια επιστολή, σε ήπιο τόνο, στον Ντε Γκωλ, αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο για τη Γαλλία να επανενταχθεί στην στρατιωτική δομή διοίκησης του NATO στο μέλλον. Αποφεύγοντας την άμεση σύγκρουση, ο Τζόνσον απέτρεψε μια δραματική γαλλοαμερικανική αντιπαράθεση, η οποία θα μπορούσε να ενισχύσει την πολιτική θέση του Ντε Γκωλ τόσο στη Γαλλία όσο και στην Ευρώπη.

Οι Βρετανοί, δυσαρεστημένοι με την αποχώρηση της Γαλλίας, ανησυχούσαν ότι η αποχώρηση των γαλλικών στρατευμάτων θα αύξανε την επιρροή της Δ.Γερμανίας στη Συμμαχία. Αυτή η πεποίθηση εντεινόταν λαμβάνοντας υπόψη ότι Ο Βρετανός πρωθυπουργός Ουίλσον εξέταζε το ενδεχόμενο να αποσύρει, για οικονομικούς λόγους, τα βρετανικά στρατεύματα από τη Γερμανία κάτι το οποίο δεν επέλεξε τελικά αλλά προτίμησε να παίξει το ρόλο του «κάλου» Συμμάχου⁷²⁷³.

⁷¹ Η απόφαση αυτή προκάλεσε μια αρχικά διχασμένη αντίδραση από την κυβέρνηση των ΗΠΑ. Το Στέιτ Ντιπάρτμεντ, ιδιαίτερα ο πρώην υπουργός Εξωτερικών Άτσεσον, προέτρεψε τον πρόεδρο Τζόνσον να ανταποδώσει αποσύροντας τις δεσμεύσεις συλλογικής άμυνας του NATO από τη Γαλλία. Ο Άτσεσον, πρότεινε ακόμη οι ΗΠΑ να υιοθετήσουν μια συγκρουσιακή προσέγγιση για να αμφισβητήσουν τον Ντε Γκωλ. Ωστόσο, αξιωματούχοι του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας (NSC) και του Υπουργείου Άμυνας το απέρριψαν ως μια μη πρακτική και υπερβολικά επιθετική απάντηση. Συμβούλευσαν τον Τζόνσον να μην ενεργήσει παρορμητικά και ενάντια σε ενέργειες που θα μπορούσαν να διασπάσουν το NATO ή να ωθήσουν τη Γαλλία σε περαιτέρω αντίδραση και αντιπαράθεση (Sayle, 2019, σ. 125).

⁷² Εν τέλει η Βρετανία δεν προχώρησε σε αυτή την ενέργεια για να μην επιτρέψει τη συσχέτιση αυτής της ενέργειας της από τους λουπούς ευρωπαίους Συμμάχους για την μελλοντική συμπεριφορά τους σε περίπτωση αποδοχής αιτήματος ένταξης της στην ΕΟΚ (Sayle, 2019, σ. 127).

Μέχρι το τέλος του 1966, το NATO σχημάτισε μια νέα δομή διοίκησης. Η Συμμαχία συμφώνησε να ανακαταναείμει τις ευθύνες και αρμοδιότητες: ο στρατιωτικός σχεδιασμός θα διεξαγόταν από την Επιτροπή Αμυντικού Σχεδιασμού [Defense Planning Committee (DPC)], χωρίς τη Γαλλία πλέον, ενώ οι ευρύτερες, μη στρατιωτικών και αμυντικών ζητημάτων, συζητήσεις του NATO θα περιλάμβαναν και τα 15 μέλη του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου. Η έδρα του NATO μεταφέρθηκε από τη Παρίσι στις Βρυξέλλες, με το SHAPE να μετακινείται από το Rocquencourt στο Casteau κοντά στη Mons⁷⁴ του Βελγίου. Αυτή η αναδιάρθρωση επέτρεψε στο NATO να συνεχίσει να λειτουργεί αποτελεσματικά παρά τη μερική αποχώρηση της Γαλλίας (Sayle, 2019, p.125).

Τον Δεκέμβριο του 1966 το NATO δημιούργησε μια Ομάδα Πυρηνικού Σχεδιασμού [Nuclear Planning Group (NPG)]⁷⁵ όπου οι ΗΠΑ θα μπορούσαν πιο ανεπίσημα να συζητούν την πυρηνική στρατηγική με τους Συμμάχους τους, συμπεριλαμβανομένων μερικών από τα λιγότερα ισχυρά κράτη⁷⁶ και πλέον με τους Γάλλους εκτός (Lundestad, 2003, σ. 130).

Με τη Γαλλία να υιοθετεί μια ανεξάρτητη στάση, η Συμμαχία έγινε ακόμη πιο εξαρτημένη από την αμερικανική ηγεσία, παρά την αυξανόμενη οικονομική και στρατηγική σημασία της Δυτικής Ευρώπης. Η γαλλική αποχώρηση ενίσχυσε την επιρροή της Δ.Γερμανίας εντός του NATO. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία, που βρισκόταν στην πρώτη γραμμή του Ψυχρού Πολέμου, αναδείχθηκε ως το πιο κρίσιμο μέλος

⁷³ Ο Βρετανός υπουργός Εξωτερικών και ένα άλλο μέλος του υπουργικού συμβουλίου του Ουίλσον, ο Τζορτζ Τόμσον, επιθυμούσαν να χρησιμοποιήσουν την κρίση για να πιέσουν τις πέντε χώρες της ΕΟΚ (πλην Γαλλίας) να προσκαλέσουν τη Βρετανία να ενταχθεί στην Κοινότητα. Ο Ουίλσον απέφυγε να κάνει μια άμεση σύνδεση μεταξύ των θεμάτων, αλλά η υπεράσπιση του NATO από τη Βρετανία επέτρεψε στο Λονδίνο να παίζει το ρόλο του «καλού συμμάχου» που οι πέντε χώρες επιθυμούσαν να δουν

⁷⁴ Οι Βέλγοι επέμειναν ότι το SHAPE, ένας προφανής στόχος σε ενδεχόμενο πυρηνικό πόλεμο, θα έπρεπε να βρίσκεται σε σημαντική απόσταση από τις Βρυξέλλες (Sayle, 2019, σ. 127)

⁷⁵ Ο σκοπός του NPG ήταν να κάνει σχέδια και να οικοδομήσει εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών της Συμμαχίας. Το NPG ήταν ένας οργανισμός σχεδιασμού και δεν είχε επιχειρησιακό έλεγχο των πυρηνικών. Το έργο του θα οδηγούσε στην έναρξη μιας σύγκρουσης, οπότε ο πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών θα είχε την τελική εξουσία για το αν και πότε θα χρησιμοποιήσει πυρηνικά όπλα (Johnston, 2017, σ. 123)

⁷⁶ Αποτελούσαν από τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Μεγάλη Βρετανία, τη Γερμανία και την Ιταλία. Τρία άλλα μέλη της Επιτροπής Υποθέσεων Πυρηνικής Άμυνας (NDAC), ανοιχτή σε όλους τους συμμάχους, θα εκπροσωπούνταν εκ περιτροπής (Karlan, 1994, σ. 96)

της ηπειρωτικής Ευρώπης για τις ΗΠΑ, ξεπερνώντας ενδεχομένως το Ηνωμένο Βασίλειο σε σημασία (Sloan, 2010, σ. 75).

Η απόφαση της Γαλλίας περιέπλεξε επίσης τις προσπάθειες για ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία. Ενώ η Δυτική Γερμανία επεδίωκε διμερείς στρατιωτικούς δεσμούς με τη Γαλλία εκτός του πλαισίου του ΝΑΤΟ, έπρεπε να εξισορροπήσει προσεκτικά αυτή τη σχέση για να αποφύγει την ένταση των δεσμεύσεών της στο ΝΑΤΟ και των σχέσεων με τις ΗΠΑ. Η περιορισμένη συμμετοχή της Γαλλίας στο ΝΑΤΟ περιόρισε τις ευκαιρίες για στενότερη ευρωπαϊκή στρατιωτική συνεργασία εντός της Συμμαχίας (Sloan, 2010, σ. 75).

Τελικά, η Γαλλία κέρδισε λίγα από την αποχώρησή της. Ενώ διατήρησε την ασφάλεια και αύξησε τις αμυντικές δαπάνες, δεν πέτυχε μεγαλύτερη διπλωματική επιρροή με τη Σοβιετική Ένωση, καθώς οι ΗΠΑ και η Δυτική Γερμανία παρέμειναν οι κύριοι συνομιλητές της Μόσχας. Ωστόσο, η ανεξάρτητη πυρηνική αποτροπή της Γαλλίας πρόσθεσε πολυπλοκότητα στη σοβιετική στρατηγική, συμβάλλοντας στη δυτική ασφάλεια (Sloan, 2010, σ. 75).

Συμπεράσματα

Ο Πόλεμος της Κορέας αποτέλεσε σημείο καμπής για το NATO, οδηγώντας σε σημαντική αύξηση της αμερικανικής στρατιωτικής βοήθειας στη Συμμαχία, στην αναδιοργάνωση του NATO (με τη σύσταση ενιαίας συμμαχικής στρατιωτικής διοίκησης) και στην επέκτασή/διεύρυνση του με την ένταξη της Ελλάδας, της Τουρκίας και αργότερα της Δυτικής Γερμανίας. Ο πόλεμος επιτάχυνε τον υφιστάμενο σχεδιασμό των ΗΠΑ, ενισχύοντας τη δέσμευση τους στην ευρωπαϊκή ασφάλεια, αλλά όξυνε τις εντάσεις του Ψυχρού Πολέμου.

Η ίδρυση του Ανώτατου Αρχηγείου Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης (SHAPE) το 1951 συνετέλεσε στον εξορθολογισμό της δομής διοίκησης του NATO, καθώς διευκόλυνε τον καλύτερο συντονισμό και την ενοποίηση των στρατιωτικών δυνάμεων των Συμμάχων. Επιπλέον, τόσο σημειολογικά όσο και πρακτικά, καταδείκνυε την δέσμευση, αλλά και την ηγεσία, των ΗΠΑ στην την άμυνα και ασφάλεια της Δυτικής Ευρώπης. Ωστόσο, η νέα δομή οργάνωσης και διοίκησης της Συμμαχίας αποτέλεσε πεδίο ανταγωνισμού και πολιτικών επιδιώξεων, κυρίως των ισχυρότερων κρατών, και ήταν, σε ένα βαθμό, προϊόν συμβιβασμών παρά ορθολογισμού και αποδοτικότητας.

Οι ΗΠΑ αντιμετώπιζαν την Ελλάδα και την Τουρκία ως μια ενιαία περιοχή με σημαντική γεωστρατηγική αξία και επέβαλλαν την ένταξη και των δυο χωρών στη Συμμαχία παρά τις αντιδράσεις άλλων χωρών. Ωστόσο, ως σημαντικότερη χώρα εκλαμβάνονταν η Τουρκία καθώς προϋπόθεση ώστε να προσκληθεί για διασύνδεση με το NATO η Ελλάδα, αποτελούσε η θετική ανταπόκριση, στην πρόσκληση για διασύνδεση με τη Συμμαχία, από την Τουρκία.

Η αποτυχία του σχεδίου Πλέβεν αλλά και της ΕΑΚ, με τα οποία η Γαλλία είχε προτείνει τη δημιουργία ενός υπερεθνικού ευρωπαϊκού στρατού σε μια προσπάθεια να αποτρέψει ή έστω να καθυστερήσει τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας, οδήγησαν στην δημιουργία της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) και τελικά στην ένταξη της Δ.Γερμανίας στη Συμμαχία και την επαναστρατικοποίηση της. Με τη γερμανική ένταξη το 1954 και τη δημιουργία του Συμφώνου της Βαρσοβίας το επόμενο έτος,

ως απάντησης στη δυτική στρατιωτική συνεργασία, παγιώθηκε η διαμόρφωση των δύο στρατοπέδων του Ψυχρού Πολέμου.

Με την ένταξη της Δ. Γερμανίας στο NATO και τη δημιουργία της ΔΕΕ μια νέα εποχή γαλλογερμανικής συνεργασίας άρχισε, η οποία θα προωθούνταν περαιτέρω με τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957, με την οποία δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), ένα ορόσημο για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η οποία αποτελούσε ένα μακροχρόνιο στόχο της αμερικανικής πολιτικής.

Η στρατηγική των μαζικών αντίποινων προσέδιδε έμφαση στη χρήση πυρηνικών όπλων για την αποτροπή της σοβιετικής επιθετικότητας. Η υιοθέτηση αυτής της στρατηγικής από τη Συμμαχία, έγινε στη βάση εξορθολογισμού των αμυντικών δαπανών που είχαν πολλαπλασιαστεί μετά τον πόλεμο στην Κορέα, λόγω της αύξησης των συμβατικών δυνάμεων. Η επένδυση σε πυρηνικά όπλα ήταν οικονομικά συμφέρουσα σε αντίθεση με την διατήρηση μεγάλου αριθμού συμβατικών δυνάμεων. Η επιλογή αυτής της στρατηγικής έγινε στη λογική ότι οι αμυντικές δαπάνες θα πρέπει να διατηρούνται υπό έλεγχο ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες της κάθε χώρας και να μην λειτουργούν σε βάρος της κοινωνίας μακροπρόθεσμα.

Η πρόκληση Ντε Γκωλ σηματοδότησε μια αποφασιστική προσπάθεια ενίσχυσης της γαλλικής ανεξαρτησίας μέσα στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου. Αμφισβητώντας τη δομή του NATO, επιδίωξε να αναδείξει τη Γαλλία ως αυτόνομη πυρηνική δύναμη και κύριο παράγοντα στην ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή, αντιτιθέμενος στην αγγλοαμερικανική επιρροή. Επιπλέον, η Γαλλία επιδίωξε να δημιουργήσει μια ειδική σχέση με τη Γερμανία, εξασφαλίζοντας τον ρόλο της ως υποτελούς αλλά αφοσιωμένου συμμάχου σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο υπό γαλλική ηγεσία.

Η πρόθεση των Ηνωμένων Πολιτειών πίσω από την πρόταση της MLF προς τους Συμμάχους του NATO ήταν διττή. Αφενός επιδίωκε να εξουδετερώσει την πυρηνική ανεξαρτησία της Γαλλίας και της Βρετανίας μέσω της ενσωμάτωσης των ατομικών τους όπλων και αφετέρου να αποτρέψει τη Γερμανία από την επιδίωξη μιας ανεξάρτητης πυρηνικής ικανότητας. Οι ΗΠΑ επιδίωξαν να εντάξουν τη Γερμανία σε ένα κοινό πυρηνικό πλαίσιο, διατηρώντας τον έλεγχο της εξάπλωσης των πυρηνικών όπλων, ενώ ταυτόχρονα καθιστούσαν τους Ευρωπαίους συμμάχους. Ωστόσο, ο ε-

σωτερικός σκεπτικισμός, η απροθυμία της Βρετανίας και της Γαλλίας, καθώς και η αντίθεση της Σοβιετικής Ένωσης, οδήγησαν τελικά στην εγκατάλειψη της MLF.

Η στρατηγική της «ευέλικτης ανταπόδοσης» στόχευε στην ενίσχυση της αποτροπής, διασφαλίζοντας ότι κάθε σοβιετική επίθεση θα αντιμετωπιζόταν με ανάλογη αλλά αποτελεσματική απάντηση, μειώνοντας έτσι τον κίνδυνο λανθασμένων υπολογισμών με κίνδυνο της άμεσης πυρηνικής κλιμάκωσης. Παρά τον σκεπτικισμό των Ευρωπαίων, ιδίως της Γαλλίας, οι Ηνωμένες Πολιτείες επιδίωκαν μια πιο ισχυρή συμβατική άμυνα καθώς θεωρούσαν ότι οι σοβαρότερες και σταθερότερες απειλές στον δυτικό κόσμο δημιουργούσαν οι μη πυρηνικές συγκρούσεις.

Η γαλλική αποχώρηση από το στρατιωτικό σκέλος του NATO ενίσχυσε την επιρροή της Δ.Γερμανίας εντός της Συμμαχίας ενώ οδήγησε σε μια ισχυρότερη στρατηγική σχέση ΗΠΑ-Γερμανίας, και σε μια πιο αυτόνομη εξωτερική πολιτική της Δυτικής Γερμανίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- «Α» Συνθήκη Ίδρυσης Βορειοατλαντικής Συμμαχίας
- «Β» Φωτογραφικό υλικό
- «Γ» Δομή Διοίκησης Δυνάμεων NATO 1952-1966
- «Δ» Οργανωτική Δομή NATO (Ιούνιος 1950- Απρίλιος 1952)
- «Ε» Διάγραμμα Εξέλιξης Στρατηγικών Δογμάτων NATO

Πηγες-Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αρβανιτόπουλος , Κ., & Ήφαιστος , Π. (1999). *Ευρωατλαντικές Σχέσεις* . Αθήνα: Ποιότητα.
- Βαληνάκης, Γ., & Μπότσιου, Κ. (2000). *Διέθνεις Σχέσεις και Στρατηγική στην Πυρηνική Εποχή*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Κολιόπουλος , Κ. (2008). *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα εως σήμερα*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Μπότσιου , Κ. Ε. (2002). *Μεταξύ ΕΟΚ και ΝΑΤΟ:Η Ευρωπη σε μια αναζήτηση αμυντικής και πολιτικής ένωσης 1949-1957*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Στεργίου, Α. (2021). *Διεκδικώντας αλληλεγγύη: Η άμυνα της Ευρώπης και η Ελλάδα:Η άμυνα της Ευρώπης και η Ελλάδα 1947-1996*. Κάλλιπος.

Ξενόγλωσση

- Chourchoulis, D. (2014). *The southern flank of NATO, 1951-1959: military strategy or political stabilization*. Lanham: Lexington Books.
- Gaddis, J. L. (2005). *The Cold War, A New History*. New York: The Penguin Press.
- Golden, J. R., Kaufman, D. J., Clark IV, A. A., & Petreus, D. H. (2018). *Nato at forty, Change, Continuity, & Prospects*. New York: Routledge.
- Heuser, B. (1997). *NATO, Britain, France and FRG, Nuclear Strategies and Forces for Europe, 1949-2000*. New York: MACMILLAN PRESS LTD.
- Ismay, L. (1954). *NATO: The first five years, 1949-1954*. Paris: NATO.
- Jackson, J. (2018). *A Certain Idea of France: The life of Charles De Gaulle*. London: Allen Lane.
- Johnston, S. A. (2017). *How NATO Adapts: Strategy and Organization in the Atlantic Alliance since 1950*. Baltimore: John Hopkins University Press.

- Kaplan, L. S. (1994). *NATO and the United States:The Enduring Alliance*. New York : Twayne Publishers.
- Kaplan, L. S. (1999). *The Long Entanglement:NATO 's First Fifty Years*. Westport: Praeger.
- Kaplan, L. S. (2004). *NATO Divided, NATO United:The Evolution of an Alliance*. Westport: Praeger.
- Kjolv, E. (2020). Spreading the Burden:How NATO became a 'Nuclear' Alliance. *Diplomacy and Statescraft*,31:1, σσ. 143-167.
- Kugler, R. L. (1990). *Laying the Foundations: The Evolution of NATO in the 1950s*. Santa Monica: RAND.
- Kugler, R. L. (1991). *The Great Strategy Debate:NATO's Evolution in the 1960s*. Santa Monica: RAND.
- Lafeber, W. (1989). NATO and the Korean War: A Context. *Diplomatic History*,Vol.13 No4, σσ. 461-477.
- Lundestad, G. (2003). *The United States and Western Europe since 1945:From "Empire" by Invitation to to Transatlantic drift*. New York: Oxford University Press.
- NATO. (2024). Ανάκτηση την 23/12/24 από nato.int: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_162350.htm#:~:text=Following%20the%20outbreak%20of%20the,NATO's%20military%20structures%20more%20effective.
- Pedlow, G. W. (1997). *NATO* . Ανάκτηση την 23/12/24 από NATO Strategy Documents 1949-1969: <https://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/intro.pdf>
- Sayle, T. A. (2019). *Enduring Alliance : A History of NATO and the Postwar Global Order*. Ithaca and london: Cornell Univercity Press.
- shape.nato. (2024). Ανάκτηση την 23/12/24 από shape.nato.int/history: [https://shape.nato.int/page214835531#:~:text=Eisenhower\)%2C%20NATO's%20military%20structure%20consisted,%2C%20and%20Canada%2DUnited%20States.](https://shape.nato.int/page214835531#:~:text=Eisenhower)%2C%20NATO's%20military%20structure%20consisted,%2C%20and%20Canada%2DUnited%20States.)
- Sloan, S. R. (2010). *Permanent Alliance?The Transatlantic Bargain from Truman to Obama*. London: Continuum.
- Smith, M. (2000). *NATO Enlargement during the Cold War:Strategy and System in theWestern Alliance*. New York: Palgrave.

Stromseth , J. E. (1988). *The Origins of Flexible Reasponse:NATO's Debate over Strategy in the 1960s*. Hampshire: Macmillan Press Ltd.

The NATO Handbook. (1998). Brussels: Office of Information and Press.

Trachtenberg, M. (1999). *A Constructed Peace:The Making of European Settlement 1945-1963*. New Jersey: Princeton University Press.

Trachtenberg, M. (2012). *The Cold War and after : history, theory, and the logic of international politics*. New Jersey: Princeton University Press.

Twigge, S., & Macmillan, A. (1996). Britain, the United States, and the development of NATO strategy, 1950–1964. *Journal of Strategic Studies*, 19:2, σσ. 260-281.

Παράρτημα «Α» στη διπλωματική εργασία

Συνθήκη Ίδρυσης Βορειοατλαντικής Συμμαχίας

The North Atlantic Treaty

Washington D.C. - 4 April 1949

The Parties to this Treaty reaffirm their faith in the purposes and principles of the Charter of the United Nations and their desire to live in peace with all peoples and all governments.

They are determined to safeguard the freedom, common heritage and civilisation of their peoples, founded on the principles of democracy, individual liberty and the rule of law. They seek to promote stability and well-being in the North Atlantic area.

They are resolved to unite their efforts for collective defence and for the preservation of peace and security. They therefore agree to this North Atlantic Treaty :

Article 1

The Parties undertake, as set forth in the Charter of the United Nations, to settle any international dispute in which they may be involved by peaceful means in such a manner that international peace and security and justice are not endangered, and to refrain in their international relations from the threat or use of force in any manner inconsistent with the purposes of the United Nations.

Article 2

The Parties will contribute toward the further development of peaceful and friendly international relations by strengthening their free institutions, by bringing about a better understanding of the principles upon which these institutions are founded, and by promoting conditions of stability and well-being. They will seek to eliminate conflict in their international economic policies and will encourage economic collaboration between any or all of them.

Article 3

In order more effectively to achieve the objectives of this Treaty, the Parties, separately and jointly, by means of continuous and effective self-help and mutual aid, will maintain and develop their individual and collective capacity to resist armed attack.

Article 4

The Parties will consult together whenever, in the opinion of any of them, the territorial integrity, political independence or security of any of the Parties is threatened.

Article 5

The Parties agree that an armed attack against one or more of them in Europe or North America shall be considered an attack against them all and consequently they agree that, if such an armed attack occurs, each of them, in exercise of the right of individual or collective self-defence recognised by Article 51 of the Charter of the United Nations, will assist the Party or Parties so attacked by taking forthwith, individually and in concert with the other Parties, such action as it deems necessary, including the use of armed force, to restore and maintain the security of the North Atlantic area.

Any such armed attack and all measures taken as a result thereof shall immediately be reported to the Security Council. Such measures shall be terminated when the Security Council has taken the measures necessary to restore and maintain international peace and security .

Article 6 ¹

For the purpose of Article 5, an armed attack on one or more of the Parties is deemed to include an armed attack:

- on the territory of any of the Parties in Europe or North America, on the Algerian Departments of France ², on the territory of Turkey or on the Islands under the jurisdiction of any of the Parties in the North Atlantic area north of the Tropic of Cancer;
- on the forces, vessels, or aircraft of any of the Parties, when in or over these territories or any other area in Europe in which occupation forces of any of the Parties were stationed on the date when the Treaty entered into force or the Mediterranean Sea or the North Atlantic area north of the Tropic of Cancer.

Article 7

This Treaty does not affect, and shall not be interpreted as affecting in any way the rights and obligations under the Charter of the Parties which are members of the United Nations, or the primary responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security.

Article 8

Each Party declares that none of the international engagements now in force between it and any other of the Parties or any third State is in conflict with the provisions of this

Treaty, and undertakes not to enter into any international engagement in conflict with this Treaty.

Article 9

The Parties hereby establish a Council, on which each of them shall be represented, to consider matters concerning the implementation of this Treaty. The Council shall be so organised as to be able to meet promptly at any time. The Council shall set up such subsidiary bodies as may be necessary; in particular it shall establish immediately a defence committee which shall recommend measures for the implementation of Articles 3 and 5.

Article 10

The Parties may, by unanimous agreement, invite any other European State in a position to further the principles of this Treaty and to contribute to the security of the North Atlantic area to accede to this Treaty. Any State so invited may become a Party to the Treaty by depositing its instrument of accession with the Government of the United States of America. The Government of the United States of America will inform each of the Parties of the deposit of each such instrument of accession.

Article 11

This Treaty shall be ratified and its provisions carried out by the Parties in accordance with their respective constitutional processes. The instruments of ratification shall be deposited as soon as possible with the Government of the United States of America, which will notify all the other signatories of each deposit. The Treaty shall enter into force between the States which have ratified it as soon as the ratifications of the majority of the signatories, including the ratifications of Belgium, Canada, France, Luxembourg, the Netherlands, the United Kingdom and the United States, have been deposited and shall come into effect with respect to other States on the date of the deposit of their ratifications.³

Article 12

After the Treaty has been in force for ten years, or at any time thereafter, the Parties shall, if any of them so requests, consult together for the purpose of reviewing the Treaty, having regard for the factors then affecting peace and security in the North Atlantic area, including the development of universal as well as regional arrangements under the Charter of the United Nations for the maintenance of international peace and security.

Article 13

After the Treaty has been in force for twenty years, any Party may cease to be a Party one year after its notice of denunciation has been given to the Government of the United States of America, which will inform the Governments of the other Parties of the deposit of each notice of denunciation.

Article 14

This Treaty, of which the English and French texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the Government of the United States of America. Duly certified copies will be transmitted by that Government to the Governments of other signatories.

1. The definition of the territories to which Article 5 applies was revised by Article 2 of the Protocol to the North Atlantic Treaty on the accession of Greece and Turkey signed on 22 October 1951.
2. On January 16, 1963, the North Atlantic Council noted that insofar as the former Algerian Departments of France were concerned, the relevant clauses of this Treaty had become inapplicable as from July 3, 1962.
3. The Treaty came into force on 24 August 1949, after the deposition of the ratifications of all signatory states.

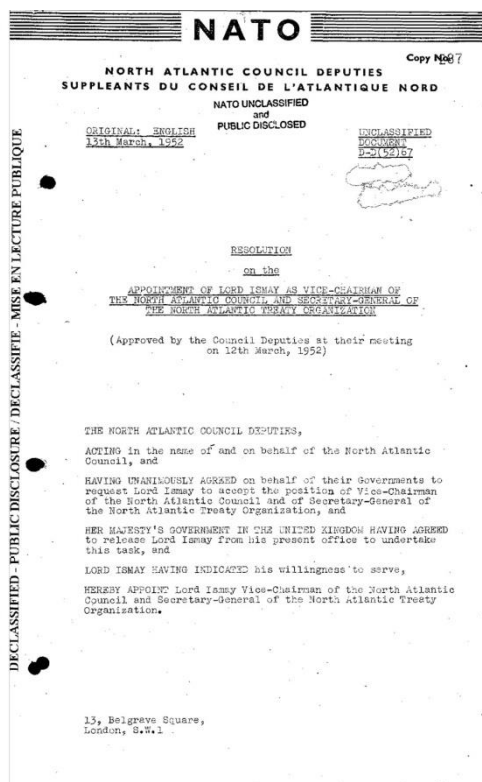
(Πηγή: NATO, The North Atlantic Treaty, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το https://www.nato.int/cps/ua/natohq/official_texts_17120.htm)

Παράρτημα «Β» στη διπλωματική εργασία

Φωτογραφικό Υλικό

Εικόνα Β1 : Ο στρατηγός Ντουαϊτ Αιζενχάουερ, ο πρώτος Ανώτατος Συμμαχικός Διοικητής [Supreme Allied Commander Europe (SACEUR)]. (Πηγή: NATO, NATO Leaders, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_137961.htm)

Εικόνα Β2: Ο Λόρδος Ίσμεϊ (Ismay) ο πρώτος Γενικός Γραμματέας του NATO (Πηγή: NATO, NATO Leaders, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_137930.htm)

Εικόνα Β3: Το κτίριο της πρώτης έδρας της Συμμαχίας στο Λονδίνο (1950-1952) (Πηγή: NATO, NATO's Homes, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_136208.htm)

Εικόνα Β4: Το πρώτο κτίριο της έδρας της Συμμαχίας μετά τη μεταστάθμευση στο Παρίσι (1952-1959) στο (Πηγή: NATO, NATO's Homes, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_136208.htm)

Εικόνα Β5: Το δεύτερο κτίριο της έδρας της Συμμαχίας μετά τη μεταστάθμευση της στο Παρίσι (1959-1967) (Πηγή: NATO, NATO's Homes, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_136208.htm)

Παράρτημα «Γ» στη διπλωματική εργασία

Δομή Διοίκησης Δυνάμεων NATO 1952-1966

1. Κύριοι Στρατιωτικοί Διοικητές του NATO (1952-1991).

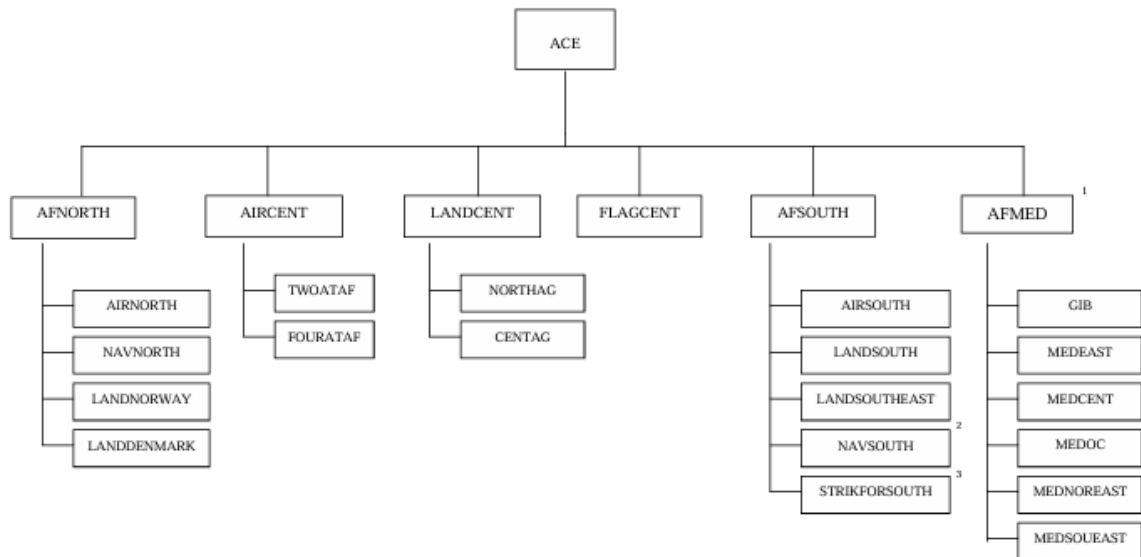

77

Διάγραμμα Γ1: Κύριοι Στρατιωτικοί Διοικητές του NATO (1952-1991). (Πηγή: shape.nato.int, Historical Documents: NATO's Strategy Documents from the Cold War, The Evolution of NATO's Command Structure, 1951-2009, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το <https://shape.nato.int/history/information/documents>)

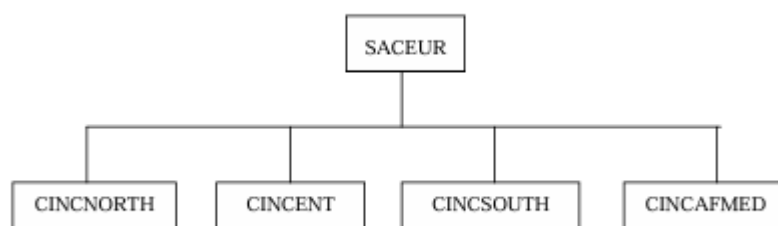
⁷⁷ Η Μόνιμη Επιτροπή (Standing Group), αποτελούμενη από εκπροσώπους από τη Γαλλία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο, καταργήθηκε κατά τη διάρκεια της αναδιοργάνωσης του 1967 που προέκυψε από την αποχώρηση της Γαλλίας από την Ενοποιημένη Στρατιωτική Δομή Διοίκησης.

2. Αρχική δομή διοίκησης Ανώτατης Συμμαχικής Διοίκησης Ευρώπης [Allied Command Europe (ACE)], 1951-1953.

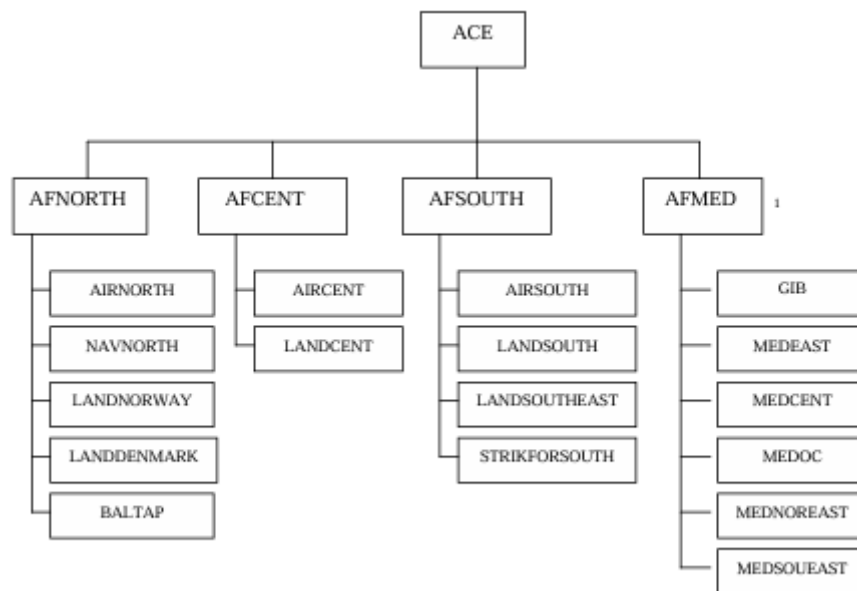
Διάγραμμα Γ2: Αρχική δομή διοίκησης Ανώτατης Συμμαχικής Διοίκησης Ευρώπης [Allied Command Europe (ACE)], 1951-1953. (Πηγή: shape.nato.int, Historical Documents: NATO's Strategy Documents from the Cold War, The Evolution of NATO's Command Structure, 1951-2009, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το <https://shape.nato.int/history/information/documents>)

3. Κύριοι υποτεταγμένοι Διοικητές στην Ανώτατη Συμμαχική Διοίκηση Ευρώπης.

Διάγραμμα Γ3: Κύριοι υποτεταγμένοι Διοικητές στην Ανώτατη Συμμαχική Διοίκηση Ευρώπης. (Πηγή: shape.nato.int, Historical Documents: NATO's Strategy Documents from the Cold War, The Evolution of NATO's Command Structure, 1951-2009, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το <https://shape.nato.int/history/information/documents>)

4. Δομή Ανώτατης Συμμαχικής Διοίκησης Ευρώπης [Allied Command Europe (ACE)], 1962-1967.

Διάγραμμα Γ4: Δομή Ανώτατης Συμμαχικής Διοίκησης Ευρώπης [Allied Command Europe (ACE)], 1962-1967. (Πηγή: shape.nato.int, Historical Documents: NATO's Strategy Documents from the Cold War, The Evolution of NATO's Command Structure, 1951-2009, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το <https://shape.nato.int/history/information/documents>)

5. Επεξήγηση Συντμήσεων

AFMED: Στρατηγείο Συμμαχικών Δυνάμεων Μεσογείου (Ιδρύθηκε Μάρτιο 1953)

AFNORTH: Στρατηγείο Συμμαχικών Δυνάμεων Βόρειου Ευρώπης

AFSOUTH: Στρατηγείο Συμμαχικών Δυνάμεων Νοτίου Ευρώπης

AIRCENT: Στρατηγείο Συμμαχικών Αεροπορικών Δυνάμεων Κεντρικής Ευρώπης

AIRNORTH: Στρατηγείο Αεροπορικών Συμμαχικών Δυνάμεων Βορείου Ευρώπης

AIRSOUTH: Στρατηγείο Συμμαχικών Αεροπορικών Δυνάμεων Νοτίου Ευρώπης

CENTAG: Στρατηγείο Τακτικών Χερσαίων Δυνάμεων Κεντρικού Τομέα

CINAFMED: Αρχιστράτηγος Συμμαχικών Δυνάμεων Μεσογείου

CINCENT: Αρχιστράτηγος Συμμαχικών Δυνάμεων Κεντρικής Ευρώπης

CINCHAN: Αρχιστράτηγος Συμμαχικών Δυνάμεων Θάλασσας Μάγχης

CINCNORTH: Αρχιστράτηγος Συμμαχικών Δυνάμεων Βορείου Ευρώπης

CINCSOUTH: Αρχιστράτηγος Συμμαχικών Δυνάμεων Νοτίου Ευρώπης

FLAGCENT: Ανώτατη Ναυτική Διοίκηση Κεντρικής Ευρώπης

FOURATAF: 4ο Στρατηγείο Τακτικών Αεροπορικών Δυνάμεων

GIB: Στρατηγείο Συμμαχικών Ναυτικών Δυνάμεων Γιβλαρτάρ

LANDCENT: Στρατηγείο Συμμαχικών Χερσαίων Δυνάμεων Κεντρικής Ευρώπης

LANDDENMARK: Στρατηγείο Χερσαίων Συμμαχικών Δυνάμεων Δανίας

LANDNORWAY: Στρατηγείο Χερσαίων Συμμαχικών Δυνάμεων Νορβηγίας

LANDSOUTH: Στρατηγείο Συμμαχικών Χερσαίων Δυνάμεων Νοτίου Ευρώπης

LANDSOUTHEAST: Στρατηγείο Συμμαχικών Χερσαίων Δυνάμεων Νοτιοανατολικής Ευρώπης

MEDCENT: Στρατηγείο Συμμαχικών Ναυτικών Δυνάμεων Κεντρικής Μεσογείου

MEDEAST: Στρατηγείο Συμμαχικών Ναυτικών Δυνάμεων Ανατολικής Μεσογείου

MEDNOREAST: Στρατηγείο Συμμαχικών Ναυτικών Δυνάμεων Βορειοανατολικής Μεσογείου

MEDOC: Στρατηγείο Συμμαχικών Ναυτικών Δυνάμεων Δυτικής Ευρώπης

MEDSOU EAST: Στρατηγείο Συμμαχικών Ναυτικών Δυνάμεων Νοτιοανατολικής Μεσογείου

NAVNORTH: Στρατηγείο Ναυτικών Συμμαχικών Δυνάμεων Βορείου Ευρώπης

NAVSOUTH: Στρατηγείο Συμμαχικών Ναυτικών Δυνάμεων Νοτίου Ευρώπης (Καταργήθηκε τον Μάρτιο του 1953 όταν δημιουργήθηκε η AFMED)

NORTHAG: Στρατηγείο Τακτικών Χερσαίων Δυνάμεων Βορείου Τομέα

SACEUR: Ανώτατος Συμμαχικός Διοικητής Ευρώπης

SACLANT: Ανώτατος Συμμαχικός Διοικητής Ατλαντικού

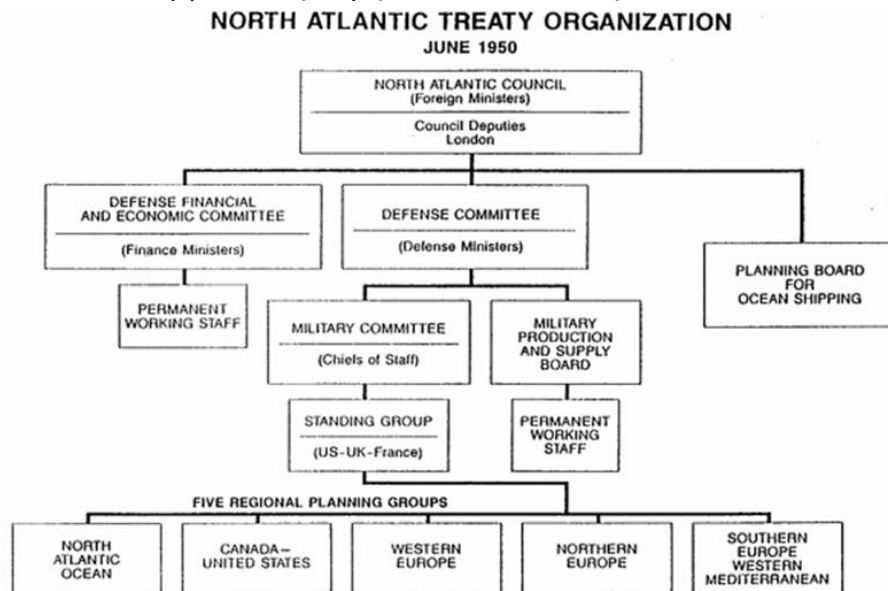
STRIKFORSOUTH: Στρατηγείο Συμμαχικών Ναυτικών Δυνάμεων Κρούσης και Υποστήριξης Νοτίου Ευρώπης (Ιδρύθηκε τον Μάρτιο του 1953 μετά την κατάργηση του NAVSOUTH)

TWOATAF: 2ο Στρατηγείο Τακτικών Αεροπορικών Δυνάμεων

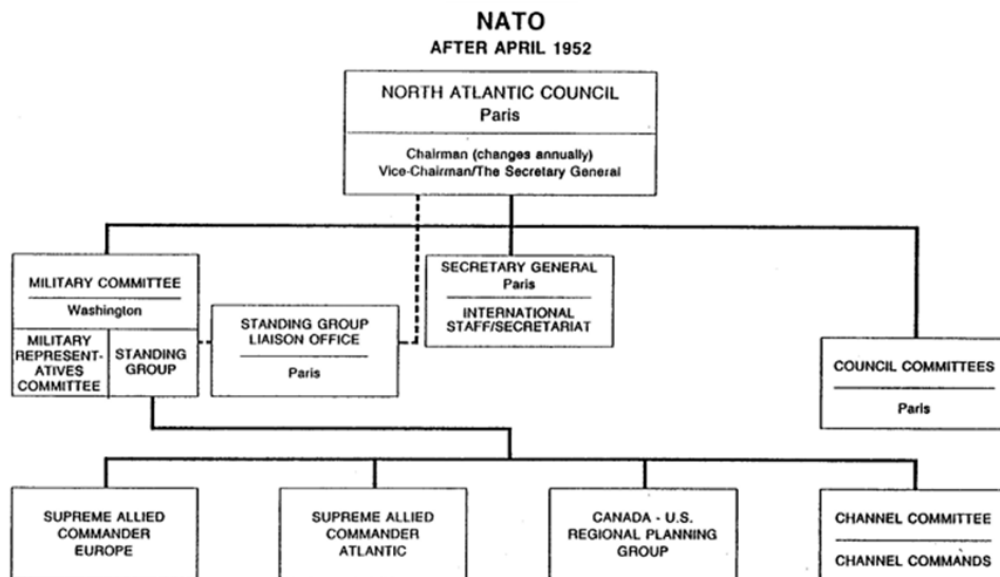
Παράρτημα «Δ» στη διπλωματική εργασία

Οργανωτική Δομή NATO (Ιούνιος 1950- Απρίλιος 1952)

1. Οργανωτική Δομή του NATO Ιούνιος 1950

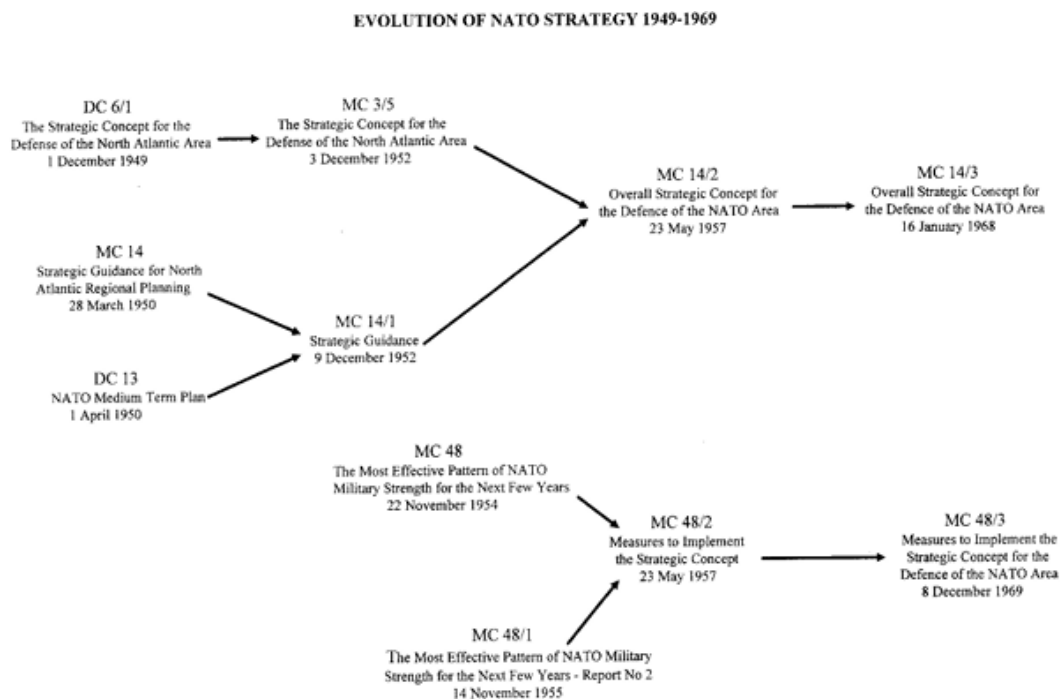
2. Οργανωτική Δομή του NATO μετά τον Απρίλιο του 1952

Διάγραμμα Δ1: Οργανωτική δομή NATO (Ιούνιος 1950-Απρίλιος 1952). (Πηγή: nato.int, NATO Strategy Documents 1949-1969, The Evolution of NATO Strategy, 1949-1969, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το <https://www.nato.int/docu/stratdoc/sd49-69e.htm>)

Παράρτημα «Ε» στη διπλωματική εργασία

Διάγραμμα Εξέλιξης Στρατηγικών Δογμάτων NATO

Διάγραμμα Ε1: Εξέλιξη Στρατηγικών δογμάτων NATO. (Πηγή: nato.int, NATO Strategy Documents 1949-1969, The Evolution of NATO Strategy, 1949-1969, πρόσβαση την 9 Δεκεμβρίου 24 από το <https://www.nato.int/docu/stratdoc/sd49-69e.htm>)